

TÜSİAD

- 1976 YILINA AİT TÜM GÖSTERGELER
- TÜRK EKONOMİSİNİN GENEL EĞİLİMİNE GÖRE 1976 YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ
- 1977 YILINA AİT BEKLEYİŞLER

1977 Yılında Girerken Türk Ekonomisi

Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

1977 YILINA GİRERKEN TÜRK EKONOMİSİ

(Yayın No:TÜSİAD-T/77.1.42)

İSTANBUL

OCAK 1977

Cumhuriyet cad. Dörtler Apt. No. 18/2 Elmadağ - İstanbul, Tel. : 46 24 12

Ö Z E T

1976 yılında Türk ekonomisindeki gelişmelerin ana hatları şöyledir:

- Gayri Safi Milli Hasılanın (GSMH) piyasa fiyatlarıyla % 7.2 oranında arttığı hesaplanmaktadır.
- GSMH içinde sabit fiyatlarla tarım kesiminin payı % 22.4'e inerken sanayi kesiminin payı %24.4'e yükselmiştir.Öte yandan Hizmetler kesiminin süratli büyümesi devam etmektedir.
- DPT tahminlerine göre yıl içinde 144 milyar liralık sabit sermaye yatırımı yapılmıştır. Bu toplam yatırımın 76 milyar liralık kısmı kamu kesimince, 67 milyar liralık kısmı özel sektörce gerçekleştirilmiştir.

Toplam yatırım rakamlarının değerlendirilmesinde iki olumsuz gelişme dikkati çekmektedir:

- a)Tüm yatırımların sektörler arasındaki dağılımında öncelikli sektörlerden (özellikle imalat sanayiinden) diğer sektörlerle kayma vardır. Örneğin 1976 yılında tüm yatırım harcamalarının % 33'ü konut kesimine, % 18'i ulaştırma araç ve gereçlerine kayarken, tarıma % 15, imalat sanayiine % 30 oranında kaynak yönelmiştir.
 - b)Özel sektör imalat sanayii yatırımlarının artış hızında sabit fiyatlarla 1975 yılında beliren duraklama 1976 yılında gerilemeye dönüşmüştür. 1973 yılından 1976 yılına kadar dört yıl sırasıyla özel sektör sabit sermaye yatırımlarının artış seyri şöyledir:%18.5, %23.3, %3.3 ve %-2.1.
- Yatırımlardaki ve özellikle imalat sanayi yatırımlarındaki olumsuz gelişmeler giderek artan çalışma çağındaki nüfus miktarı ve istihdam sorunu açısından değerlendirildiğinde konunun önemi daha da artmaktadır.
 - Yeni istihdam olanakları yaratılamamasının olumsuz etkisi yanında mevcut işletmelerde iş barışının bozulmasının ve işgücü maliyetindeki artışın sabit sermaye yatırımları maliyetindeki artışın üzerine çıkmasının, mevcut istihdam olanaklarını daraltıcı etkisi de 1976 yılında hissedilmeye başlamıştır.
 - 1976 yılında iyi bir tarım üretimi sağlanmış, özellikle buğdayda ülke talebinin üzerinde ürün elde edilmiştir. İmalat sanayii üretiminde sabit fiyatlarla ortalama % 14 dolayında bir üretim artışı olduğu tahmin edilmektedir.

- Elektrik enerjisi üretiminde % 18'e varan artış 1976'ın önemli bir olumlu gelişmesi, ham petrol ve linyit üretimlerinde ortaya çıkan % 16 dolaylarındaki gerilemeler ise en olumsuz gelişmeler olarak nitelendirilebilir.
- Türkiye 649 milyarlık GSMH'sının % 80'ini tüketmektedir. Kalan 125 milyar lira dolayındaki tasarruf, mevcut kalkınma hızı oranını korumak için gerekli asgari yatırım hedefinin ancak % 80'ini karşılayabilmektedir. Türkiye asgari yatırım hedefini gerçekleştirebilmek için toplam yurtiçi tasarruflarının % 20 ilâ % 25'i oranında dış kaynaklardan yararlanma zorunda kalmaktadır.
- Tasarruf sorunu giderek artan olumsuz etkisini 1976 yılında hissettirmiştir. Cebri ve gönüllü tasarrufları arttırıcı uygulamalara gidilememesi, bekleyişlerin ve gelir dağılımında mevcut yapının etkisinde büyüyen tüketimin istenmeyen nicelik ve nitelik kazanmasına neden olmuştur.
- Tasarruf sorunundan tüm ekonomi etkilenmektedir. 1976 yılında kamu kesimi tasarruf sorununa dayalı olarak sıhhsiz iç ve dış finansman kaynaklarını zorlama durumunda kalmıştır. 1976 yılında kullanılan başlıca kaynaklar içeride emisyon ve Merkez Bankası, dışarıda kısa vadeli borçlanmadır.
- 1976 yılında emisyon artışı tamamen kamu kesimine açılan kredilere dayanmış, Merkez Bankası kredilerinde 11 ayda ortaya çıkan % 80 oranındaki 43 milyar liralık artışın 32 milyar liralık kısmı kamu kesimince kullanılmış, Merkez Bankasının toplam kredileri içindeki kamu kesiminin payı % 80'e yükselmiştir. Öte yanda Devlet Yatırım Bankası Kamu İktisadi Kuruluşlarına açtığı kredilerin yarıya yakın kısmının işletme kredisi niteliğine dönüşmesini kabul etme durumunda kalmıştır.
- Tasarrufların kullanımındaki değişimin bir etkisi de yıl içinde bankalardaki mevduatta görülmüş geçen yıl 11 ayda % 40 artan mevduat 1976 yılında % 14'lük bir gelişme içinde kalmıştır. DÇM'nin sağladığı ek kaynağa ve Merkez Bankasından geçmiş yıllara göre daha fazla borçlanabilmelerine rağmen bankaların kredi imkanları da 11 aylık dönemde % 23 oranında gelişebilmiştir. Bu oran 1975 yılının aynı döneminde % 35'e yakın idi.
- 1976 yılında sermaye piyasasından kamu kesiminin tahvil yoluyla 12 milyar lira, özel sektörün tahvil yoluyla 1.6 milyar lira, hisse senedi yoluyla 300 milyon lira finansman imkanı sağladığı bildirilmektedir.
- Tasarruf sorununun tabii bir sonucu olarak 1976 yılında fiyatlar hızlı bir tırmanma eğilimi göstermiştir. Tüm olumsuz koşullara rağmen 1976 yılında toptan eşya fiyatları endeksindeki artışın % 25'in altında kalabilmesi (bu oranın gerçek fiyat artışlarını yansıtması halinde) olumlu bir sonuç sayılmalıdır.

III

- Türkiye dış ticaret bilançosunu 5.1 milyar dolarlık bir ithalat, 1.9 milyar liralık bir ihracat ve 3.2 milyar liralık bir dış ticaret açığı ile kapatmaktadır.
- 1975'den devreden tarım ürünleri stoğu 1976 ihracatında memnurluk verici bir artış sağlarken, petrolde fiyat ve talep artışına bağlı olarak gelen ek yükler, sanayiın ham ve ara mallar talebindeki büyüme ithalat giderlerindeki artışı etkilemiştir.
- Resmi turizm harcamalarının artması, işçi gelirlerinin % 30'a yakın 300 milyon dolar gerileme göstermesi endişe verici gelişmelerdir.
- Gerçekçi bir döviz kuru uygulamasında devamlılık sağlanamamasının ekonominin ve sanayiın yapısı üzerindeki görünmeyen olumsuz etkileri yanında görünen olumsuz etkileri özellikle işçi dövizini girişlerinde, bedelsiz ithalatta büyük ölçüde hissedilmiştir.
- 1976 yılında yukarıda açıklanan gelişmelerin sonucu ekonomi 2 milyar dolar dolayında bir dış açık finansmanı sorunuyla karşılaşmıştır. Yıl başındaki iyimser olmayan beklentilere rağmen rezerv azalışı makul sınırlarda tutularak, ekonomik faaliyetlerde büyük aksamlar meydana getirilmeden, ekonomide sınırlayıcı veya tayinlayıcı tedbirlere gidilmeden bu dış açık finansmanının yıl içinde sağlanması mümkün olabilmektedir. Finansman kaynağı olarak 1 milyar dolarlık kısa vadeli sermaye hareketlerinden (DÇM ve kısa vadeli diğer borçlar) yararlanılmış kalan 1 milyar doların 385 milyon dolarlık kısmı proje ve program kredilerinden, 200 milyon dolarlık kısmı bedelsiz ithalat ve yabancı sermayeden, 150 milyon dolarlık kısmı IMF'dan sağlanmış ve kalan 241 milyon dolarlık açık ise rezervlerden yapılan kullanımla dengelenmiştir.
- 1976 yılının sorunlarının önemli kısmının ekonomideki yapısal bozukluklardan ve yanlış politika karar ve uygulamalarından doğduğu şüphesizdir. Fakat "kemerleri sıkmadan" tasarrufları ve harcamaları asgari ölçülerde disiplin altına almadan mevcut kalkınma hızını sürdürme, planlanan yatırımları yapma çabasının ekonomi üzerindeki zorlayıcı etkisi gözden kaçmaktadır.
- 1976 yılındaki olumsuz gelişmelerin başlıcaları sıralandığında bunların ekonomiye "bir maliyet yükleyeceği" anlaşılabılır.
- 1976 yılında sosyal içeriği olan fakat geniş harcama yükü getiren mevzuat değişiklikleri gerçekleştirilmiştir. İşçi, memur ve emeklilerin gelirleri arttırılmış, sosyal güvenlik hizmetlerinin sınırları genişletilmiştir. 1977 yılında 65 yaşını dolduran kimse-siz ve muhtaç ihtiyaçlara maaş ödenmesine başlanacaktır.
- 1977 yılına 40 köy ve yerleşim bölgesinin 10 bini elektriğe kavuşmuş olarak girmektedir.
- İlkokullar 6 milyon öğrenciye eğitim imkanı sağlamaktadır. İlkokula gitmeyen çocuk kalmamıştır.

IV

- 25 milyar liralık Irak-İskenderun Boru Hattı projesi tamamlanmıştır. Harcamaları başlayan 20 milyar liralık Karakaya Projesi, 16 milyar liralık İkinci Petro Kimya Projesi, 16 milyar liralık Afşin-Elbistan Termik Santral Projesi, 12 milyar liralık Anadolu Rafinerisi Projesi önemli girişimlerdir.
- İskenderun Demir Çelik Fabrikalarının kapasitesinin 1 milyon tondan 4 milyon tona çıkarılması, Sivas'da 4.üncü Demir Çelik Tesisleri yapımına başlaması önemli gelişmelerdir.
- Tamamlanmakta olan Bursa volfram Elazığ Ferrochrom, Mardin Fosfat-taşı Projeleri olumlu gelişmelerin önde gelenlerindendir.
- Bütün bu değerlendirmelerin sonunda özet olarak 1976 yılı ekonomik açıdan "kendi içinde kurtarılmış bir yıl" olarak değerlendirilebilir. Bu değer yargısı yorumlanırken iki faktör dikkate alınmalıdır.

a) 1976 yılı başında, yıl için ekonomik beklentiler genellikle çok kötümser idi. Rezervlerin tamamen eriyeceği, DÇM'lerin geri çekileceği, ithalatı karşılayacak dış kaynağın bile bulunamayacağı konusunda şüpheler var idi. Fiyat artışlarının % 30'un üzerine çıkması, ham madde sorununa dayalı olarak iç üretimin yavaşlaması söz konusu ediliyor idi. Bütçenin büyük açık vereceği kamu gelirlerinin gerçekçi olmadığı tartışılıyordu. Bu kötümser beklentiler büyük ölçüde gerçekleşmemiştir.

b) Fakat 1976 yılının "kendi içinde kurtarılmış bir yıl" olması bu yılın tüm ekonomik yapı içindeki ve gelecek yıllar üzerindeki olumsuz etkilerinin önemsizlenmesine imkan vermez.

1976 yılı gibi 1977 yılı da "kendi içinde kurtarılmış bir yıl" olacaktır. Fakat "yılları kurtarmak" için kısa vadeli politika karar ve uygulamaları sosyal ve ekonomik yapıyı yaralamaktadır. Yapıdaki yaralar büyüdükçe yapısal düzenleme daha güç, daha pahalı hale gelmektedir.

Yapıda dört önemli darboğaz ortaya çıkmıştır:

- a) İstihdam sorunu devamlı büyümektedir.
- b) Gelir dağılımında bölgeler ve kişiler itibariyle düzenleme devamlı ileriye atılmaktadır.
- c) Yüksek düzeyde fiyat artışları süreklilik kazanmıştır.
- d) Giderek artan bir dış borçlanma gereği ve dış borçların giderek artan bölümünün üretken olmayan amaçlarla kullanımı veri olarak benimsenmiştir. Bu dört darboğaz uzun dönemde ekonomik alandaki baskıların daha ötesinde sosyal baskılar ve sorunlar yaratacak niteliktedir.

- Ekonomiye düzenlemede kullanılabilecek bazı araç ve müesseseler kullanılmaz hale gelmiştir. Örneğin:
 - Hükümet politikası bütünlüğü bozulmuş, bakanlıklar bağımsız politikalar oluşturmaya başlamışlardır. Bu politikaların birbiriyle gelişmesinin olumsuz sonuçları görülmeye başlamıştır.
 - Ekonomik ve sosyal kararların alınmasında ve uygulanmasında etken kuvvetli müesseseler, özellikle DPT, Merkez Bankası ve Maliye Bakanlığı üçlüsü devre dışına itilmiş, bu müesseselerin mevcut bilgi, tecrübe ve beceri birikimleri kullanılmaz hale getirilmiştir
 - Fiyat mekanizması işlemez durumdadır.
 - . Türk Lirasının fiyatı
 - . Faiz fiyatı
 - . Sanayi ürünlerinin fiyatı
 - . Temel mal (petrol gibi) ve hizmetlerin fiyatı gerçek olmayan ölçülerde idari kararlarla saptanmaktadır.
 - Mevduat karşılıkları gibi bir para-kredi kontrol aracı 7 Kasım 1976 tarihli karardan sonra kamu kesimi finansman kaynağı niteliğine dönüştürülmüştür.
 - Özel kesimdeki yatırım arzusunun gerilemesi endişe yaratmaktadır. Özel kesimin mevcut yatırım projeleri dışında, ekonomiye etkileyecek nicelik ve nitelikte yeni projeler üzerinde çalışmaması olumsuz bir gelişmedir.
 - Kamu yatırımlarında sağlam finansman kaynak ve programları bir yana yer seçimi, teknoloji seçimi, ekonomik büyüklük ve sevk ve idare gibi temel faktörlerin dikkate alınmaması, bu projelerin üretime geçtiğinde rekabet edebilir kalite ve fiyatla mal üretimine geçebilmelerine ilişkin iyimser bekleyişlere imkan vermemektedir.
 - Finansman kaynaklarının gerçek büyüklüğü dikkate alınmadan proje demetinin yayılması, yatırımların gecikmesini ve bu nedenle bir yanda proje maliyeti artarken öte yanda üretime geçinceye kadar enflasyonist etki yaratmalarına neden olmaktadır.
 - Yeni projelerin KİT bütünlüğü içinde düşünölmeleri, KİT'lerin işletme açıklarının (1977 yılında en az 20 milyar lira) giderek azalacak yerde artması, bu projelerin işletmeye girdikten sonra da ekonomide olumlu etkiler yapabileceği konusunda ciddi endişeler yaratmaktadır.

Nasıl bir 1977.....?

1977 yılı genellikle biraz daha olumsuz koşullarla 1976 yılının bir uzantısı olacaktır.

1977 yılının bir seçim yılı olması, köklü ve çok yönlü ekonomik tedbirlerin uygulanmasına imkan vermeyecektir. Uygulamalar 1976 yılına benzer şekilde kısa dönemli sorunlara çözüm arayıcı nitelik gösterecektir.

1977 yılında iki önemli konuda uygulama olanağı ortaya çıkmayacaktır:

- Cebri (vergiler) ve gönüllü tasarrufları arttırıcı yönde mevzuat değişikliği bu yıl içinde söz konusu olmayacaktır.
- Bu yıl içinde Türk Lirasının değeri üzerinde etkin bir değişiklik yapılamayacaktır.

Bu iki temel konuda koşulların giderek olumsuz hale gelmesi etkisini tüm ekonomi üzerinde artan ölçüde hissettirecektir.

Özellikle:

- Fiyat artışları devam edecek, toptan eşya fiyatları endeksi %20 dolayında artış gösterecektir.
- İç talep giderek artan ölçüde büyümeye devam edecektir.
- Ferdi tasarruflar 1976 yılı düzeyinin altına düşecek bunun açık etkisi bankalardaki mevduat hesaplarında görülmeye devam edecektir.
- İşçi dövizleri için farklı bir uygulamaya gidilemez ise işçi dövizleri girişleri 1976 yılı düzeyinin altında kalacaktır.
- Net turizm gelirlerinde artma olmayacak tersine azalma ortaya çıkacaktır.

Bu gelişmeler özellikle yatırımları etkileyecektir.

- Kamu yatırımları ve özellikle KİT yatırımları finansman sorununun olumsuz etkisinde kalacaktır. Ayrıca kuruluşlar için 1977 yılında mevcut harcama kapasitelerinin üzerinde tesbit edilen hedefler zaten harcama hedeflerinin tam olarak gerçekleşmesine imkan vermeyecektir.
- Merkez Bankası kaynaklarını büyük ölçüde kamu kesiminin finansmanına yöneltmeye devam edecektir.

Özel kesim değişik olumsuz etkilerle 1977 yılında önemli büyüklükte yatırım projelerine başlayamayacaktır. Banka sistemi 1977 yılında

Özel kesimin ciddi projelerinin finansmanına imkan verecek olanaklara da sahip bulunmayacaktır. Fakat özellikle konut sektöründe ve tarım sektöründeki yatırımlar nedeniyle 1977 Programının özel sektör için öngördüğü toplam yatırım hedefinin gerçekleşmesi mümkündür.

Talebe bağlı olarak 1977 yılında tüm sınai üretimin 1976 yılının üzerinde bir artış göstermesi beklenebilir. Tarım kesiminde ise çok iyi olmasa bile normal bir ürün dönemi idraki mümkündür. Bu koşullarda ekonominin büyüme hızının gene % 7 dolayında gerçekleşmesi normaldir.

1976 yılında mevcut tarımsal ürün stoku ihracatta bir sıçramaya imkan vermiştir. Böyle bir stoğun 1977 yılı için söz konusu olmaması, iç talebin canlılığı, TL.değerinde gerçekçi kur uygulaması imkansızlığı nedeniyle 1977 yılında ihracatta bir patlama beklenemez.

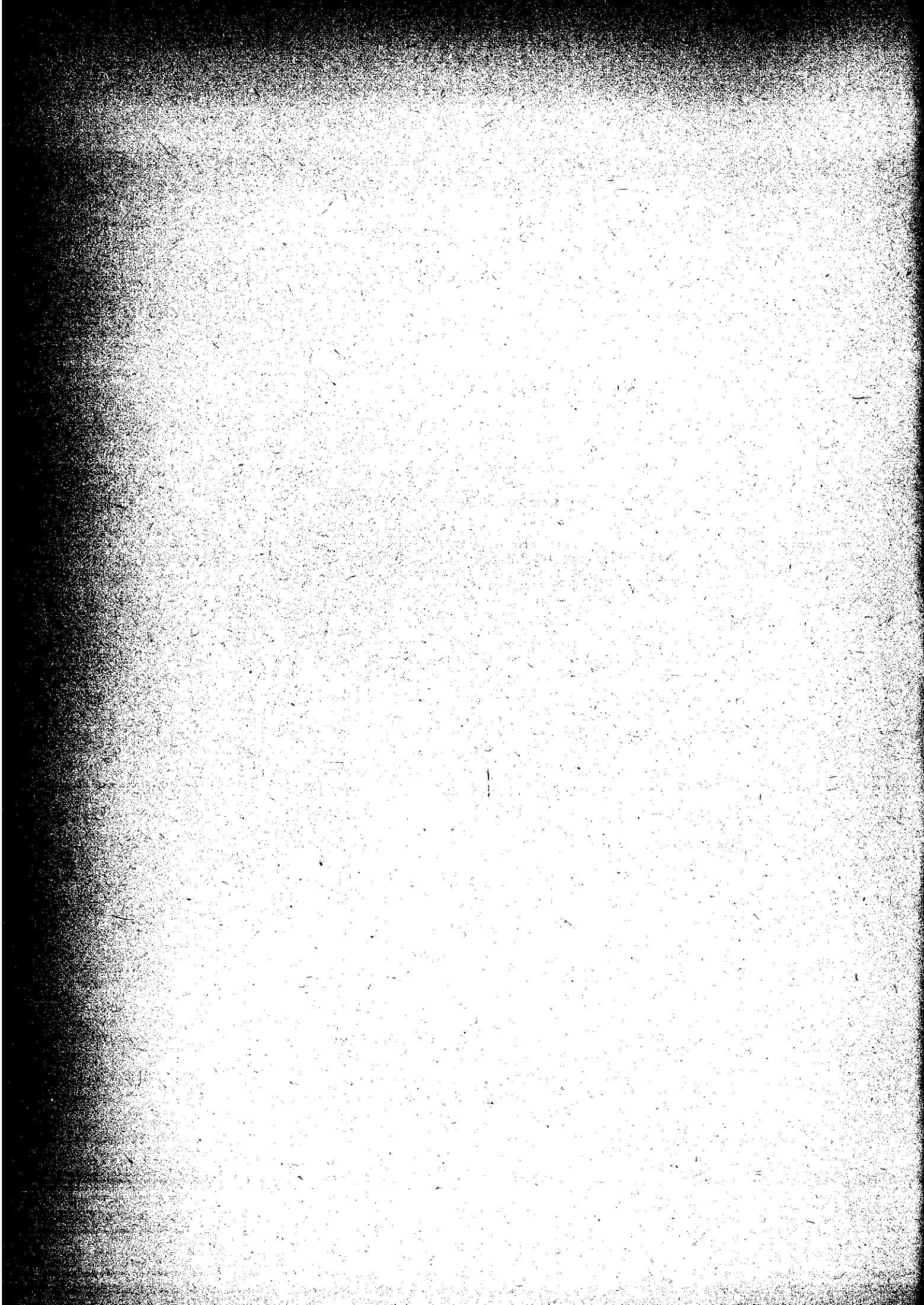
İthalatın ise 1976 yılındaki artış oranının biraz daha üzerinde gerçekleşmesi zorunlu bulunmaktadır. Petroldeki yeni zamlar, kamunun cesur yatırım hedefleri ithalat giderlerini arttırıcı etkenlerdir.

Gene seçim yılı olması nedeniyle ithalatta ciddi kısıntılar getirecek bir uygulama 1977 yılında beklenmemektedir. Her halde 1977 ithalatının akıcı biçimde uygulanması sağlanacaktır.

1977 yılında dış açığın 1976 yılındakine benzer kaynaklardan pek güç olmayan şekilde kapatılması mümkündür. Özel kesimin doğrudan ve dolaylı kısa vadeli borçlanması yanında, kurumsal borçlanma girişimleri de bu yıl ortaya çıkabilir. Uluslararası kuruluşlardan kamu kesiminin temin edeceği krediler ve uluslararası para piyasalarına borçlanma ve rezervlerden bir miktar azaltma ile dış açık 1977 yılında da kapatılabilecektir.

1977 YILINA GIRERKEN TÜRK EKONOMİSİ

Kalkınma Hızı Göstergeleri ve	
Temel Dengeler	1
Ödemeler Dengesi	2
Kaynaklar/Harcamalar Dengesi	4
Yatırım/Tasarruf Dengesi	5
Tüketim Dengesi	5
Konsolide Bütçe Dengesi	7
Genel Denge	8
Üretim	
Tarımsal Üretim	9
Sınai Üretim	11
Yatırımlar	14
İnşaat	18
Milli Gelir	19
İstihdam	23
Para-Banka-Kredi	
Emisyon	24
Para Arzı	24
Mevduat	25
Banka Kredileri	25
Devlet Yatırım Bankası Kredileri	26
Merkez Bankası Kredileri	27
Sermaye Piyasası	28
Fiyatlar	31
Dış Ticaret	33
İşçi Gelirleri	37
Turizm ve Dış Seyahat Gelir ve Giderleri	38
Döviz Rezervleri	38
Dış Borçlar	39
Ne Kadar Borç?	40
Türkiye'nin Borçlanma Politikasının	
Özellikleri	40
Kısa Vadeli Borçlanma Kaynağı Olarak	
DÇM Hesapları	41
1977 ve İleri Yıllar Açısından Türkiye'nin	
Dış Finansman Olanakları	43
Kamu Maliyesi	
1976 Yılı'nın Genel Görünümü	47
1977 Yılı Bütçesi	48
KİT Çıkmazı	49

I KALKINMA HIZI GÖSTERGELERİ VE TEMEL DENGELER

1. DPT'nin 1977 yılı Programında verilen temel büyüklüklere göre 1976 yılı için ekonominin kalkınma hızı göstergeleri şöyledir:

1976 KALKINMA HIZI GÖSTERGELERİ (1976 fiyatlarıyla) (Milyon TL.)

	1 9 7 6	1 9 7 5	1 9 7 6	Yüzde
	Program	Gerçek-	Gerçekleşme	Deği-
	Hedefi	leşme	Tahmini	şimi
	%	Milyon TL.	Milyon TL	
	(1)	(2)	(3)	(4)
GSMH(P.F.)	8.1	606.012	649.524	7.2
GSYİH(F.F.)	7.5	531.646	575.348	8.2
Sanayi Geliri/GSYİH	0.7 ^{1/}	822.3	822.9	0.6 ^{1/}
Sanayi Üretimi	12.5	340.224	385.858	13.4
Madencilik	7.1	13.390	14.402	7.6
İmalat Sanayii	18.0	320.412	364.004	13.6
Enerji	12.6	6.422	7.452	16.0
Sanayi Yatırımları	65.1	42.662	54.701	28.2
Sanayi Yat./Toplam Yat.	43.5	40.0	37.9	-
Yatırım Malları İhr./Toplam İhracat	1.5	1.6	1.4	-

1/ Oransal paydaki değişmedir.

2. DPT'nin 1977 yılı Programında verdiği temel dengeler, programın hazırlanmasına esas olan göstergelerin yıl sonunda uzak dönemlere ve bazı iyimser beklentilere dayalı olduğundan gerçekten uzak kalmaktadır.

3. Bu nedenle TÜSİAD'ın bu çalışmasında yıl sonuna yakın dönemdeki gelişmeler ve elde edilen son veriler değerlendirilerek temel dengeler revize edilmiştir.^{2/}

Temel dengelerdeki düzeltmelere esas olan kabuller şunlardır:

- a) İthalat, ihracat ve işçi gelirlerindeki gelişmeler dikkate alınarak ve 1977 yılında petrol boru hattından 100 milyon dolar gelir sağlanacağı varsayımı ile dış açık tahminleri şöyle revize edilmiştir:

1976 35.680 milyon TL.
1977 44.140 milyon TL.

- b) Memur maaş katsayılarının 1977 uygulamasında 12 olarak alınacağı varsayılarak toplam kamu yatırımı program'a nazaran yaklaşık 10 milyar TL.yüksek tutulmuştur.

^{2/} 1976 yılının değerlendirilmesinde çalışmanın diğer bölümlerinde DPT'nin verdiği temel büyüklükler esas alınmaktadır.

- c) Kamu tüketim harcamalarındaki artışın, yatırımlara yönelen kaynakları olumsuz yönde etkileyeceği ve programda öngörülen düzeyde yatırımların gerçekleşemeyeceği varsayılmıştır.
- d) Özel tüketimin, 1977 yılı uygulamasında, en az 1976 oranında artış göstereceği, dolayısıyla, özel yatırımlarda program değerinden daha düşük bir gerçekleşmeye neden olacağı varsayılmıştır.
- e) Toplam tüketimde meydana gelen artış, sınırlı kaynaklar içerisinde, toplam yatırımların daha düşük düzeyde gerçekleşmesini etkileyecektir.

- f) Marjinal toplam tasarruf oranı DPT tahminindeki gibi 54.1 değil 34.3 olabilir. Marjinal kamu tasarruf oranı ise DPT tahmini 70.5 yerine 46.3 ve marjinal özel tasarruf oranı 42.1 yerine 23.8 olarak hesaplanmıştır.

Marjinal tasarruf oranlarını etkileyen rakamlarda gerçekçi bir açıdan 1976 yılı itibariyle düzeltmeler yapılmasına ve 1977 yılı projeksiyonlarında da gerçekçi kalınmaya çalışılmasına rağmen, 1977 yılı dengelerinin tutturulabilmesi ancak marjinal tasarruf oranlarının 1976 yılının üzerine çıkarılması ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle TUSİAD tahmininde de DPT tahmininin daha az altında olmakla beraber 1977 marjinal tasarruf oranları 1976'dan daha yüksek görülmektedir.

Halbuki, 1977 yılında cebri ve gönüllü tasarrufları arttıracak tedbirler alınamayacağına ve fiyat artışları devam edeceğine göre, TUSİAD'ın gerçekçi tahminleri bile fazla iyimser kalacaktır. Bunun alternatifi yatırım rakamlarını düşürmektir ki, TUSİAD projeksiyonlarında bu kadar kötümser olunmamaya çalışılmıştır.^{1/}

- g) TUSİAD tahmini DPT'den daha kötümser olmakla birlikte yine de iyimser bir tahmindir.

Ödemeler Dengesi

- 4. DPT'nin 1977 yılı Programında yayınlanan 1976 yılına ait Ödemeler Dengesi tablosu son verilerin ışığında TUSİAD tarafından düzeltilmiştir. Bu düzeltmede ithalat ve ihracat rakamları gerçekçi olarak alındığında dış ticaret açığı 3.2 milyar dolara yükselmektedir. Bu rakam DPT tahmininde 2.9 milyar dolardır. TUSİAD tahminine göre 1976 yılı Cari İşlemler Dengesi 22. milyar dolar açık verecektir. Bu konudaki DPT tahmini 1.8 milyar dolarlık bir açıktır.
- 5. Gerçekçi rakamlar 1976 yılı Ödemeler dengesinin daha fazla döviz rezervi kullanımı ve daha fazla kısa dönemli sermaye hareketi ile sağlanabileceğini ortaya koymaktadır.

^{1/} Marjinal tasarruf eğilimi, gelir değişikliğine bağlı olarak tasarruf miktarında kaydedilen değişikliği ifaden eden orandır.

Farzedelim ki, milli gelir 80 milyardan 100 milyara ve tasarruf miktarı da 16 milyardan 20 milyara çıkmıştır.

Bu misale göre: Marjinal tasarruf meyli, 4 milyarlık tasarruf artışını 20 milyarlık gelir artışına bölmek suretile bulunacak rakamdır. Bu rakam $1/5$ yahut 0.2'dir.

6. DPT ve TUSİAD tahminleri karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

ÖDEMELER DENGESİ

(Milyon Dolar)

	D P T		TUSİAD	
	1976	1977	1976	1977
CARİ İŞLEMLER				
A. Dış Ticaret				
1. İhracat (FOB)	2.100	2.500	1.920	2.170
2. İthalat (CIF)	-5.000	-5.800	-5.150	-5.950
Dış Ticaret Dengesi	-2.900	-3.300	-3.230	-3.780
B. Görünmeyen İşlemler				
1. Dış Borç Faiz Ödemeleri	- 190	- 220	- 190	220
2. Turizm ve Dış Geziler	30	60	10	25
3. İşçi Gelirleri	1.050	1.150	990	975
4. Kâr Transferleri	- 60	- 70	- 60	- 70
5. Proje Kredileri Hizmet Öd.	- 20	- 25	- 20	- 25
6. Diğer Görünmeyenler	270	310	250	400
Görünmeyen İşlemler Deng.	1.080	1.205	980	1.085
C. Enfrastrüktür ve Off-Shore Geliri				
	20	20	20	20
Cari İşlemler Dengesi	-1.800	-2.075	-2.230	-2.675
SERMAYE HAREKETLERİ				
1. Dış Borç Ödemeleri	- 175	- 242	- 175	- 240
2. TL. Gıda İthalatı ve Bağış	-	-	-	-
3. Özel Yabancı Sermaye	50	50	50	50
4. Proje Kredileri	375	850	350	600
5. Bedelsiz İthalat	150	150	150	150
6. Program Kredileri	10	7	15	10
Sermaye Hareketleri	410	815	390	570
Genel Denge	-1.390	-1.260	-1.840	-2.105
REZERV HAREKETLERİ (+Azalış)				
ÖZEL ÇEKİŞ HAKLARINDAN KULLANMA	+ 241	-	+ 400	+ 500
KISA VADELİ SERMAYE HAREKETLERİ	149	120	150	120
NET HATA VE NOKSAN	1.000	1.140	1.290	1.485
	-	-	-	-

Kaynak: 1977 Programı değerlerine göre TUSİAD tarafından hesaplanmıştır.

Kaynaklar/Harcamalar Dengesi

7. 1976 yılı Kaynaklar/Harcamalar Dengesinin değerlendirilmesinde DPT'nin GSMH tahminleri aynen kabul edilmiş ancak dış kaynak kullanımına ait rakamlar cari işlemler dengesi konusundaki TÜSİAD tahminlerine göre düzeltilmiştir. TÜSİAD tahmini, 1976 yılında dış kaynak kullanımının 28.8 milyar lira yerine 35.7 milyar lira dolayında gerçekleşeceğidir.
8. Bu durumda TÜSİAD'ın toplam kaynak tahmini DPT'nin toplam kaynak tahmininden farklı olmaktadır. Bu farklılık tüketim ve yatırım rakamlarını etkilemektedir. Özellikle TÜSİAD'ın toplam tüketim tahmini DPT'nin toplam tüketim tahmini aşmaktadır.

KAYNAKLAR VE HARCAMALAR (Milyon TL.)

	DPT 1975 (1)	DPT 1976 (2)	TÜSİAD 1976 (3)	(3/1)
			(1976 fiyatlarıyla)	
GSMH	606.012	649.524	649.524	7.2
Dış Kaynak	30.170	28.802	35.680	18.3
Toplam Kaynaklar	636.182	678.326	685.204	7.7
Sabit Sermaye Yat.	127.743	144.486	145.028	13.5
- Kamu	63.568	76.528	76.528	20.4
- Özel	64.175	67.958	68.500	6.7
Stok Değişmesi	18.100	12.100	12.100	
- Kamu	13.500	10.600	10.600	
- Özel	4.600	1.500	1.500	
Toplam Yatırımlar	145.843	156.586	157.128	7.7
- Kamu	77.068	87.128	87.128	13.1
- Özel	68.775	69.458	70.000	1.8
Toplam Tüketim	490.339	521.740	528.076	7.7
+ Kamu	70.530	85.615	87.500	24.1
- Özel	419.809	437.125	440.576	5.0

9. DPT rakamlarına göre toplam tüketim rakamları 1976 yılında sabit fiyatla % 6.4 oranında artmıştır. (TÜSİAD tahmini ise % 7.7 oranında bir artıştır.) Özel toplam tüketim artışı için DPT tahmini % 4.2, TÜSİAD tahmini % 5.0'dır.
10. 1975 yılında toplam tüketim harcamalarının GSMH içindeki payı %80.9 idi. DPT'ye göre bu oran 1976 yılında % 80.2'ye düşmüştür. TÜSİAD tahmini bu oranın % 81.3'den az olamayacağıdır.

Yatırım/Tasarruf Dengesi

11. Kaynaklar/Harcamalar dengesine dayalı olarak DPT'nin yayınladığı ve TÜSİAD tarafından gerçekçi tahminlerle düzeltilen 1976 yılı Yatırım/Tasarruf Dengesi aşağıda verilmiştir.

YATIRIM/TASARRUF DENGESİ

(Milyon TL.)

	D.P.T	TÜSİAD
GSMH	649.524	649.524
Dış Kaynak	28.802	35.680
Toplam Kaynak	678.326	685.204
Toplam Yatırım	156.586	157.128
- Kamu	87.128	87.128
- Özel	69.458	70.000
Toplam Yurtiçi Tasarruf	127.784	121.448
- Kamu	62.733	59.848
- Özel	65.051	61.600
Dış Tasarruflar	28.802	35.680
- Kamu	24.395	27.280
- Özel	4.407	8.400

12. Yatırım/Tasarruf Dengesinde önemli bir nokta 1976 yılında gerçekleştirilen yatırım harcamalarının DPT'ye göre % 18.3'ünün, TÜSİAD tahminlerine göre % 22.7'sinin dış tasarruflarla karşılanma zorunluluğunun ortaya çıkmasıdır.
13. Başka bir ifade ile toplam yurt içi tasarruflar alınan yatırım hedeflerinin ancak % 80'ini karşılayabilmektedir. Türkiye yatırım hedeflerini düşürmek ya da tasarrufları arttırmak zorundadır. Tasarruflar da iç tasarrufların arttırılması veya daha fazla dış tasarruflara yönelinmesi şeklinde arttırılabilir. Yatırım hedeflerinden gerileme düşünülemezine göre ağırlık tasarruf arttırıcı tedbirlere kaymaktadır.

Tüketim Dengesi

14. 1976 yılı için 1977 Programında verilen tüketim tahminlerini benimsemek çok güçtür. Örneğin reel tüketim artış hızının son yıllardaki artış hızına bakıldığında, özel tüketim için 1976 yılında % 4.1 dolayındaki bir artış gerçekçi sayılamaz. Reel özel tüketim rakamı son yılların % 6.5 dolayındaki ortalaması dikkate alınarak 437 milyar liradan 440 milyar liraya yükseltilmiştir.

15. 1976 yılı için DPT'nin marjinal tasarruf oranı tahmini çok yüksek olmaktadır. Örneğin, 1977 yılı programındaki 1975 ve 1976 yılı Genel Denge tahminlerine göre marjinal özel tasarruf oranı, % 28.7, marjinal yurt içi tasarruf oranı % 27.8'dir. Halbuki TÜSİAD'ın gerçekçi genel denge tahminlerinde bu oranlar sırasıyla % 14.7 ve % 13.4'e düşmektedir. III Beş Yıllık Planda marjinal tasarruf eğilim hedefi % 37.4'dür.

TÜKETİM HARCAMALARI
(Kamu-Özel)

(Milyon TL.)

	1975	1976	1977
(DPT)			
(Cari fiyatlarla)			
Toplam Tüketim	439.9	521.7	-
Kamu	63.9	84.6	-
Özel	376.0	437.1	-
(DPT)			
(1976 fiyatlarıyla)			
Toplam Tüketim	490.3	521.7	546.3
Kamu	70.5	84.6	91.3
Özel	419.8	437.1	455.0
(TÜSİAD)			
(1976 fiyatlarıyla)			
Toplam Tüketim	482.2	528.1	563.3
Kamu	70.6	87.5	101.0
Özel	411.6	440.6	462.3

Kaynak:TÜSİAD

GSMH VE YURT İÇİ TASARRUFLAR

(1976 fiyatlarıyla Milyar TL.)

	D.P.T		TÜSİAD	
	1975	1976	1976	1977
Kamu Kesimi Net Geliri	128.2	147.3	147.3	172.5
Özel Kesim Net Geliri	477.8	502.2	502.2	530.6
GSMH	606.0	649.5	649.5	703.1
Kamu Tasarrufu	57.6	62.7	59.8	71.5
Özel Tasarruf	58.0	65.0	61.6	68.4
Yurdiçi Tasarruflar	115.6	127.7	121.4	139.9
Marjinal Özel Tas.Oranı	-	28.7	14.7	23.8
Marjinal Yurdiçi Tas.Oranı	-	27.8	13.4	34.3

Kaynak:TÜSİAD

Konsolide Bütçe Dengesi

16. 1976 yılı konsolide bütçe dengesinin 12 milyar liralık iç istikrazla kapatılacağı anlaşılmaktadır.

KONSOLİDE BÜTÇE DENGESİ

(Milyon TL.)

	1975 (1)	1976 (2)	% Artış (3)	% Dağılım	
				1975 (4)	1976 (5)
Cari Harcamalar	59.150	79.300	34.1	51.4	50.9
Yatırım Harcamaları	22.020	34.697	57.6	19.1	22.2
Transfer Harcamaları	33.980	41.953	23.5	29.5	26.9
Toplam Harcamalar	115.150	155.950	35.4	100.0	100.0
Genel Bütçe Gelirleri	104.216	142.095	36.3	98.1	98.6
Vergiler	93.481	126.095	34.9	88.0	87.5
Vergi Dışı N.Gelir.	9.745	13.000	33.4	9.2	9.0
Özel Gelirler ve Fon.	990	3.000	203.0	0.9	2.1
Katma Bütçe Gelirleri	2.053	2.000	-2.6	1.9	1.4
Toplam Gelirler (5+6)	106.269	144.095	35.6	100.0	100.0
Fark(7-4)	-8.881	-11.855	-	-	-
İç Borçlanma	7.428	12.000	61.6	-	-
Açık(8+9)	-1.453	145	-	-	-

Genel Denge

17. Buraya kadar açıklanan varsayımlara dayalı olarak DPT'nin Genel Denge rakamları ve TUSİAD'ın revize Genel Denge tahmini rakamları aşağıda verilmiştir.

GENEL DENGE

(1976 fiyatlarıyla)

	DPT			Artış %	TUSİAD			Artış %
	1976	1977			1976	1977		
GSMH	649.524	703.110	8.2		649.524	703.110	8.2	
Dış Kaynak	28.802	34.238	18.9		35.680	44.140	23.7	
Toplam Kaynak	678.326	737.348	8.7		685.204	747.250	9.1	
Kamu Net Geliri	147.348	170.000	15.4		147.348	172.500	17.1	
A.Kamu Tüketimi	84.615	91.300	7.9		87.500	101.000	15.4	
B.Kamu Tasarrufu	62.733	78.700	25.4		59.848	71.500	19.5	
C.Kamu Yatırımı	87.128	111.900	28.4		87.128	107.000	22.8	
S.Sermaye	76.528	108.000	41.1		76.528	103.000	34.6	
Stok Değişimi	10.600	3.900	-63.2		10.600	4.000	-52.2	
D.Kamu Yatırımı-Tas.Farkı	-24.395	-33.200			-27.280	-35.500		
Özel Kesim Net Geliri	502.176	533.110	6.2		502.176	530.610	5.7	
A.Özel Tüketim	437.125	455.048	4.1		440.576	462.250	4.9	
B.Özel Tasarruf	65.051	78.062	20.0		61.600	68.360	11.0	
C.Özel Yatırım	69.458	79.100	13.9		70.000	77.000	10.0	
S.Sermaye	67.958	76.000	11.8		68.500	75.000	9.5	
Stok Değişimi	1.500	3.100	106.6		1.500	2.000	33.3	
D.Özel Tas.Yat.Farkı	-4.407	-1.038			-8.400	-8.640		
Toplam Yatırım	156.586	191.000	22.0		157.128	184.000	17.1	
A.Kamu	87.128	111.900	28.4		87.128	107.000	22.8	
B.Özel	69.458	79.100	13.9		70.000	77.000	10.0	
Toplam Tüketim	521.740	546.348	4.7		528.076	563.250	6.7	
A.Kamu	84.615	91.300	7.9		87.500	101.000	15.4	
B.Özel	437.125	455.048	4.1		440.576	462.250	4.9	
Toplam Yurtdışı Tasarruf	127.784	156.762	22.7		121.448	139.860	15.2	
A.Kamu	62.733	78.700	25.4		59.848	71.500	19.5	
B.Özel	65.051	78.062	20.0		61.600	68.360	11.0	
Toplam Ortalama Tasarruf	119.7	122.3			118.7	119.9		
A.Kamu	142.6	146.3			140.6	141.4		
B.Özel	112.9	114.6			111.7	112.8		
Marjinal Toplam Tas.Oranı	127.8	154.1			113.4	134.3		
A.Kamu	126.5	170.5			111.5	146.3		
B.Özel	128.9	142.1			114.7	123.8		
Yatırımlar/GSMH	124.1	127.2			124.2	126.2		

Kaynak: 1977 Yılı Programı, DİE Milli Gelir Serisi, Dış Ticaret İstatistiklerine dayanılarak TUSİAD tarafından hesap edilmiştir.

II ÖRETİM

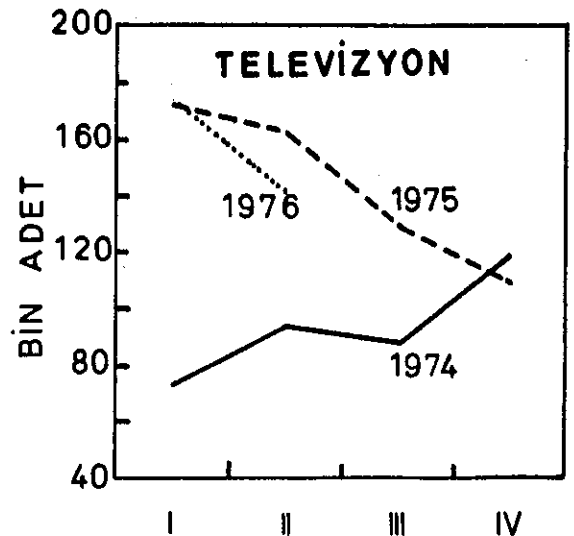
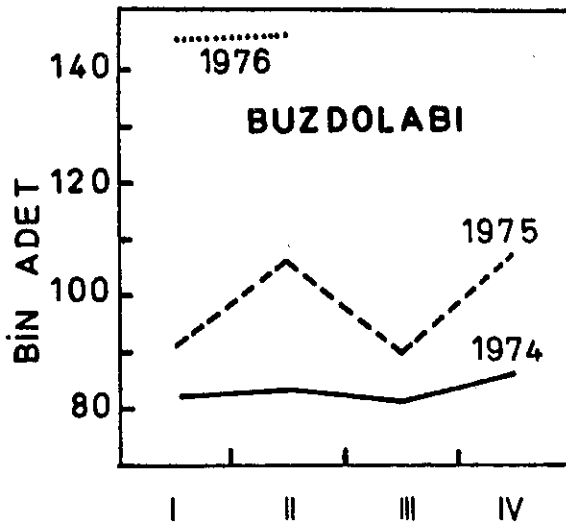
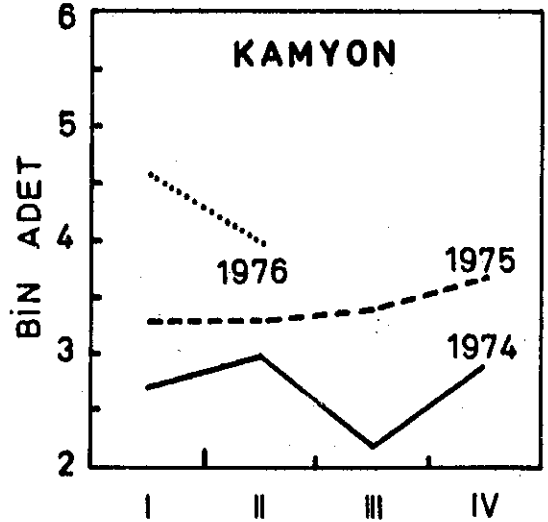
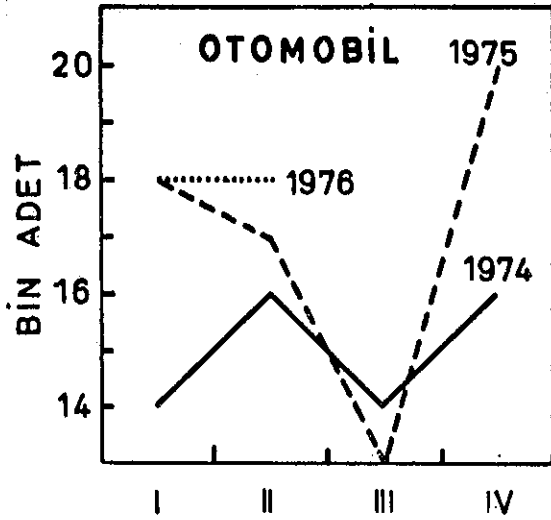
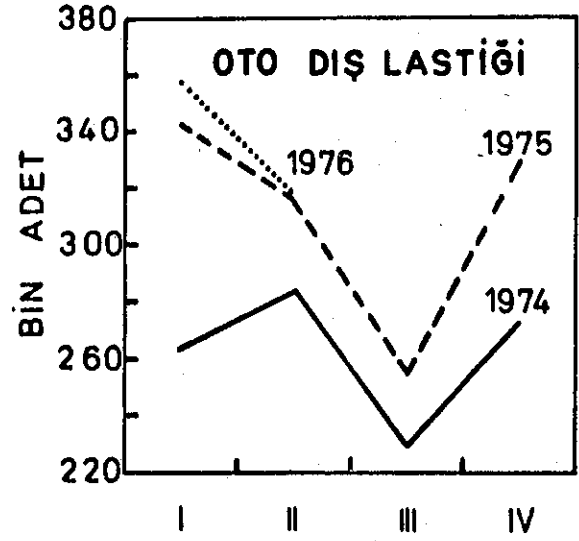
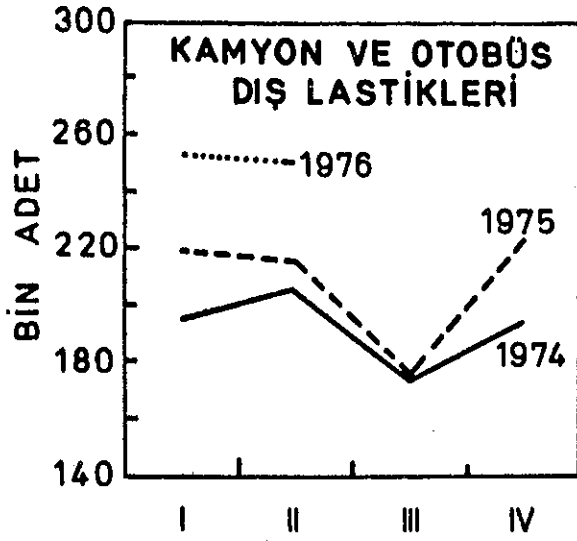
Tarımsal Üretim

18. 1976 yılında başlıca tarımsal ürünlerde, iyi ürün dönemi olan geçmiş iki yılın da üzerinde üretim ortaya çıkmıştır. Başlıca tarım ürünlerinde son tahminler şöyledir: (Bin ton olarak)

Ü r ü n	1974 Kesin	1975 Kesin	1976 Tahmin	1977 Program	Yıllık Artış Oranı %	
					1975	1976
Hububat						
Buğday	9.900	13.275	14.175	13.600	34.1	4.9
Arpa	3.330	4.500	4.500	4.700	35.1	6.8
Mısır	1.200	1.300	1.222	1.250	-	-
Çeltik	223	231	246	260	3.6	1.8
Bakliyat	664	675	766	807	1.7	16.0
Endüstri Bitkileri						
Pamuk	598	480	476	600	-19.7	-0.8
Tütün	196	193	220	220	- 1.5	13.9
Ş.Pancarı	5.707	6.949	7.900	8.500	21.8	13.7
Yağlı Tohumlar						
Ayçiçeği	420	488	477	550	16.2	-2.2
Çiğit	957	768	762	960	-19.7	-0.8
Diğer						
Üzüm	3.347	3.247	3.240	3.400	- 3.0	-0.2
Fındık	244	317	240	270	29.9	-24.3
Zeytin	840	561	1.000	600	-33.2	78.3
Çay	202	261	262	260	29.2	0.4

Kaynak: D.P.T.

BAŞLICA SANAYİ MALLAR ÜRETİMİ

Sınai Üretim

19. DPT'nın 1976 yılı için verdiği sınai üretim tahminleri şöyledir:

(Milyon TL.) 1975 fiyatlarıyla					
	1975	1976 Gerçekleşme Tahmini	Yüzde Artış	1977 Programı	Yüzde Artış
İMALAT SANAYİİ	320 910,4	364 154,7	13,5	412 458,7	13,3
Genellikle Tüketim Malları Üreten Sanayiler	157 347,7	173 861,9	10,6	191 031,6	10,0
Gıda Sanayii	97 684,5	104 729,5	7,2	115 047,7	9,9
İçki Sanayii	4 906,0	5 131,0	4,6	6 048,3	17,9
Tütün Mamulleri Sanayii	9 137,2	13 695,4	49,9	15 288,6	11,6
Dokuma ve Giyim Eşyası San.	45 620,0	50 306,0	10,3	54 647,0	8,6
Genellikle Ara Malı Üreten Sanayiler	114 108,1	131 796,9	15,5	152 669,5	15,8
Orman Ürünleri San.	10 057,0	10 944,3	8,8	12 179,8	11,1
Kâğıt Sanayii	3 070,8	2 969,5	- 3,3	3 533,9	19,0
Basım Sanayii	1 904,0	2 317,8	21,7	2 738,1	18,1
Deri ve Deri Mamulleri San.	9 318,8	10 338,5	10,9	11 549,0	11,7
Lastik Sanayii	2 728,8	2 977,6	9,1	3 586,0	20,4
Plastik Sanayii	3 483,0	3 985,0	14,4	4 500,0	12,9
Kimya Sanayii	13 847,0	15 889,9	14,8	17 690,4	11,3
Petrokimya Sanayii	4 358,8	6 958,5	59,6	9 114,4	31,0
Petrol Ürünleri Sanayii	26 394,0	29 619,8	12,2	31 427,2	6,1
Gübre Sanayii	4 764,7	6 696,2	40,5	8 011,0	19,6
Çimento Sanayii	4 302,0	4 882,2	14,8	5 530,0	13,2
Pısmış Kilden ve Çimentodan Gereçler Sanayii	3 846,3	4 303,3	11,9	4 853,2	12,8
Cam Sanayii	1 903,8	2 347,8	23,3	2 679,2	14,1
Seramik Sanayii	928,1	1 080,2	16,4	1 247,9	15,5
Demir Çelik Sanayii	17 864,2	19 736,1	11,7	24 401,9	23,6
Demir Dışı Metaller Sanayii	5 536,8	6 750,2	21,9	9 627,5	42,6
Genellikle Yatırım Malı Üreten Sanayiler	49 454,6	58 495,9	18,3	68 757,6	17,5
Madeni Eşya Sanayii	9 150,0	10 975,0	19,9	13 250,0	20,7
Makina İmalat Sanayii	10 535,7	12 961,9	23,0	15 727,0	21,3
Tarım Aletleri ve Makinaları	(4 891,6)	(5 254,7)	(7,4)	(6 044,0)	(15,0)
Elektrik Makina ve Gereçleri San.	6 185,0	7 500,0	21,3	9 060,0	20,0
Ölçü ve Kontrol Aletleri	194,1	273,7	41,0	393,3	43,7
Elektronik Sanayii	3 180,0	3 665,0	15,2	4 250,0	15,9
Karayolları Taşıtları İmalat San.	13 146,0	14 612,8	11,2	16 297,0	11,5
Demiryolları Taşıtları İmalat San.	1 132,6	1 407,8	24,3	1 680,3	19,4
Gemi İnşaa Sanayii	1 039,0	1 845,0	77,6	2 116,0	14,7

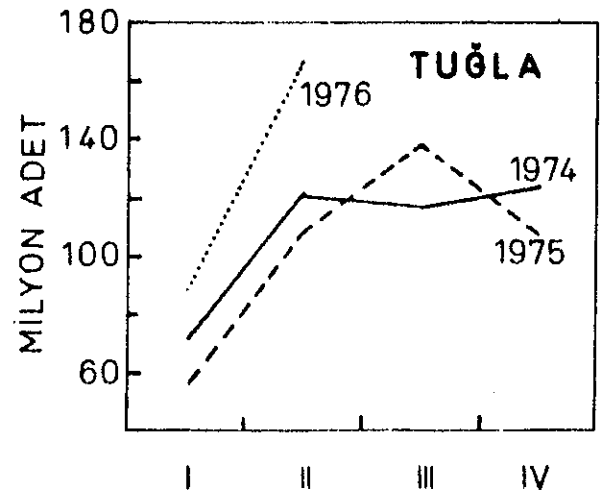
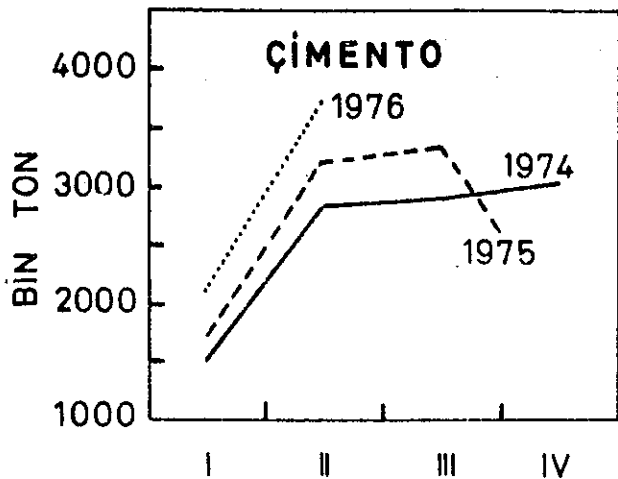
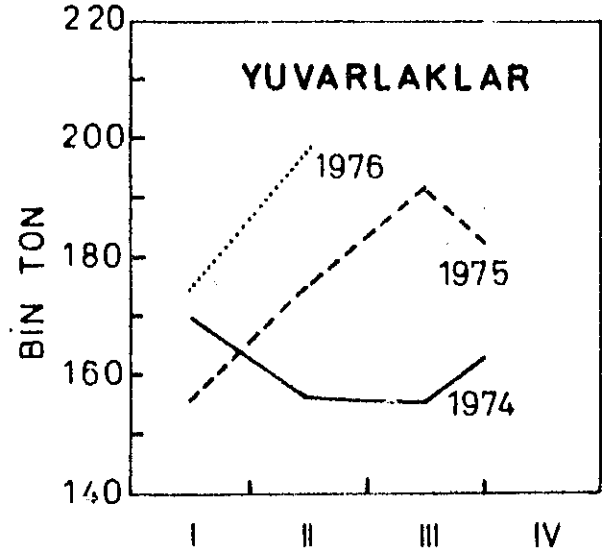
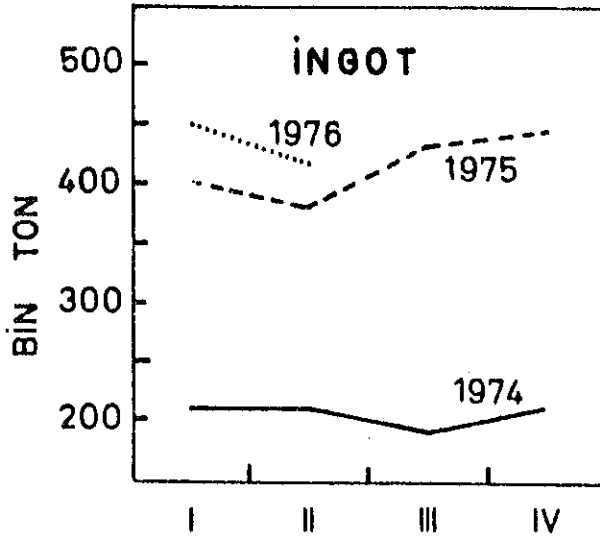
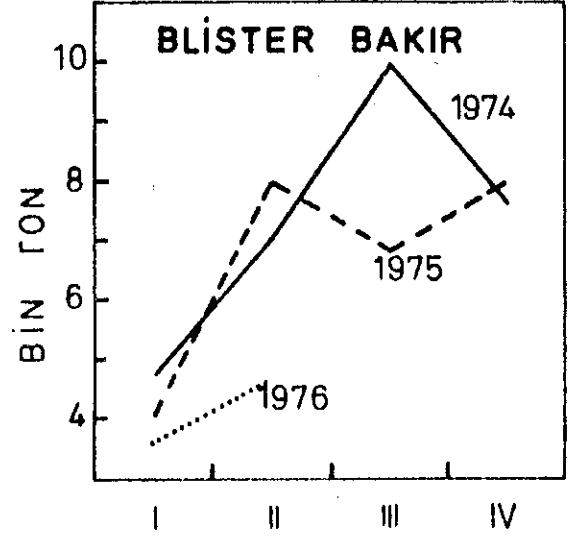
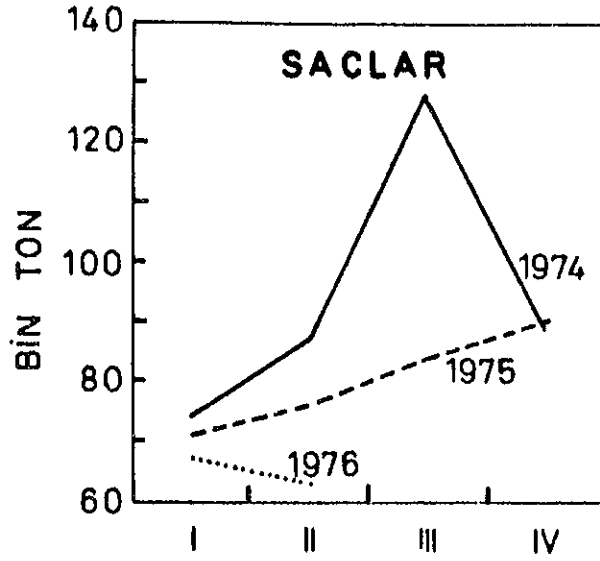
Kaynak: D.P.T.

20. Yukarıdaki tahminlere göre, 1976 yılında sabit fiyatlarla imalat sanayii üretiminde % 13.5'lik bir artış ortaya çıkmıştır.

21. Genellikle tüketim malı üreten sanayi üretimindeki artış % 10.6, genellikle ara malı üreten sanayi ürünlerindeki artış ise % 15.5 dir.

22. Bu genel değerler içinde, genellikle yatırım malı üreten sanayilerdeki % 18.3 oranındaki artış çok olumlu bir gelişmedir. Bu bölümde madeni eşya sanayiinde % 19.9, makine imalat sanayiinde % 23.0 ora-

BAŞLICA SANAYİ MALLAR ÜRETİMİ

nında bir üretim artışı tahmin edilmektedir.

23. 1976 yılında yapılan imalat sanayi üretimi içinde yatırım mallarının payı % 15.3'den % 16.0'a çıkmıştır.
24. 1976 yılında sanai üretime ait elde edilebilen son rakamlar aşağıda verilmiştir:

(Bin ton)					
		(Ocak-Ağustos)			
	1974	1975	1975	1976	Artış (%)
<u>Artan Üretim</u>					
Ham Demir	1.206	1.191	768	802	4.3
Çelik İngot	1.337	1.448	947	955	0.8
Hadde Mamulleri	1.198	1.118	708	712	0.6
Kok	1.214	1.241	832	920	10.6
Çimento	8.976	10.692	7.169	8.469	18.1
Şişe, Cam Eşya	109	119	77	84	9.2
Suni Gübre	694	917	625		
Elektrik (Mil. Kws)	13.478	15.631	9.984	11.679	17.9
Gaz	516	412	220	315	42.4
Motorin	2.932	3.176	2.026	2.235	10.3
Fuel-Oil	5.324	5.344	3.531	3.893	10.3
Demir Cevheri	2.243	2.247	1.565	1.749	11.8
<u>Azalan Üretim</u>					
Pik	126	160	93	93	-0.3
Saç	273	181	133	125	-5.4
Kâğıt ve Karton	203	222	142	136	-4.6
Gazete Kâğıdı	96	87	59	52	-11.3
Ham Petrol	3.312	3.095	2.085	1.746	-16.3
Benzin	1.941	2.090	1.312	1.292	-1.5
Linyit	3.312	3.095	2.086	1.746	-16.3
Taş Kömürü	8.506	8.101	5.776	5.587	-3.3

Not: Mutlak rakamlar yuvarlatılmıştır.

25. 1976 yılında elektrik enerjisi üretimi geçen yılın üzerinde bir artış göstermiştir. 1976 yılında temel ürünlerden ham petrolde üretim gerilemesi olumsuz bir gelişmedir. İlk sekiz aylık rakamlara göre ham petrol üretimi geçen yılın aynı dönemindeki üretimin % 16 gerisindedir. Petrol üretimindeki gerilemenin devamlı hale gelmesi sorunun önemini artırmaktadır.

26. Bir başka olumsuz gelişme pamuklu dokumadan ithal gereği büyük girdilere dayalı sentetik elyafli dokuma ürünlerine doğru kayma eğilimidir.
27. 1976 yılında tüketim malları ve dayanıklı tüketim malları üretiminde talebe dayalı olarak üretim artışı hızlanmıştır. İlgili tablonun değerlendirilmesinde ilk altı aylık TV üretim rakamlarındaki düşüşün büyük bir sınai kuruluşun yangın nedeniyle devreden çıkması nedeniyle dayandığı dikkate alınmalıdır.
28. Radyo üretimindeki gerilemede ise, yerli üretim fiyatlarındaki artışa paralel bedelsiz ithal yoluyla girişin hızlanmasının etkisi vardır.
29. 1976 yılında otomotiv sanayii üretimi normal gelişme eğilimini sürdürmüştür. Elde edilebilen son rakamlar şöyledir:

	(Adet)		
	1974	1975	1976 ^{1/}
Minibüs	4.587	5.499	3.931
Kamyon	10.333	14.306	13.875
Treyler Çekici	173	408	491
Kamyonet	11.529	17.182	11.000
Otobüs	1.192	1.419	1.086 ^{2/}
Otomobil	59.018	61.814	51.938
Traktör	25.640	33.363	25.498

^{1/} Eylül sonu
^{2/} Ağustos sonu

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

III YATIRIMLAR - İNŞAAT

30. DPT'nin 1977 Programında yer alan tahminlere göre 1976 yılında 144.5 milyar liralık yatırım gerçekleştirilmiştir. 1976 yılı toplam sabit sermaye yatırımlarının 1975 yılına göre cari fiyatlarla % 35.4 oranında fazla olduğu bildirilmektedir.

	(Cari Fiyatlarla) (Milyar TL.)			
	1974	1975	1976	(%) 1976/1975
Toplam Y.	80	122	156	27.5
Sabit Ser.Y.	68	106	144	35.4
- Kamu	33	53	76	42.3
- Özel	35	52	67	28.4
Stok Değ.	11	16	12	18.0

31. DPT'nin verdiği gerçekleşme rakamlarına göre 1976 yılında kamu yatırımları program hedeflerinin % 10.2, özel sektör yatırımları ise % 7.7 gerisinde kalmıştır.
32. Gene DPT'nin verdiği yatırım gerçekleştirmelerine göre 1976 yılında toplam sabit sermaye yatırımlarının % 47'sinin özel kesim % 53'ünün kamu kesimince yapıldığı anlaşılmaktadır.
33. 1976 yılında sabit sermaye yatırımlarının genel dağılımı şöyledir.

1976 SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

(Carl Fiyatlarla)
(Milyon TL.)

Sektörler	Genel+Katma (1)	Döner Sermaye (2)	Mahalli İdareler (3)	KİT (4)	Kamu Toplam (5)	Yüzde Dağılım (6)	Özel Kesim (7)	Yüzde Dağılım (8)	Genel Toplam (9)	Yüzde Dağılım (10)
1. Tarım	6.335	1.150	170	158	7.813	10.20	9.900	14.57	17.713	12.26
2. Madencilik	1.344	—	7	4.178	5.529	7.22	330	0.49	5.859	4.06
3. İmalât	1.465	100	280	15.537	17.382	22.71	19.900	29.28	37.282	25.80
4. Enerji	2.493	—	870	7.872	11.235	14.68	325	0.48	11.560	8.00
5. Ulaştırma	11.025	—	1.200	7.080	19.305	25.23	12.260	18.04	31.565	21.85
6. Turizm	490	3	45	50	588	0.77	783	1.15	1.371	0.95
7. Konut	960	700	2	—	1.662	2.17	22.400	32.96	24.062	16.66
8. Eğitim	4.299	60	150	—	4.509	5.89	200	0.29	4.709	3.26
9. Sağlık	1.410	—	166	38	1.614	2.11	110	0.16	1.724	1.19
10. Diğer Hız.	4.876	30	1.765	220	6.891	9.00	1.750	2.58	8.641	5.98
T O P L A M	34.697	2.043	4.655	35.133	76.528	100.00	67.958	100.00	144.486	100.00

Kaynak : DPT.

34. 1976 ve 1975 yılı yatırımlarının sabit fiyatlarla karşılaştırılmasında 1976 yılında toplam yatırım artışının % 13.3, kamu yatırımlarındaki artışın % 20.8, özel kesim yatırımlarındaki artışın % 5.9 olduğu ortaya çıkmaktadır. Aşağıda 1975 yılı yatırımları da 1976 yılı fiyatlarına getirilerek son iki yılın sektörler itibariyle yatırım gerçekleştirmeleri verilmektedir. (Milyon TL. ve % olarak)

(1976 Fiyatlarıyla)

	1 9 7 5			1 9 7 6			% Artışlar		
	Özel	Kamu	Toplam	Özel	Kamu	Toplam	Özel	Kamu	Toplam
Tarım	814	5.798	12.612	9.900	7.813	17.713	45.3	34.8	40.4
Madencilik	347	3.698	4.045	330	5.529	5.859	-4.9	49.5	44.8
Enerji	286	7.644	7.930	325	11.235	11.560	13.6	47.0	45.8
İmalat Sanayi	20.296	17.664	37.960	19.900	17.382	37.282	-2.0	-1.6	-1.8
Ulaştırma	12.597	15.550	28.147	12.260	19.305	31.565	-2.7	24.1	12.1
Konut	21.250	1.566	22.816	22.400	1.662	24.062	5.4	6.1	5.0
Turizm	660	453	1.113	738	588	1.371	11.8	29.8	23.2
Eğitim	95	4.119	4.214	200	4.509	4.709	110.5	9.5	11.7
Sağlık	87	1.263	1.350	110	1.614	1.724	26.4	27.8	27.7
Diğer Hizmetl.	1.746	5.794	7.540	1.750	6.891	8.641	0.2	18.9	14.6
T O P L A M	64.178	63.349	127.527	67.958	76.958	144.486	5.9	20.8	13.3

Kaynak: 1977 Yılı Program değerlerine dayanılarak TÜSİAD tarafından hesaplanmıştır.

35. Yukarıdaki tabloda dikkati çeken sabit fiyatlarla imalat sanayii yatırımlarında ortaya çıkan gerilemedir. Bu çok önemli bir gelişmedir. Son yıllarda ilk defa olarak özel ve kamu kesimi imalat sanayii yatırımları gerilemeye başlamıştır. Aşağıda sabit fiyatlarda son 4 yılda imalat sanayii yatırımlarındaki artış oranları verilmektedir:

	Özel	Kamu	Toplam
1973	18.5	- 1.5	4.1
1974	23.3	4.8	16.2
1975	3.3	40.9	16.3
1976	-2.1	-1.6	-1.8

36. İmalat sanayi yatırımlarındaki gerileme, ileride üretimde gerileme ve istihdam olanaklarında duraklamayı ifade eder. 1976 yılında ortaya çıkan bu sorunun önemi çok büyüktür.

37. 1975 yılında ve 1976 yılında özel sektör imalat sanayii yatırımlarının cari fiyatlarla sektörler itibariyle ve yatırım konularına göre dağılımı ise şöyledir.

ÖZEL SEKTÖR İMALAT SANAYİ YATIRIMLARI
(Bin TL.)

Alt Sektörler	1 9 7 5				1 9 7 6				% Artış
	İnşaat	Makina Teçhizat (x)	Taşıt Araçları	Toplam	İnşaat	Makina Teçhizat (x)	Taşıt Araçları	Toplam	
Gıda	377.737	934.570	58.367	1.370.674	369.948	1.129.600	65.543	1.565.091	14,2
İçki	18.420	81.338	3.218	100.976	11.270	189.076	3.881	204.227	102,2
Tütün	1.032	4.471	887	6.391	—	618	—	618	—90,3
Dokuma - Giyim	1.016.990	3.338.328	38.978	4.392.296	705.845	3.525.854	18.114	4.249.813	— 3,2
Deri, Kösele ve Ayak.	78.655	82.772	2.663	162.090	24.264	365.651	1.184	391.109	141,3
Orman Ürünleri	90.981	315.751	3.283	410.015	204.998	541.287	5.681	751.964	83,4
Kâğıt - Basım	97.950	388.864	4.092	490.707	55.415	318.098	3.306	376.819	78,8
Kimya	311.739	1.504.206	38.343	1.854.288	188.478	1.041.482	22.465	1.252.425	—32,5
Petrol ve Petrol Ürün.	1.599	7.877	850	10.128	298	8.600	543	9.441	— 6,8
Lâstik ve Kauçuk	25.782	287.124	2.213	3.151.119	15.956	774.631	2.450	793.037	151,7
Plâstik	31.529	251.161	8.104	288.794	44.681	124.910	5.003	174.594	—39,5
Toprak Ürünleri	417.730	1.256.348	40.312	1.714.388	450.191	1.820.757	66.908	2.137.856	24,7
Demir - Çelik	403.741	1.709.521	35.814	2.149.076	549.965	1.781.868	136.931	2.448.762	13,9
Demir Dışı Metaller	140.714	704.082	1.007	845.803	313.598	85.894	1.951	401.445	—52,5
Madenî Eşya Sanayii	89.108	266.354	12.794	368.256	131.216	591.568	10.096	732.880	99,0
Makina Sanayii	267.647	621.488	18.210	907.345	362.723	1.281.875	17.453	1.662.051	83,9
Elektrik Makinaları	114.414	705.878	8.193	829.482	78.827	516.562	6.908	603.297	—27,3
Taşıt Araç. ve Yedek Par.	200.414	608.310	22.007	830.731	337.318	1.387.758	28.244	1.753.320	111,1
Mesleki ve İlim Aletler	—	8.168	—	8.168	4.340	3.577	326	8.243	0,9
Diğer İmalât Sanayii	19.249	30.763	11.757	61.770	9.461	25.735	628	35.824	—42,0
Değerlendirmeden sonra Gelen Muhtelif	12.309	103.067	3.720	119.097	18.709	307.182	4.292	330.183	177,2
T o p l a m	3.713.740	13.210.037	311.812	17.235.589	3.878.499	15.602.551	401.917	19.882.967	15,4

(x) Yerli + İthal

Kaynak : DPT

38. Özet olarak belirtmek gerekirse, 1976 yılında sadece toplam yatırımların program hedefleriyle karşılaştırılmasında pek büyük geri kalma görülmemekle beraber özellikle yatırımların dağılımı bakımından sapmaların ve önemli sektörlerdeki geri kalmaların olduğu görülmektedir.

39. Aşağıda 1976 yılı yatırımlarının program hedeflerinden (artış oranı olarak) marjinal sapmaları ve geri kalmaları verilmektedir.

Yatırımlar	1 9 7 6 Program Hedefi	1 9 7 6 Fiili Gerçekleşme	Programdan Sapma
Sabit Sermaye	30.6	13.1	-17.5
- Kamu	33.7	20.4	-13.3
- Özel	27.4	5.9	-21.5
Toplam Yatırımlar	15.9	7.6	- 8.3
- Kamu	11.8	13.1	+ 1.3
- Özel	20.8	1.0	-19.8

Kaynak: 1976 ve 1977 Programı

40. 1976 yılında özellikle özel sektör yatırımlarının beklenenin çok gerisinde kaldığı anlaşılmaktadır.

İnşaat

41. 1977 yılının başına gelinmesine rağmen inşaat konusunda son veriler 1976 yılının ilk yarısına aittir. Bu verilere göre 1976 yılında inşaat kesiminde büyük bir canlılık olduğu anlaşılmaktadır.

Yapı Türü	1974 Yıllık (1)	1975 Yıllık (2)	1975 1974 (3)	1975 Ocak-Haz. (4)	1976 Ocak-Haz. (5)	1976 1975 6 aylık (6)
Konut						
- Yüzölçüm(1000 m ²)	15.872	18.196	14.6	8.954	10.290	14.9
- Değer(milyon TL.)	11.411	17.819	56.2	8.600	10.450	21.5
- Birim Maliyet(TL/m ²)	7189	9793	36.2	960.5	1.015.5	5.7
Sınai						
- Yüzölçüm(1000 m ²)	1.840	1.709	-7.1	801	1.232	53.8
- Değer(milyon TL.)	1.658	2.025	22.1	985	1.571	59.5
- Birim Maliyet(TL/m ²)	901.1	1.1850	31.5	1.229.7	1.275.2	3.7
Toplam						
- Yüzölçüm(1000 m ²)	20.341	23.348	14.8	11.258	13.724	21.9
- Değer(milyon TL.)	15.136	23.643	56.2	11.107	14.372	29.4
- Birim Maliyet(TL/m ²)	744.1	1.0126	36.1	986.6	1.047.2	6.1

IV MILLI GELİR

42. Türkiye'de planlı dönemin başlamasından bu yana her yılın ön milli gelir tahminlerini verebilmek için her yıl Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından üç tahmin hazırlanmaktadır. Bunlar 15 Temmuz, 15 Kasım ve müteakip yılın Mart sonu tahminleridir. Bu tahminler verilirken eski yıllara ait geçici tahminler kısmen veya tam olarak kesinleştirilerek yayınlanmaktadır. 1976 yılı ön tahminleri hazırlanırken, aynı zamanda dördüncü beş yıllık plan hazırlıklarında kullanılmak üzere 64 sektörlü 1973 yılına ait input-output tablosu tamamlanmıştır. 1973 yılına ait input-output tablosu hazırlanırken 1969, 1970, 1971, 1972 ve 1973 milli gelir tahminleri kesinleştirilmiştir. 1974, 1975 yılları geçici tahminleri de düzeltilmiştir.

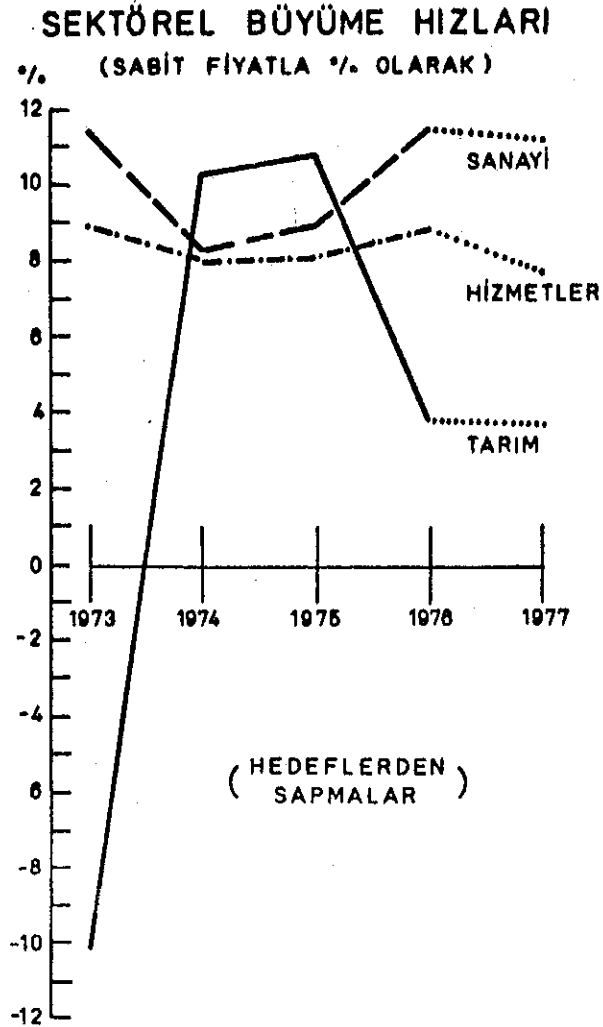
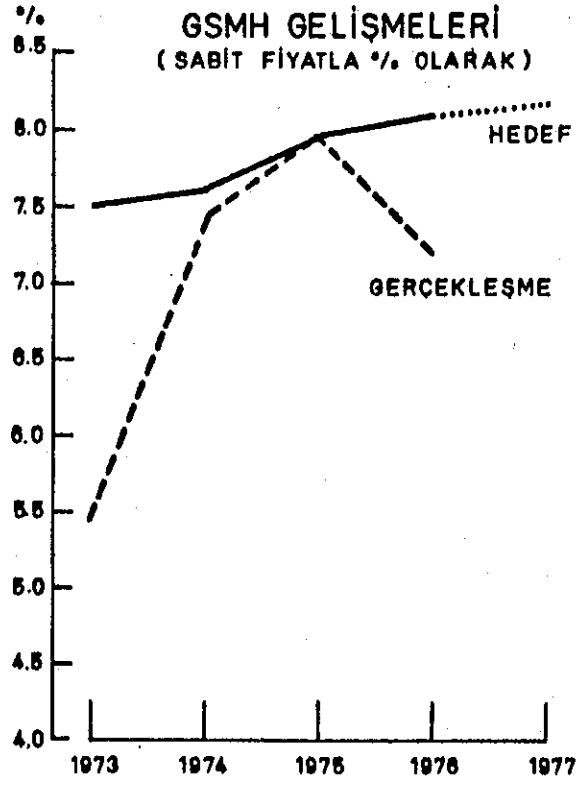
Aşağıdaki tabloda 1968-1976 yılları arası sabit ve cari fiyatlarla GSMH rakamları en son düzeltilmiş şekli ile verilmiştir.

	Gayri Safi Milli Hasıla			Fert Başına G.S.M.H.		
	Cari F. Milyar TL.	Sabit F. Milyar TL.	Sabit Artış %	Cari F. (TL.)	Sabit F. (TL.)	Sabit Artış %
1968	112.5	112.5	6.7	3.323	3.323	4.0
1969	124.7	118.6	6.5	3.997	3.416	2.8
1970	147.8	125.4	5.8	4.151	3.522	3.1
1971	192.7	138.2	10.2	5.268	3.778	7.3
1972	240.8	148.5	7.4	6.415	3.956	4.7
1973	309.8	156.5	5.4	8.049	4.066	2.8
1974	427.1	168.0	7.4	10.819	4.256	4.7
1975	535.1	181.5	8.0	13.312 ^{1/}	4.515	6.1
1976	649.5	194.5	7.2	15.963 ^{2/}	4.780	5.9

^{1/} 1 ₺=16 TL.değerlemesi ile yaklaşık 832 ₺

^{2/} 1 ₺=16.50 TL.değerlemesi ile yaklaşık 967 ₺

43. Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından hazırlanan yılın ikinci milli gelir ön tahminine göre 1976 yılında gayri safi yurt içi hasılda sabit fiyatlarla % 8.1, cari fiyatlarla da % 23.4 gelişme olduğu saptanmıştır. 1976 yılı içinde Devlet İstatistik Enstitüsünün yaptığı birinci ve ikinci milli gelir ön tahminlerinde sektörlerde el-

de edilen sabit fiyatlarla gelişme hızları şöyledir:

	1973	1974	1975	1976/1 ^{1/}	1976/11 ^{2/}
Tarım	-9.8	10.3	10.8	4.1	3.9
Sanayi	12.0	7.7	9.0	9.7	10.7
-İmalat San.	12.9	7.3	8.7	9.6	10.9
Ticaret	11.5	10.9	10.0	8.7	8.4
İnşaat	7.3	6.2	8.5	8.1	8.6
GSYİH	4.4	8.5	9.0	7.8	8.1
GSMH	5.4	7.4	8.0	7.2	7.2

1973, 1974 ve 1975 yıllarında sektörlerin G.S.M.H.içindeki payları ise şöyledir:^{3/}

	Cari Fiyatlarla			Sabit Fiyatlarla		
	1973	1974	1975	1973	1974	1975
Tarım	24.1	25.3	25.5	21.4	22.0	22.4
Sanayi	20.9	21.4	21.1	24.1	24.2	24.4
Ticaret	12.2	13.1	13.0	12.8	13.2	13.5
İnşaat	4.9	4.6	4.8	5.8	5.8	5.8

1/ Temmuz 1976 tahmini

2/ Kasım 1976 tahmini

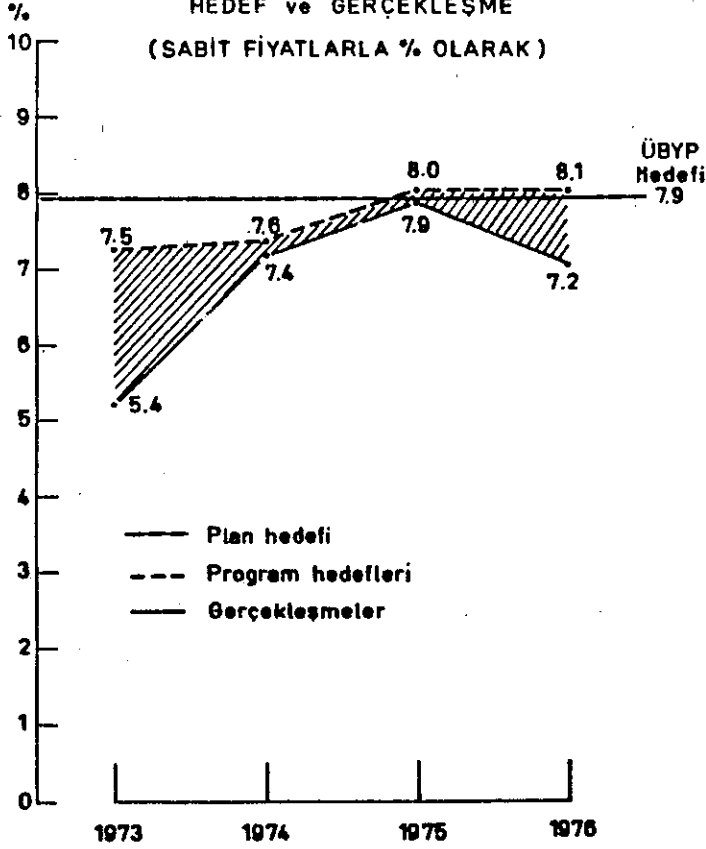
3/ Sektörlerde verilen neticeler Gayri Safi Katma değerlerden (piyasa fiyatlarıyla) elde edilen neticelerdir.

44. Sektörlerin GSMH içindeki payları üzerinde durulurken şu noktalara dikkat etmek gerekmektedir. Yukarıdaki tabloda gerek cari gerekse sabit fiyatlarla verilen payları üretici fiyatları ile eski deyim ile piyasa fiyatları ile elde edilen neticelerden bulunmuş rakamlardır. Yani katma değer içinde amortisman ve dolaylı vergiler mevcuttur. Dolaylı vergilerin çok büyük bir kısmını da sanayi sektörü ödediğinden tabloda yer alan paylar, faktör fiyatları ile hazırlanmış paydan büyüktür. Eğer paylar faktör fiyatları ile hesap edilirse tarımın yeri gerek cari ve gerekse sabit fiyatlarla tablodaki paylardan daha büyük olacaktır. İkinci bir nokta da şudur:son yıllarda cari fiyatlardakinin aksine sabit fiyatlarla verilen tablolarda sanayinin yerinin tarımın yerinden daha büyük olduğu görülmektedir. Son yıllarda tarım fiyatlarında uygulanan taban fiyat politikası nedeni ile cari fiyatlarla tarım sektöründe önemli büyümeler olmuştur. Sanayi kesimi fiyatlarında bu büyüklükte fiyat genişlemeleri kısa dönemde görülmediğinden cari fiyatlarla sanayi kesiminin GSMH içindeki payı tarımın altında seyretmektedir. Halbuki sabit fiyatlarla sanayi kesimi tarımdan daha hızlı ve devamlı büyümekte olduğundan GSMH içindeki sanayi payı, tarım sektörünün payından daha büyük olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha başka bir deyimle son yıllarda tarım sektörünün zımni fiyat deflatörü, sanayi sektörünün zımni fiyat deflatörünün üstünde seyrederek bu neticeyi meydana getirmiştir.^{1/}

1/ Zımni fiyat deflatörü: Ait olduğu kesimdeki o yılki fiyat artışını göstermektedir.

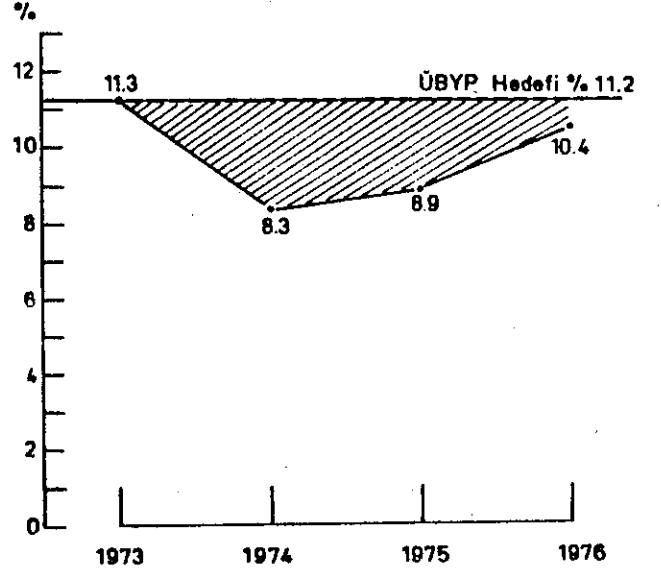
BÜYÜME HIZI

HEDEF ve GERÇEKLEŞME
(SABİT FİYATLARLA % OLARAK)

SANAYİ SEKTÖRÜ BÜYÜME HIZI

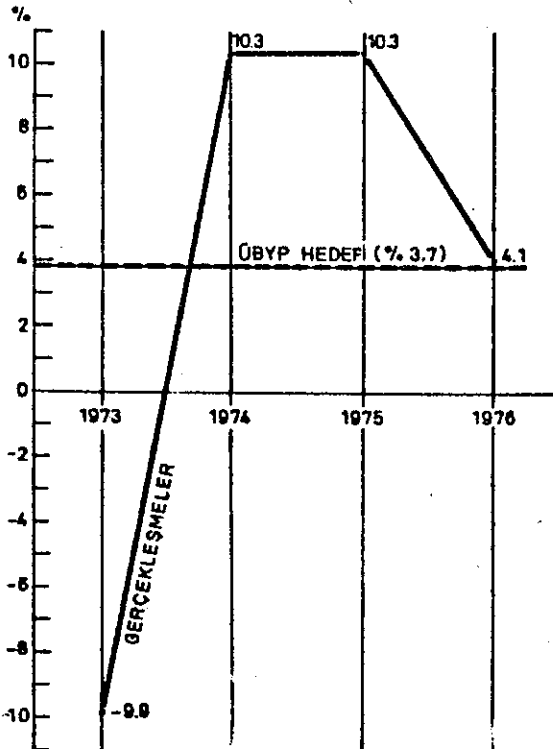
(SABİT FİYATLARLA % OLARAK)

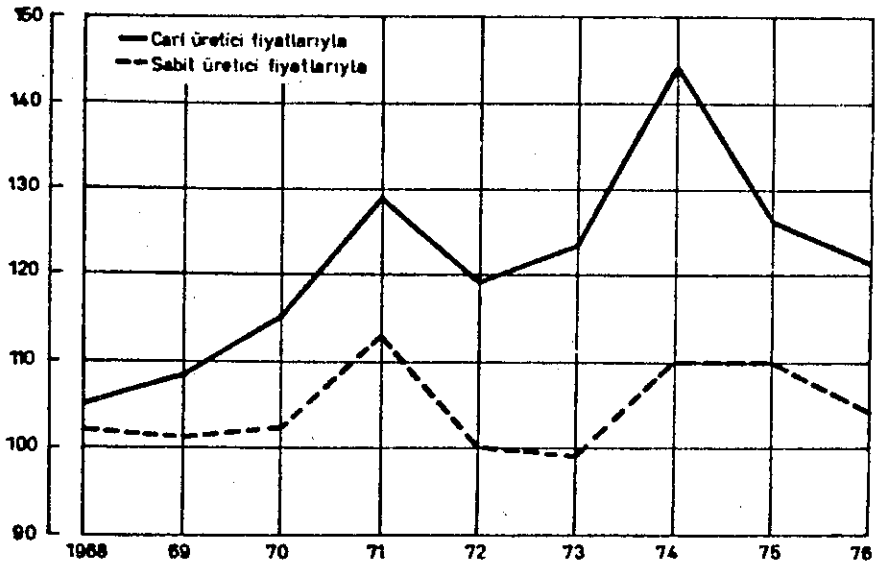
TARIM SEKTÖRÜ BÜYÜME HIZI

1973 - 1976

(SABİT FİYATLARLA % OLARAK)

TARIM FAALİYET KOLUNA GÖRE GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA ZİNCİRLEME İNDEKSİ

V İSTİHDAM

45. DPT tahminine göre 1976 yılı itibariyle toplam işgücü fazlası 2 milyon 79 bin dolayındadır. Türkiye'de istihdam sorununun giderek ciddiyet kazandığı bilinmekle beraber bu konuda açık ve güvenilir rakamların mevcut olmayışı çok kere yanlış değerlendirmelere neden olmaktadır.
46. Türkiye'deki işsizliğin nitelikleri ortaya konulmadan tüm gizli işsizleri işsiz olarak nitelendirmek çok kere uluslararası karşılaştırmalarda da yanlış bir sonuç ortaya çıkarmaktadır.
47. İstihdam hacmini geliştirmek, üretken alanlarda özellikle sanayi kesiminde yeni istihdam olanakları yaratmak Türkiye'nin önceliği olan sorunudur. Hizmet kesimlerinde giderek artan gizli işsizlik olumsuz bir gelişmedir.
48. Bütün bunlar bir gerçek iken, Kalkınma Planları ve Yıllık Programlar her yıl giderek artan gizli işsiz sayısını "veri" kabul etmektedir. 1977 Programında 1976 yılında 2.079 bin olan işgücü fazlasının 1977'de 2.183 bine yükselmesinin "1977 Program Hedefi" olarak gösterilmesi ilginçtir.
49. Türkiye'de önemli bir sorun işçi ücretlerindeki artışın sabit sermaye yatırımları fiyatındaki artıştan daha hızlı gelişmesinin sermaye yoğun yatırımları büyük ölçüde teşvik etmesidir. İşyeri barışının giderek bozulması bu teşviki güçlendiren bir etken olmaktadır.

PLAN DÖNEMİNDE İŞGÜCÜ ARZI-TALEBİ

VE İŞGÜCÜ FAZLASI

	(Erkek+Kadın) 15-64 Yaş Bin Kişi					
	1973 (1)	1974 (2)	1975 (3)	1976 (4)	1977 Program Hedefi (5)	1977 III.B.Y.K.P Tahmini (6)
1.Toplam işgücü Arzı	14.670	15.150	15.600	15.990	16.380	16.080
2.Toplam işgücü Talebi	13.946	14.088	14.319	14.621	14.897	14.980
Tarım	8.760	8.735	8.705	8.680	8.600	8.600
Tarım Dışı	4.920	5.203	5.479	5.806	6.162	6.197
Bilinmeyen	130	130	130	130	130	133
Yurt Dışına Giden işgücü	136	20	5	5	5	50
3.Tarım Dışı işgücü Fazlası	724	1.062	1.281	1.369	1.483	1.100
4.Tarımda en faal mev.deki işgücü fazlası	840	800	750	710	700	700
5. Toplam işgücü Fazlası	1.564	1.862	2.031	2.079	2.183	1.800
6. işgücü Fazlası Oranı(%)	10.66	12.29	13.02	13.0	13.33	11.2

Kaynak: DPT

VI PARA BANKA KREDİ

Emisyon

50. 1976 yılının ilk yarısında sabit kalan emisyon hacmi, yılın ikinci yarısında hızlı bir gelişme göstermiştir.
51. 1975 yılında 12 aylık devrede % 25 oranında artan emisyonda, 1976 yılının 11 aylık döneminde %37'ye yakın artış meydana gelmiş, artış (24 Aralık 1976'da) yıl sonuna doğru % 25 dolayına düşmüştür.
52. 1976 yılında emisyonu arttırıcı faktörlerin başında kamu kesimine açılan krediler gelmektedir.

Emisyon Hacmini Belirleyen Başlıca Faktörler

	(Milyar TL.)	
	Kasım Ayı 1975	Sonu 1976
Arttırıcı Faktörler		
Altın ve Döviz Mevcudu	15.9	11.7
Reeskont ve Avans	31.0	65.8
Kamu Kesimine	(13.9)	(38.0)
Bankalara	(17.1)	(27.8)
Azaltıcı Faktörler		
Merkez Bankasındaki Mev.	34.1	42.6
İthalat Depositoları	1.7	9.0
Diğer Pasif Hesaplar	39.5	68.4

Para Arzı

53. 1976 yılında para arzı artış oranı geçen yılki düzeydedir. Fakat 1976 yılında mevduattaki duraklama nedeniyle para arzının yapısı değişmiştir.
54. Geçmiş yıllarda para arzını arttıran etken kaydi para (tevdiat parasındaki) artış olurdu. Bu yıl ise tevdiat parası artışı sınırlı kalmış para arzı emisyondaki artışa dayalı olarak büyümüştür.

	(Milyon TL.)											
	1973 Aralık (1)	Mart (2)	1974 Haziran (3)	Eylül (4)	Aralık (5)	1975 Mart (6)	Haziran (7)	Eylül (8)	Aralık (9)	1976 Mart (10)	Haziran (11)	Eylül (12)
Bilfiil Tedavüldeki Banknot ve Ufak Para	20.700	21.606	22.226	28.467	26.151	27.224	28.501	34.306	32.905	35.772	37.502	46.647
Tevdiat Parası	49.828	50.532	50.803	50.916	63.894	61.819	63.492	72.734	85.565	82.309	82.366	90.196
PARA ARZI	70.528	72.138	73.029	79.383	90.045	89.043	91.993	107.040	118.470	118.031	119.868	136.843
Bilfiil Tedavüldeki Banknot ve Ufak Para		906	1.526	7.767	5.451	1.073	2.350	8.155	6.754	2.867	4.597	13.742
Tevdiat Parası		704	975	1.088	14.066	-2.075	-402	8.840	21.671	-3.256	-3.199	4.631
PARA ARZI		1.610	2.501	8.855	19.517	-1.002	1.948	16.995	28.425	-439	1.398	18.373
PARA ARZI % Değişmesi		2.3	3.5	12.5	27.6	-1.1	2.2	18.9	31.6	-0.4	1.2	15.5

Mevduat

55. 1976 yılında bankalardaki mevduatın artışında önemli gerilemeler ortaya çıkmıştır. 1975 yılının ilk 11 ayında % 16 artan tasarruf mevduatı 1976 yılının aynı döneminde % 7 dolayında bir artış göstermiştir aynı tip bir gerileme bütün mevduat kalemlerinde izlenmektedir:

MEVDUAT (Milyon TL)

	1975	1976 ^(x)	%	1974	1975	Bir Önceki Yıl Sonlarına Göre 11	
	Kasım	Kasım				Aylık Değ. % 1975	1976
G.Konsolide Mevduat	119.857	144.300	20.4	99.068	132.374	21.0	9.0
Tasarruf Mevduatı	75.253	88.771	18.0	64.604	82.866	16.5	7.1
Vadesiz	47.303	56.969	20.4	39.831	52.770	18.8	8.0
Vadeli	27.950	31.802	13.8	24.773	30.096	12.8	5.7
Ticari Mevduat	27.946	35.655	27.6	22.631	32.095	23.5	11.1
Diğer Mevduat	16.658	19.874	19.3	11.833	17.413	40.8	14.1

(x) Geçici rakamlar

56. Devlet tahvillerinde istenildiğinde paraya çevrilebilme ve işlemiş faizin ödenmesi kolaylığı yanında vergiden muaf % 11 faiz uygulaması, halkın devamlı bir enflasyon bekleyişi içinde tasarruftan kaçması 1976 yılında mevduat artışının yavaşlamasında temel etkenlerdir.
57. Fakat şurası unutulmamalıdır ki, Türkiye'de vadesiz mevduat ile emisyon arasında yakın ilişki bulunmakta, emisyon artışı belli bir zaman aralığıyla mevduata dönüşmektedir. 1976 yılında emisyon artışları yılın ikinci yarısına kaymıştır. Bu artışların vadesiz tasarruf mevduatını artırıcı etkisi yılın son ayından başlayarak 1977'nin ilk aylarında görülebilir.
58. Bu durumda 1976 yılı sonu itibariyle mevduat artışı geçen yılki gibi % 30'un üzerinde değil % 20 dolayında kalacaktır.

Banka Kredileri

59. Banka kredilerindeki büyüme hızı da 1976 yılında geçmiş yıl oranının altında kalmıştır. 1975 yılında ilk 11 ayda % 34.6 oranında artan banka kredileri 1976 yılının aynı döneminde % 23.0 oranında

bir artış göstermiştir.

60. Banka kredilerindeki artışın yavaşlamasında temel etken mevduat artış hızının gerilemesidir. Fakat banka kredileri DÇM girişlerinin devamı nedeniyle mevduattaki artışın üzerinde bir genişleme gösterbilmiştir. Ayrıca gene 1976 yılında bankalar, mevduattaki duraklamaya bağlı olarak Merkez Bankası kaynaklarından daha fazla yararlanma zorunluluğunu hissetmişlerdir.

BANKA KREDİLERİ

(Milyon TL.)

	1975 Kasım	1976 (x) Kasım	%	1974 Aralık	1975 Aralık	Bir Önceki Yıl Sonlarına Göre 11 Aylık Değ. %	
						1975	1976
Ticari Krediler	84.368	117.995	39.9	60.175	92.000	40.2	28.3
Sınai Krediler	5.245	6.458	23.1	4.253	5.232	23.3	23.4
İpotek Muh.Kre.	4.211	4.981	18.3	3.990	4.532	5.5	9.9
Zirai Krediler	31.221	35.462	13.6	24.798	33.249	25.9	6.7
Diğer Krediler	3.807	6.064	59.3	2.533	3.940	50.3	53.9
Toplam Krediler	128.852	170.960	32.7	95.749	138.953	34.6	23.0

(x) geçici rakamlar

Devlet Yatırım Bankası Kredileri

61. Kamu İktisadi Teşebbüslerine kredi veren Devlet Yatırım Bankasının 1976 yılının ilk 10 ayında kullandığı krediler 9.2 milyar liradır. (KİT finansman programına göre 1976 yılında bankanın kredi hedefi 13.5 milyar lira idi.)
62. Bankanın 1976 yılında KİT'lere ödediği kredilerin % 46'sı işletme kredisi olarak verilmiştir. Bu Devlet Yatırım Bankası kaynaklarının KİT'lerin cari finansman açıklarında kullanılmaya başladığını gösteren tehlikeli bir işarettir. Devlet Yatırım Bankası'nın Amortisman Kredi Sandığı niteliğine dönüştürülmemesi için bu uygulamadan dönülmesi zorunludur.

Merkez Bankası Kredileri

63. Aralık ayı başında Merkez Bankası kredileri 99 milyar liraya yaklaşmıştır. Bu miktar yıl başında 53 milyar lira idi. Merkez Bankası kredilerinde 11 ayda % 80 oranında 43 milyar lira artış olmuştur.
64. 99 milyar lira olan Merkez Bankası kredilerinden:
Kamu Kesimi: 24.2 milyar lira hazine avansı
14.0 milyar lira özel finansman
24.8 milyar lira doğrudan kredi
13.0 milyar lira tarım ürünleri destekleme kredisi
76.0 milyar lira toplam kredi kullanmaktadır.
65. Özel kesime yönelen kredi imkanı ise 20 milyar liradır. Özel kesim 1975 yılı sonunda 10 milyar lira Merkez Bankası kredisi kullanmakta idi. 11 ayda ortaya çıkan 10 milyar fazla kullanımdan sanayi kesimi 4.8 milyar lira, esnaf ve küçük sanat kesimi 890 milyon lira, tarım kesimi 1.3 milyar lira, ihracat kesimi 1.3 milyar lira diğer kesimler 2.0 milyar lira pay almışlardır.

Merkez Bankası Kredilerinde Onbir Aylık Artışlar

(Milyon TL.)

	1974	1975	1976
Hazineye Kısa V.Avans	2.858	4.567	7.476
Tekel	11	-70	4.820
Toprak Ofisi	4.300	-575	6.650
Şeker Şirketi	263	172	1.369
Çaykur	-	-	1.000
Et Balık Kurumu	-	-	1.290
Süt Endüstri Kur.	-	-	148
Diğerleri	-35	-40	-63
Özel Finansman	0	5.822	8.027
<u>Kamu Kredileri</u>	<u>7.397</u>	<u>9.876</u>	<u>30.717</u>
Tarım Satış Koop.	5.761	-932	1.121
<u>Özel Kesim Kredileri</u>	<u>934</u>	<u>-4.537</u>	<u>10.281</u>
Sanayi	536	-466	4.814
Küçük Sanat	40	36	891
Tarım	399	-2.667	1.296
İhracat	-598	685	1.284
Diğerleri	557	-2.125	1.996

66. 1976 yılında özel kesimin finansmanına 10 milyar lira ek imkan ayıran Merkez Bankası Kamunun finansman ihtiyaçları için 32 milyar dolayında imkan ayırmıştır. Kamu kesimi Merkez Bankası imkanlarından 1974 yılında 13 milyar lira, 1975 yılında 9 milyar lira kullanmış idi.

Sermaye Piyasası

67. 1976 yılında üçer aylık dönemler itibariyle halka arz edilen özel kesim tahvil ve hisse senetlerinin miktarları şöyledir:

<u>Üç Aylık Dönemler</u>	<u>Tahvil</u>		<u>Hisse Senetleri</u>
	1975	1976	1976
I	621.8	291.5	35.0
II	437.6	279.5	128.0
III	150.5	804.0	52.5
IV	221.0	262.5	75.0
Milyon TL.	1.430.3	1.637.5	300.5

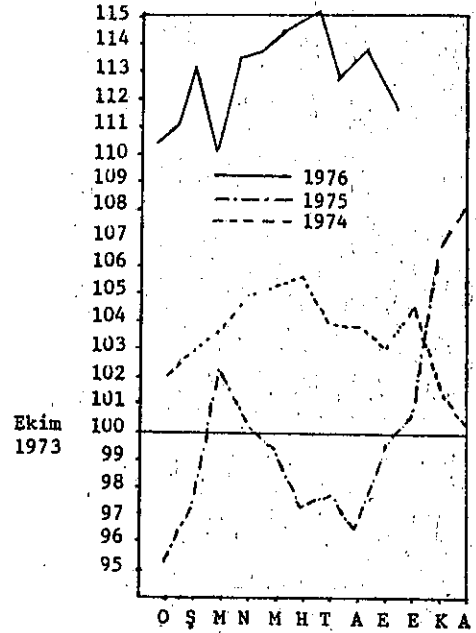
68. 1975 yılında toplam 700 milyon lira dolayında hisse senedinin halka arz edildiği tahmin edilmekte idi. Buna göre 1976 yılında tahvil arzında % 15 bir genişleme hisse senedi arzında % 50'nin üzerinde bir gerileme ortaya çıkmıştır.
69. Genellikle hisse senedi arzını sınırlayan en önemli etken hisse senetlerinin getiri oranlarının düşüklüğüdür.

SERMAYE PİYASASI

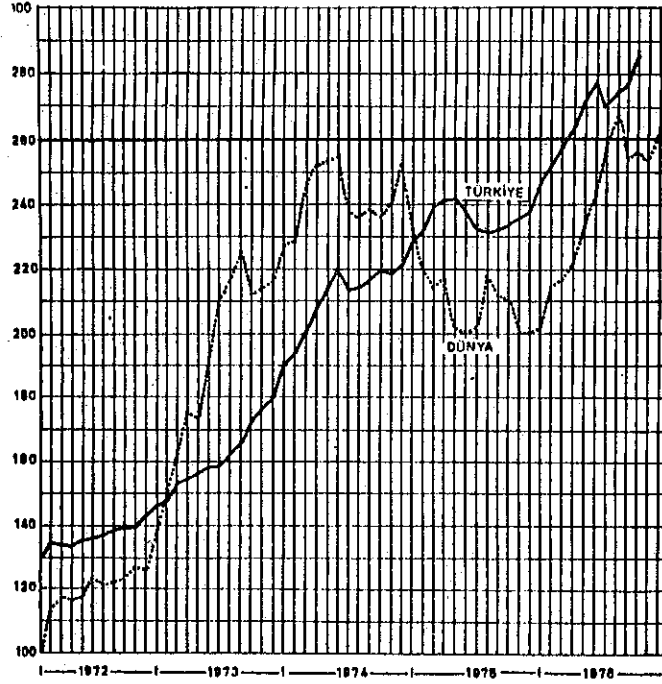
BANKA ve EKONOMİK YORUMLAR İNDEKSİ ¹

	1973 = 100	1974 = 100	1975 = 100
Aylar	1974	1975	1976
Ocak	100,96	95,14	102,15
Şubat	101,81	96,98	102,59
Mart	102,63	101,83	103,83
Nisan	103,88	100,12	102,21
Mayıs	104,06	99,13	104,35
Haziran	104,23	96,90	104,79
Temmuz	102,76	97,36	105,47
Ağustos	102,64	96,34	106,16
Eylül	101,94	99,31	104,40
Ekim	103,19	100,34	105,13
Kasım	100,30	106,38	102,64
Aralık	99,20	107,84	
Yıllık			
Ortalama	102,30	99,81	

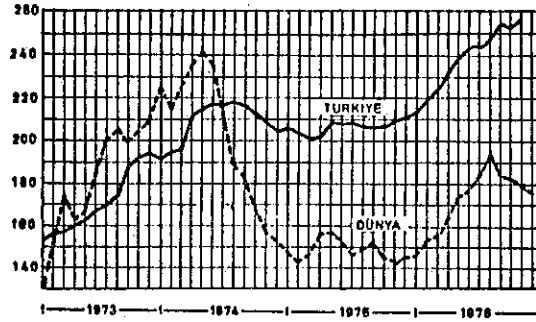
¹ 1976 kolonundaki değerler, seçilmiş 45 kuruluşa ait hisse senetlerinin satış fiyatları esas alınarak hazırlanmıştır.

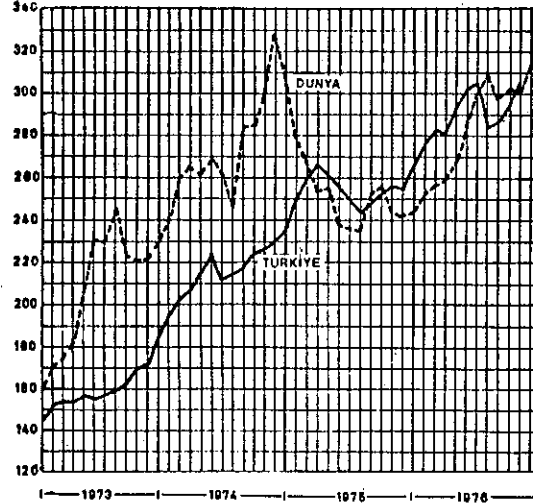
DÜNYA VE TÜRKİYE TOPTAN EŞYA
FİYATLARI ENDEKSİ
(1970 = 100)

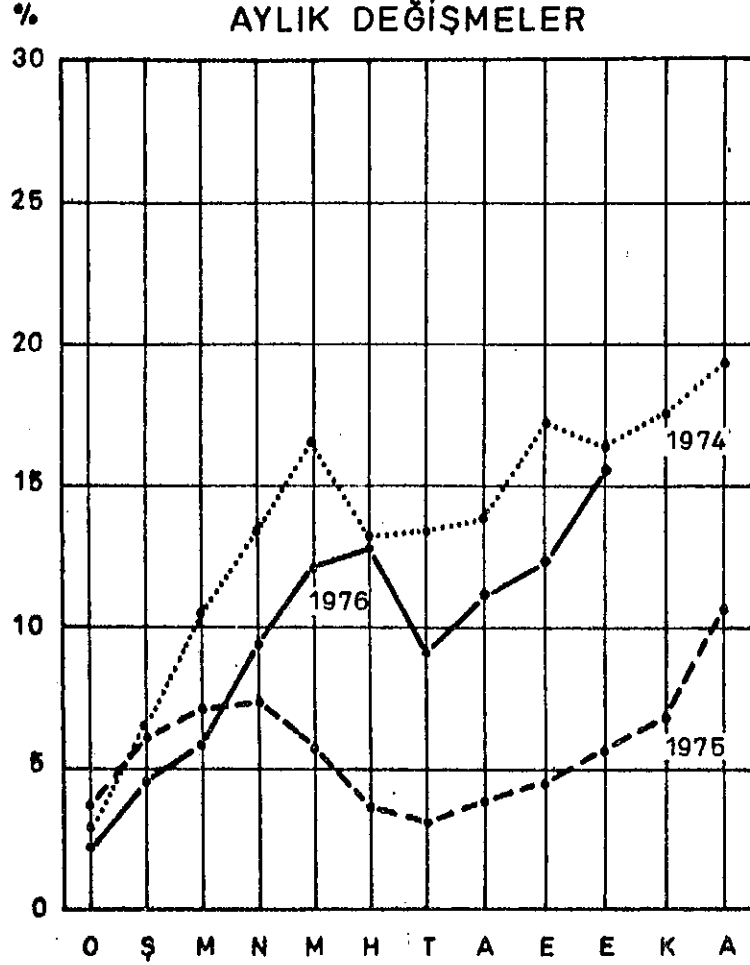
DÜNYA VE TÜRKİYE SANAYİ HAMMADDE
FİYAT ENDEKSİ
(1970 = 100)

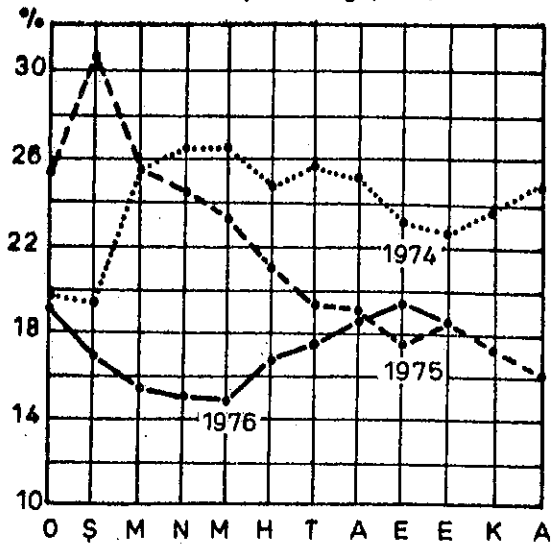
DÜNYA VE TÜRKİYE GIDA MADDELERİ
FİYAT ENDEKSİ
(1970 = 100)

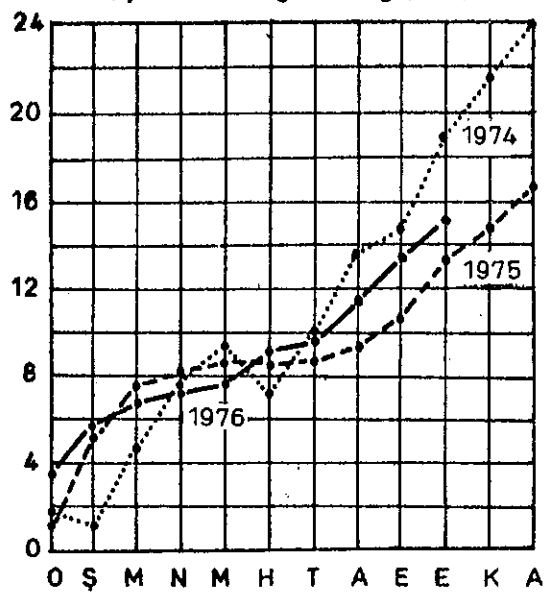
TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ
ÖNCEKİ YIL SONUNA GÖRE
AYLIK DEĞİŞMELER

İSTANBUL GEÇİNME ENDEKSİ
(12 aylık değişme)

İSTANBUL GEÇİNME ENDEKSİ
(yıl sonuna göre değişme)

VII FİYATLAR

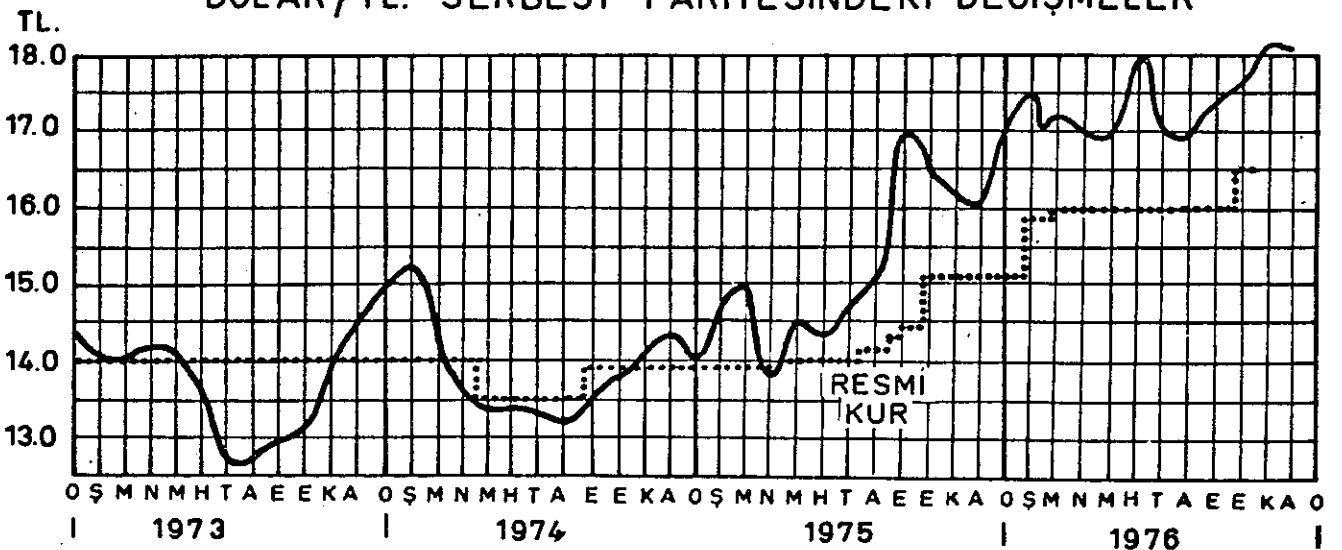
70. 1976 yılının olumsuz gelişmelerinin başında fiyat dengesinin büyük ölçüde bozulmasıdır.
71. Kasım ayı sonu itibariyle toptan eşya fiyatları endeksi geçen yılın sonuna göre % 17.5, oniki aylık dönem itibariyle % 22.0 oranında artış göstermiştir.
72. Geçen yılın aynı döneminde 11 aylık artış % 6.6, oniki aylık artış % 8.0 oranında idi. 1974 yılında ise bu oranlar gene aynı dönemlerde sırasıyla % 17.3 ve % 22.8 olarak gerçekleşmiş idi.
73. 1975 yılında sanayi hammaddeleri ve yarı mamullerde fiyat artışları ılımlı ölçülerde kalmış gıda maddeleri ve yemlerde fiyat artışı görülmüş idi. 1976 yılında sanayi hammaddeleri ve yarı mamullerin fiyatı gıda maddeleri fiyatından daha hızlı bir şekilde artmıştır.
74. Türkiye'de rasyonel olmayan bir fiyat tayinlaması uygulaması ekonomik sistemin işlerliğini büyük ölçüde bozmaya başlamıştır.

- Dayanıksız ve dayanıklı tüketim malları fiyatında
- Temel ürünlerin(Petrol gibi) fiyatında
- Belli tarım ürünlerinin fiyatında
- Faiz fiyatında ve nihayet
- Türk Lirasının dış fiyatında

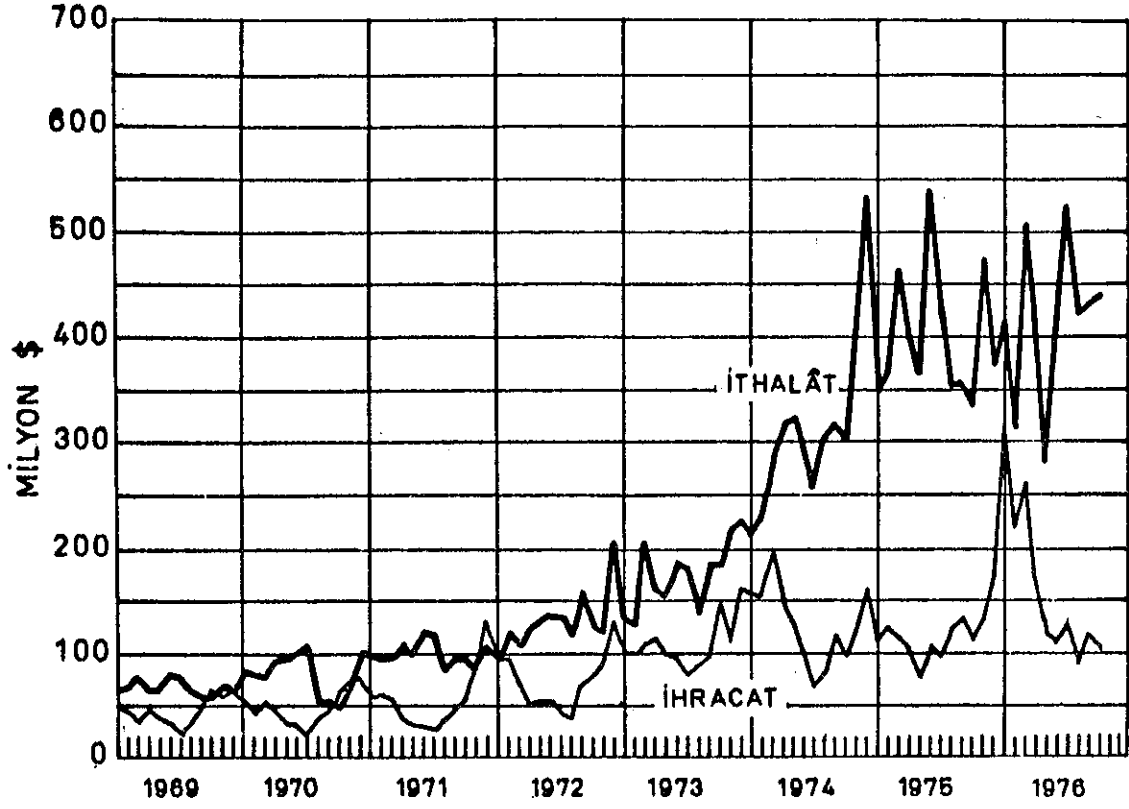
gerçekçi olmayan tayinlamalar kaynakların ekonomi içinde ve dışında en rasyonel biçimde kullanımını engellemektedir.

75. Türkiye fiyatları dünya fiyatlarından devamlı olarak ayrılmaktadır. Türk Parasının gerçek piyasa fiyatını yansıtmamasına rağmen Frankfurt ve Zürih borsa fiyatları ile resmi fiyat arasındaki fark önemli ölçülerde seyretmektedir.

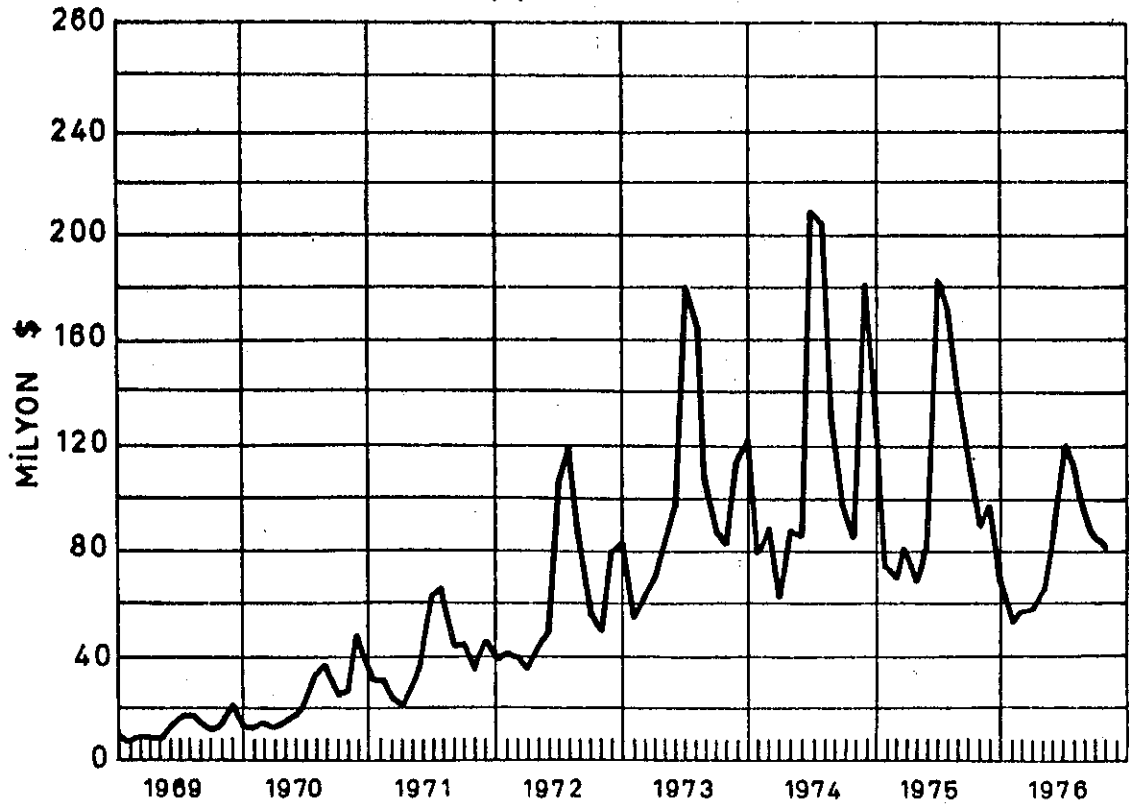
DOLAR/TL. SERBEST PARİTESİNDEKİ DEĞİŞMELER

DIŞ TICARET

İŞÇİ GELİRLERİ

VIII DİŞ TİCARET

76. 1976 yılına ait elde edilebilen son dış ticaret rakamları olan Kasım ayı gerçekleştirmelerine göre ithalat 4.6 milyar dolar, ihracat 1.7 milyar dolar, dış ticaret açığı ise 2.9 milyar dolardır. Bu gelişmeler doğrultusunda yıl sonunda ithalatın 5.1 milyar dolar, ihracatın 1.9 milyar dolar dolayına ulaşacağı ve 3.2 milyar dolarlık bir dış ticaret açığı oluşacağı tahmin edilmektedir.
77. Bu durumda ihracat gelirlerindeki önemli artışa rağmen 1976 yılında beklenen ihracat patlamasının gerçekleşmediği görülmektedir.

DİŞ EKONOMİK İLİŞKİLER (Ocak-Ekim)

	1 9 7 4 (000 \$)	1 9 7 5 (000 \$)	1 9 7 6 (000 \$)
DİŞ TİCARET İLİŞKİLERİ			
A) İthalat			
Toplam İthalat	2.840.180	3.889.900	4.182.062
1) Esas İthalat	2.790.346	3.809.210	4.067.384
2) Bedelsiz İthalat	49.834	80.690	114.678
B) İhracat			
Toplam İhracat	1.246.727	1.098.110	1.608.818
1) Tarım-Hayvancılık	694.220	606.900	1.030.417
2) Madencilik	60.993	85.794	88.886
3) Sanayi	491.514	405.416	489.515
C) Dış Ticaret Açığı	1.593.453	2.791.790	2.573.244
İŞÇİ HAREKETLERİ			
1) İşçi Gelirleri	1.210.031	1.123.228 ^{1/}	804.983 ^{2/}
2) Yurt Dışına Gidenler (Kişi)	19.460	3.115	7.461
TURİZM VE DİŞ SEYAHAT			
1) Gelirler (Ocak-Ağustos)	135.520	127.178	109.426
2) Giderler (Ocak-Ağustos)	79.096	83.913	97.039
3) Gelir-Gider Farkı (Ocak-Ağustos)	56.424	43.265	12.387

1/ 212.513.124 doları, Merkez Bankası dışındaki bankalara gelmiştir.
2/ 420.732.094 doları, Merkez Bankası dışındaki bankalara gelmiştir.

78. 1976 yılında dış ekonomik ilişkilerin, önceki yıllara göre başlıca farklılıkları şunlardır:

- a) Bir taraftan dış pazar fiyatlarındaki yükselmeler, öte taraftan içeride alınan teşvik edici tedbirler sonucu, pamuk ve pamuk ipliği stokları eritilmiş; dolayısıyla ihracat belirli bir yükselme göstermiştir.
- b) Bazı tarımsal mallar ithalatında, ya kesilme, ya da gerileme olmuş; stokları bulunan demir, çelik ve mamulleri ithalatında azalma kaydedilmiş; transferlerde zaman zaman görülen gecikmelerle birlikte ithalattaki yükselme hızı, önceki yıllara göre düşük seviyede kalmıştır.
- c) Turizm ve Dış Seyahat Net gelirlerinde belirli bir düşme olmuştur.

79. Tüm bu gelişmeler sonucu ekonominin dış ticarete dayalı olarak herhangi büyük bir darlığa, ya da sıkıntıya düştüğü söylenemez.

80. 1976 yılı Kasım ayı rakamlarına göre ihracat gelirlerindeki yaklaşık 520 milyon dolarlık artış geçen yılın aynı dönemindeki ihracata göre özellikle aşağıdaki kalemlerdeki farklılaşmanın sonucudur:

Pamuk	+ 210 milyon dolar
Tütün	+ 90
Hububat	+ 30
Fındık	+ 25
Pamuk ipliği	+ 125
Gıda Sanayii	- 25

81. İhraç ürünleri fiyatlarında genellikle bir yükselme görülmüştür. Önemli fiyat gerilemeleri pamuk ipliği, kuru üzüm ve fındıkta ortaya çıkmıştır:

OCAK-EKİM DÖNEMİNDE
İHRACATTA FİYATLARIN GELİŞMESİ

	1975 Fiyatı ile 1976 Yılı İhracatı (000 ₺)	1976 Fiyatı ile 1976 Yılı İhr. (000 ₺)	%
Tütün	173.546	226.187	30.3
Pamuk (Ham)	321.545	388.742	20.9
İncir (Kuru)	8.664	8.740	0.9
Üzüm (Kuru)	46.985	39.108	-16.8
Fındık	167.958	146.346	-12.9
Antep fıstığı	11.636	11.621	- 0.2
Turuncgiller	8.801	12.325	40.0
Limon	21.064	22.491	6.8
Diğer taze meyvalar	4.307	5.145	19.5
Sebzeler	6.784	11.605	71.1
Tiftik	18.535	21.925	18.3
Manyezit	7.766	6.701	-13.7
Ham Boratlar	22.709	22.724	0.1
Krom Cevheri	39.909	46.445	16.4
Çinko	2.081	2.082	0.04
Pamuk İplikleri	108.749	127.175	17.0
Pamuklu Dokuma	14.780	12.454	-15.7
Halı, kilim	15.474	17.820	15.2
Çimento	15.230	15.473	1.6
Benzin	8.542	9.928	16.2
T O P L A M	1.025.065	1.155.037	+12.7

82. İhracatın Ocak-Ekim döneminde ülkeler itibariyle dağılımı şöyledir:

(Milyon Dolar)					
	1975	Genel İçinde % Payı	1976	Genel İçinde % Payı	% Artış
Genel Toplam	1.098	100.0	1.609	100.0	46.5
OECD Ülkeleri	743	67.7	1.209	75.2	62.7
AET Ülkeleri	465	42.4	753	46.8	62.0
- Belçika	21	1.9	65	4.1	209.5
- Fransa	47	4.3	85	5.3	80.8
- İtalya	61	5.6	143	8.9	134.4
- İngiltere	55	5.0	108	6.7	96.4
- F.Almanya	236	21.5	288	18.0	22.0

83. 1976 yılında 11 aylık ithalat rakamı 4.6 milyar liradır. Geçen yılın aynı dönem rakamından % 6.5 farklılık göstermektedir.

84. İlk on aylık ithalat giderlerinde geçen yılın aynı dönemine göre ortaya çıkan başlıca farklar şunlardır:

Buğday	- 100 milyon dolar
Pirinç	- 30
Kahve	+ 12
Petrol	+ 300
Bitkisel Yağ	+ 20
Şeker	- 50
Demir-Çelik	- 175
Demir Dışı Metaller	- 25
Makine Sanayii	+ 110
Taşıt Araçları San.	+ 175
Bedelsiz İthalat	+ 35

85. Ocak-Ekim ayları itibariyle bazı malların ithalat fiyatlarında önemli artışların ortaya çıkmadığına ait göstergeler vardır.

86. Fakat Türkiye son iki yılda genel olarak fiyat avantajını büyük ölçüde kaybetmiş durumdadır. Dış ticaret hadleri 1975 yılında 76.0' a kadar düşmüştür. Bilindiği gibi dış ticaret haddi ihracat fiyat endeksinin ithalat fiyat endeksine oranını ifade eder ve 100'den küçüldükçe ihracatçı ülkenin fiyat avantajını kaybettiğini gösterir. Türkiye 1972-1973 yıllarında dünya konjonktüründeki bozulma nedeniyle 2 yıl çok avantajlı bir duruma girmiş fakat bu avantajı 1974 yılında çok sert bir inişle kaybetmiştir.

DİŞ TİCARET FİYATLARI

(Dolar olarak)			
	İhracat Fiyatları	İthalat Fiyatları	Dış Ticaret Hadleri
1968	100.0	100.0	100.0
1969	100.5	101.4	99.1
1970	99.2	102.5	96.8
1971	106.6	109.2	97.6
1972	116.8	112.5	103.8
1973	145.3	136.6	106.4
1974	191.5	226.4	84.6
1975	192.0	252.6	76.0
1976	200.1	261.5	76.6

87. 1976 yılında bedelsiz ithalat kalemindeki hızlı gelişme ilgi çekicidir:

BEDELSİZ VE BAĞIŞ YOLU İLE YAPILAN İTHALAT
(Ocak-Eylül Dönemi)

	1 9 7 5 (000 ₺)	1 9 7 6 (000 ₺)
TARIM VE HAYVANCILIK KESİMİ	161	1.389
MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI ÜRÜNLERİ KESİMİ	227	3.831
SANAYİ KESİMİ	73.018	99.054
a) Tarıma Dayalı İşlenmiş Ür.	2.976	106
b) Petrol Ürünleri	2	15
c) Sanayi Ürünleri	70.040	98.933
- Traktör	2.936 Adet	14.900
- Otomobil	9.590 Adet	34.195
- Radyo-TV	22.382 Adet	3.372
- Çeşitli Makineler	10.349	14.348
- Diğerleri	7.224	9.740
GENEL TOPLAM	73.406	104.274

88. Normal ithalatın Ocak-Ekim dönemi itibariyle madde gruplarına göre dağılımı şöyledir:

(000 Dolar)

	Yıllık		Ocak-Ekim		Değ.	Ekim		76/75
	1 9 7 4	1 9 7 5	1 9 7 5	1 9 7 6	76/75	1 9 7 5	1 9 7 6	Değişme
TOPLAM	3.777.559	4.738.558	3.889.900	4.182.062	+ 7.5	328.655	443.707	+ 35.0
Yatırım Maddeleri	1.289.009	1.961.127	1.574.752	1.865.472	+18.5	136.619	166.734	+ 22.0
-İnşaat Malzemeleri	196.860	291.305	247.542	209.356	-15.4	13.662	12.727	- 6.8
-Makine-Tecchizat	1.092.149	1.669.822	1.327.210	1.656.116	+24.7	122.957	154.007	+ 27.7
Tüketim Maddeleri	157.076	203.168	172.541	128.801	-25.4	8.421	8.395	- 0.3
Ham Maddeler	2.334.474	2.574.263	2.142.607	2.187.789	+ 2.1	183.615	268.578	+ 46.3

89. İthalatın Ocak-Ekim dönemi itibariyle finansman kaynaklarına göre dağılımı ise şöyledir:

FINANSMAN KAYNAKLARINA GÖRE OCAK-EKİM İTHALATI

	1 9 7 4 (000 ₺)	1 9 7 5 (000 ₺)	1 9 7 6 (000 ₺)	% Dağılım 1976	% Artış 1976
Liberasyon	1.850.038	2.422.210	2.654.954	63.5	9.2
Tahsisli İthal Malları	525.981	933.281	940.502	22.5	0.8
Anlaşmalılar	168.071	134.067	81.378	2.0	-39.3
Program İthalatı	2.544.090	3.489.558	3.676.834	87.9	5.4
NATO-Enfrastrüktür	19.485	30.463	14.198	0.3	-53.4
Özel Yabancı Sermaye	12.549	120.716	22.637	0.5	-81.3
Proje Kredileri	213.220	167.422	353.321	8.4	111.0
Surplus İthalatı	-	-	-	-	-
Bedelsiz İthalat	49.834	80.691	114.677	2.7	42.1
a) Bedelsiz	(42.755)	(77.227)	(103.520)	(90.3)	-
b) Bağış	(7.079)	(3.464)	(11.157)	(9.7)	-
Diğerleri	1.002	1.051	395	0.0	-62.5
T O P L A M	2.840.180	3.889.901	4.182.062	100.0	7.5

İşçi Gelirleri

90. Alınan tüm teşvik edici tedbirlere rağmen, işçi gelirlerinde beklenen gelişme olmamış; tersine % 28,33 oranında gerileme olmuştur.
91. Ocak-Kasım dönemi olarak 1976 yılında gelen işçi gelirleri, 886.3 milyon dolardır. 1975 yılının eş döneminde getirtilen işçi gelirleri ise 1.213.0 milyon doları bulmuştur. Bu gerçekleştirmelere göre, gerileme, % 26.9 oranında, 326.7 milyon dolardır.
92. İşçi gelirlerindeki gerilemenin ekonomik ve psikolojik nedenlere dayandığı anlaşılmaktadır. Nedenlerin başında, özellikle Batı Avrupa'daki ekonomik durgunluğun sürmesi sonucu işçilerimizin belirli bir güvenceye sahip olması zorunluluğunu duyarak tasarruflarını yurt dışında biriktirmesi, zaman içerisinde tasarruflarının Türk Lirası değerlerinin yükselme ihtimalinin bulunması sayılabilir.
93. Bununla beraber 1976 yılı sonunda işçi gelirlerinin 1.0 milyar dolara yaklaşması beklenmektedir.

Turizm ve Dış Seyahat Gelir ve Giderleri

94. 1976 yılında turizm ve dış seyahat hareketleri, oldukça değişik biçimde oluşmuş; gelirler düşme eğilimi gösterirken, giderler de yükselme eğilimi içerisinde bulunmuştur.
95. Nitekim, 1976 yılında, Ocak-Ağustos dönemi olarak turizm ve dış seyahat gelirleri, 109.4 milyon dolar, giderleri 97.0 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 1975 yılının eş döneminde gelirler 127.2 milyon dolar, giderler ise 83.9 milyon dolar olarak gerçekleşmişti. Buna göre, sekiz aylık dönem olarak giderler % 15.64 oranında, 13.1 milyon dolar artarken, gelirler % 13.96 oranında, 17.8 milyon dolar azalma göstermiştir.
96. Bu gelişmeler sonucu, Ocak-Ağustos dönemi olarak, 1975 yılında turizm ve dış seyahat net geliri 43.3 milyon dolar olduğu halde 1976 yılının eş döneminde 12.4 milyon dolara düşmüştür.

Döviz Rezervleri

97. 1976 yılında döviz gelir ve giderleri arasındakiengenin korunabilmesi büyük bir sorun teşkil etmiştir. Buna rağmen döviz rezervlerindeki azalma beklenenden daha az olmuştur. Türkiye 1977 yılına, 1975 yılına girerken sahip olduğu imkanların yarısı büyüklükte bir döviz rakamı ile girmektedir.

	DÖVİZ REZERVLERİ		
	(Milyon \$)		
	1 9 7 4	1 9 7 5	1 9 7 6
Ocak	2.085.4	1.587.6	1.170.6
Şubat	2.129.2	1.396.8	1.114.6
Mart	2.169.0	1.322.7	1.118.3
Nisan	2.146.6	1.129.9	1.061.8
Mayıs	2.172.0	1.049.9	1.031.7
Haziran	2.084.4	1.008.6	964.3
Temmuz	2.148.8	1.103.3	826.1
Ağustos	2.142.2	1.213.8	1.146.8
Eylül	2.039.2	1.146.9	1.052.1
Ekim	1.941.5	1.374.4	880.7
Kasım	1.832.2	1.319.4	746.0
Aralık	1.682.5	1.230.1	

IX DIŞ BORÇLAR

98. Türkiye ödemeler dengesini 1976 yılında 2 milyar dolar dolayında bir açıkla kapatmaktadır. Bu açık 1977 yılında da ve müteakip yıllarda da azalmayan fakat artan büyüklükte devam edecektir.

	(Milyon \$)		DPT		
	1965-69 Ortalama	1970-74 Ortalama	1975	1976 Tahmin	1977 Program
İthalat	-708	-1.909	-4738	-5.000	-5.800
İhracat	+505	+1.001	+1401	+2.100	+2.500
Dış Ticaret Açığı	-203	- 908	-3337	-2.900	-3.300
Görünmeyenler ve Diğer	+ 47	+ 803	+1435	+1.100	+1.225
Cari İşlemler Açığı	-156	- 105	-1902	-1.800	-2.075
Borç Ödemesi	- 97	- 153	- 118	- 175	- 242
Toplam Dış Finansman Gereği	-253	- 258	-2020	-1.975	-2.317
İthalat ve Dış Borç Ödemelerinin Yüzdesi olarak Dış Finansman Gereği	% 31	%12.5	% 41	% 38	% 38
İhracat ve Görünmeyenler Toplamının Yüzdesi Olarak Dış Finansman Gereği	% 46	%14	% 71	% 62	% 62

Kaynak: Maliye Bakanlığı Aylık Ekonomik Göstergeler, DPT, 1977 Yılı Programı

99. Türkiye 1976 yılındaki açığı geniş ölçüde kısa vadeli borçlanmalarla karşılamıştır. 1977 yılında gene kısa vadeli borçlanmalar yanında proje ve program kredileri konusunda iyimser bir bekleyiş mevcuttur.

	TÜRKİYE'NİN DIŞ AÇIK FİNANSMANI			(Milyon Dolar)	
	Fiili 1973	Fiili 1974	Fiili 1975	Tahmin 1976	Program 1977
Cari İşlemler Açığı	+485	-719	-1.902	-1.800	-2.075
Dış Borç Ödemeleri	- 72	-126	- 118	- 175	- 242
Toplam Dış Finansman Gereği	+413	-845	-2.020	-1.975	-2.317
Proje ve Program Kredileri	376	270	462	385	857
Bedelsiz İthalat	50	58	98	150	150
Özel Yabancı Sermaye	79	88	35	50	50
Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri	-224	60	608	1.000	1.140
Rezerv Hareketleri (Azalış +)	-728	431	417	241	-
IMF Çekim Hakları	-	8	301	149	120

Kaynak: Maliye Bakanlığı, Aylık Ekonomik Göstergeler, DPT 1977 yılı Programı.

Ne Kadar Borç?

100. Türkiye'nin dövizle ödemek zorunda bulunduğu dış borçların toplamı 1976 Eylül sonu itibariyle 1.6 milyar dolar kullanılmamış bakiye hariç 3.3 milyar dolardır. Aynı tarihte DÇM bakiyesi olan yaklaşık 1.6 milyar dolar eklenirse Türkiye'nin fiilen kullandığı borçların toplamı 4.9 milyar dolar düzeyine varmaktadır. Sadece 1977 yılı için asgari 2.1 milyar dolar (muhtemelen 2.7 milyar dolar) yeni borç ihtiyacı mevcut borçlarımıza oranla % 43 ile % 55 brüt ilave yapılmasını gerektirecektir. Kaldı ki eğer 4.Beş Yıllık Plan için ilk tahminler ele alınırsa 5 yıl için gerekli dış kaynakların çok önemli düzeylere yükseleceği ortaya çıkar.
101. Türkiye'nin Eylül 1976 tarihi itibariyle dövizle ödenecek borçlarının durumu şöyledir:

DÖVİZLE ÖDENECEK DIŞ BORÇLAR

(Milyon Dolar)

	Kullanılan Krediler		
	Aralık 1975	Eylül 1976	Değişim %
A.Borçlulara Göre Toplam	3.012	3.344	11
Devlet Bütçesinden Ödenecekler	2.542	2.618	3
Bütçe Dışı Kamu Kesimi Borcu	186	371	100
Özel Kesim Borçları	279	350	25
Konsolide Ticari Borçlar (1959 Paris Anlaşmasına Göre)	5	5	-
B.Alacaklılara Göre Toplam	3.012	3.344	11
Uluslararası Kurumlar	734	876	19
Yabancı Devlet ve Kamu Kesimi	2.175	2.178	-
Yabancı Özel Kurum ve Kişiler	98	285	191
Konsolide Ticari Borçlar	5	5	-

Kaynak: Maliye Bakanlığı Aylık Ekonomik Göstergeler

Türkiye'nin Borçlanma Politikasının Özellikleri:

102. Türkiye'nin özellikle 1975 yılından bu yana dış açık finansman konusunda izlediği dış borçlanma politikasının bazı özellikleri vardır^{1/}

^{1/} Dr.Ahmet Demirel, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyetinin 21.12.1976 tarihinde İstanbul'da düzenlediği seminer için (Türkiye'nin uluslararası para piyasasından kaynak bulma olanakları ve olasılıkları) üzerine çok ilginç bir araştırma yapmıştır. Dr. Ahmet Demirel'in izni ile çalışmasının önemli bölümleri aynen verilmektedir.

- a) Gelişmekte olan ülkeler ortalamasına kıyasla Türkiye (büyük ölçüde proje ve program kredileri şeklinde olan) uluslararası veya ikili anlaşmalar yoluyla sağlanan kalkınma yardım ve kredilerinden daha az pay almıştır.
- b) Gelişmekte olan ülkelerin ticari kredilerinden yararlanmayı çok daha eski yıllardan beri sürdürmekte olmalarına karşın Türkiye petrol krizi sonrasında ancak 1975 yılında bu yola başvurmuştur.
- c) Gelişmekte olan ülkeler genellikle orta vadeli ticari banka kredileri kullanmak yoluna gitmişken Türkiye 1975 yılının ortasından beri çok kısa vadeli sayılabilecek Döviz Çevrilebilir Mevduat (DÇM) olarak dış kaynaklardan yararlanmak istemiştir. Asgari beş yıl vadeli olan orta vadeli krediler yerine genellikle bir veya iki yıl vadeli DÇM hesaplarını kullanmakla Türkiye finansman sorununun ancak 1-2 yıl ileriye ertelemiştir.
- d) Bu farklılıklar en olumsuz etkisini rezerv hareketlerinde göstermiş ve Türkiye dış finansman gereğinin 1974 yılında % 51'ini ve 1975 yılında % 21'ini ve 1976 yılında muhtemelen % 12'sini rezerv azalması yolu ile karşılamıştır. Oysa aynı dönemde toplam olarak gelişmekte olan ülkelerin rezervlerinde önemli bir değişim izlenmemiştir. Söz konusu olay Türkiye'nin rezerv durumu kuvvetli iken avantajlı şartlarla borçlanma olanağını kaçırdığını göstermektedir.

Kısa Vadeli Borçlanma Kaynağı Olarak DÇM Hesapları

103. 1975 yılından buyana DÇM hesaplarına dayalı kısa vadeli dış borçlanma uygulaması Türkiye'nin dış açık finansmanında temel kaynak niteliğini kazanmıştır.

Bu kaynağı cazip hale getiren önemli nedenler vardır:

- a) Çok kısa vadede döviz darboğazına bir çözüm getirmektedir.
- b) Yurt içi likiditenin arttırılması arzu edildiği takdirde buna imkan vermektedir.
- c) İşlemesi kolay, mevduat sahibine güven verici ve mevduat faizinin vergiye tabi olmaması sonucu ekonomik bir yoldur.
- d) Yurt dışındaki mevduat sahibine bir veya iki yıllık mevduat için değişken faiz haddi (LIBOR) üzerine asgari %1.75 ek faiz (spread) ve bazı ilave menfaatler sağlayabilmesi bakımından caziptir.
- e) Yurt dışından doğrudan borçlanma sonucu ödenen faizler stopaj yoluyla vergilendirilmekte iken DÇM faizleri vergiden muaftır. Stopaj yoluyla kesilen vergiler borçlu tarafından yüklenildiği için DÇM tercih edilmektedir.
- f) Yurt dışından doğrudan borçlanma yolunu seçen firmaların borçlanmanın kambiyo riskini üzerlerinde taşımaları söz konusudur. Gerçi 1976 yılında ana para üzerindeki kur riski devlet tarafından yüklenilmiştir, ancak faiz gene de dövizle ifade edildiğinden kur riskine açıktır. Diğer bir ifade ile bu tip borçlar döviz endeksine bağlı krediler haline gelmişlerdir. Halbuki DÇM yoluyla kredi alıp, yurt dışından mal ithal eden kişi döviz riskini hiçbir şekilde yüklenmemektedir.

- g) Özel dış kredilerin alınması işlemi oldukça detaylı bir izin prosedürüne bağlıdır. Halbuki DÇM gayet kolaylıkla getirilebilmektedir.
- h) Özel dış krediler için daha uzun vadeli olmalarına rağmen kabul edilen ek faiz (spread) %1.75'dir. Oysa bir yıldan biraz uzun vadeli DÇM'de %1.75 ek faiz alabilmektedir. Sadece bu yüzden yurt dışından orta ve uzun vadeli kredi sağlamak çok güçleşmektedir.

Bu nedenle 1975 ve 1976 yıllarında Türkiye'ye önemli DÇM girişleri olmuştur.

	<u>Girişler</u>	<u>Çıkışlar</u>	(Milyon \$) <u>Fark</u>
1967	9	1	+ 7
1968	39	7	+ 31
1969	77	23	+ 54
1970	127	54	+ 72
1971	217	85	+131
1972	600	134	+465
1973	630	481	+148
1974	670	602	+ 68
1975	1.680	719	+960

(Kümülatif Aylık)

1976 - Ocak	75	6	+ 68
1976 - Şubat	145	13	+131
1976 - Mart	218	30	+188
1976 - Nisan	285	31	+253
1976 - Mayıs	340	50	+290
1976 - Haziran	458	118	+339
1976 - Temmuz	677	262	+414
1976 - Ağustos	819	350	+469
1976 - Eylül	941	405	+535
1976 - Ekim	1.037	452	+586
1976 - Kasım	1.137	487	+650
1976 Kasım Sonu bakiyesi			1.610

Kaynak: TÜSİAD

104. Fakat DÇM hesaplarına dayalı borçlanmanın kısa dönemde getirdiği ferahlığa rağmen ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri endişe yaratmaktadır:

- a) DÇM'lerin vadeleri çok kısa olduğundan 1-2 yıl içinde yenilenmeleri gerekmektedir. Ancak bu dönemde de ilave DÇM alınması gerekiyorsa, her yıl artan büyüklüklerin geri ödenmesi rezervler bakımından büyük tehlike yaratmakta, bu yüzden dış kaynaklara karşı pazarlık gücü büyük ölçüde azalmaktadır.
- b) DÇM yoluyla yaratılan likidite de DÇM vadelerinde geri çekilme durumuna gelmektedir. Bir DÇM hesabının ülkeden gitmesi söz konusu olmasa bile aracı bankanın değiştirilmesi olanağı dahi likidite kasılmalarına yol açabilir. Nitekim 1975 yılında alınan DÇM'lerin büyük bir bölümünün vadesi 1976 yazında gelmiş ve bunun geri ödeme aracı banka değiştirme olasılığı yaz başlarında yaşanan likidite darlığını arttırıcı rol oynamıştır. Bu konu yurt dışındaki mudi-bankalar karşısında Türk bankalarının pazarlık gücünü azaltan bir etken olmuştur.

- c) D  M hesaplarının en büyük sakıncası özel kişilerin ve firmaların Türk lirası kredi alabilmek için yurt dışından D  M getirmeleri ve bunu sağlamak için bazen sorumsuz aracıları dahil kullanmalarıdır. Diğer bir ifade ile yurt dışından sağlanan döviz ile borçlanan firma arasında doğrudan bir ilişki yoktur. Bu nedenle D  M yoluyla gelen mevduata dayanarak borçlanan firmalar dövizle borçlanmanın tam maliyetini (kur riski vs.) y  klenmedikleri için bu yolla sağladıkları kaynaklar yurt içi kredi maliyetine kıyasla ucuz gelmektedir. Bunun sonucu bir firma için maliyetlerin eşitlendiği noktaya kadar bedel ödemek avantajlı olabilir. Söz konusu maliyet farkının yurt içi ve dışında sorumsuz aracılar için çok cazip bir imkan yarattığı duyulmaktadır.
- d) D  M'nin bir sakıncası da ülkeyi bu kadar kısa vadeli bir döviz taahhüdü altına sokmasına rağmen, bu yolla sağlanan kaynakların döviz kazandırıcı ihracat veya yatırım için kullanılma koşulunun bulunmamasıdır. Diğer bir ifade ile ülkeye döviz getirilmesi yeterli bulunmakta, bunu sağlayan firmaların icabında bu kaynakları i   tüketimi kam  ılayacak yerlerde kullanarak dolaylı olarak döviz kazandırıcı faaliyetleri engellemesine bile göz yumulmaktadır.

1977 ve İleri Yıllar Açısından Türkiye'nin Dış Finansman Olanakları

105. Yukarıdaki incelemeler sonucunda 1977 yılı başında Türkiye açısından dış   demeler sorunu için aşağıdaki hususlar belirtilebilir:
- a) Dış Ticaret ve onun sonucunda Dış   demeler Dengesi açığı Türkiye'yi ve birçok gelişmekte olan ülkeyi derinden etkilemekte olup, bu sorunun yakın bir gelecekte ortadan kalkması beklenmemektedir.
- b) Diğer az gelişmiş ülkeler dış   demeler açıklarının büyük   l  de dünya para piyasasına (EUROMARKET) borçlanmak yolu ile karşılaşmışlardır. 1976 sonunda söz konusu ülkelerin bu piyasalara toplam borçlarının 70 milyar dolara varması beklenmektedir.
- c) Dünya para piyasaları çeşitli etkenlerin sonucu 1976 sonunda oldukça likit bir durumdadır. Söz konusu likidite özellikle şirketlerin yeni borç taleplerinin d    kl    nden ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bunun sonucu değişken faiz (LIBOR) ile üzerine eklenen ve ülke veya borçlunun riskini yansıtan ek faiz (spread) oranları d    meye ve vadeler uzamaya ba  lamı   bulunmaktadır. Para piyasalarının borçlanmalar açısından olumlu yöndeki bu gelişmesine karşılık gelişmekte olan ülkelerin bu piyasalardan yeniden kaynak sağlamaları giderek g    lemektedir. Özellikle, bu grup ülkelerin gelecekte de dış   demeler dengesi açığı vermeye devam edecekleri anlaşıldığından mevcut borçların yakın yıllarda gelecek anapara taksitlerinin ödenmesi dahi güçlük yaratabilecektir. Bu nedenle dış bankalar   demeler dengesi açığı için finansmandan çok proje finansmanına yönelmeye ba  lamı   bulunmaktadır.

- d) Türkiye söz konusu piyasalarda borç alma şeklinde büyük bir faaliyet göstermemiş olmasına karşılık DÇM sistemi yüzünden aynı piyasalarda itibarının zedelenmesine yol açmış bulunmaktadır. Zira, sorumsuz aracılardan Türkiye'ye DÇM temini için mevduat yapacak müesseselere verimi yükseltici avantajlar teklif ettikleri duyulmaktadır. Diğer taraftan DÇM'ler söz konusu piyasalarda Türkiye'nin limitini dolduracak daha sağlıklı borçlanmaları engellemektedir.
- e) Diğer taraftan Türkiye'nin son 10-15 yıldan bu yana ortalama yılda % 6.5-7 düzeyinde bir büyüme sağlaması geleceğe dönük olarak dış mali kurumları Türkiye ile ilgilenmeye teşvik etmektedir. Türkiye'nin yakın komşularının OPEC üyesi olmaları da Türkiye'nin ileri yıllarda dış ticaret açısından önemini arttırmış bulunmaktadır.
- f) Son yıllarda Türkiye'deki mali müesseseler ve gelişmiş sınai kuruluşlar yurt dışındaki mali kurumlarla artan iş ilişkilerine girmişlerdir. Denebilir ki 5 sene öncesine kıyasla dünya mali piyasaları hakkında oldukça önemli bir bilgi birikimi sağlamıştır. Aynı şekilde yurt dışındaki mali kurumlar da Türk mali ve sınai kurumlarını daha yakından tanımışlar ve bu şirketlerin risk değerlendirmelerini yapmışlardır.
106. 1977 ve ondan sonraki yıllarda dış finansman ihtiyacının sağlıklı yöntemlerle karşılanması belli başlı iki şarta bağlı bulunmaktadır.
- i) Alınacak dış kredilerin orta ve uzun dönemde bir mali sıkıntıya düşülmeden geri ödenebileceğinin sağlam esaslara dayalı bir plan ve programla belirlenmesi ve bu konuda dış kaynak yöneticilerinin ikna edilebilmesi zorunludur. Bugünkü görüntüsüyle Türkiye öntümüzdeki üç yılda uluslararası para piyasasından her yıl iki milyar dolar orta vadeli borç aldığı takdirde sadece bu borçların taksit ve faizleri olarak 1980 yılında 1.0 milyar dolar, 1981 yılında ise yaklaşık 1.5 milyar dolar ödeme yapması gerekecektir. Aynı dönemde ekonominin dış açık vermeye devam edeceği öngörüldüğüne göre bu ödemenin yapılması için ayrıca borçlanmak gerekecektir.

Söz konusu tablonun sağlam finansman prensiplerine uygunluğu tartışma konusu yapılabilir. Aynı şekilde bu tip bir programın dış mali kurumları pek tatmin etmesi de beklenmemelidir.

Bu noktada belirtilmesi gereken husus sağlıklı bir borçlanmanın temel koşullarının alınan kaynakların üretim artışında kullanılması ve borçların ödemesiz dönüm ve vade gibi koşullarının borcun yatırımların yaratacağı kaynaklardan ödenmesine imkan verebilecek yeterlilikte olmasıdır.

Halen uluslararası para piyasalarından sağlanacak kredilerin ortalama şartları iki yıl ödemesiz dönem dahil 5-6 yıldır. Bu kadar kısa bir dönem içinde kalkınmakta olan bir ülkenin önemli yatırım projelerinin dahi bu tip borcu geri ödemesi mümkün değildir.

İleri yıllara dönük plan ve programların tatmin edici olmasını sağlayacak bir husus da, kalkınmanın çok önemli düzeylerde dış açıklara rağmen sürdürülmesinin uzun dönemde mümkün olamayacağını planlarda kabul edilerek, ekonominin dış kaynaklara bağımlılığının giderek azaltılmasını öngören tedbirlerin alınmasıdır. Bu meyanda,

- Hızla yükselen enerji ihtiyacının artan oranlarda yurt içi kaynaklardan sağlanması,
- Demir çelik ve kimyevi gübreler üretiminin artan oranda yerli hammaddelere dayandırılması,
- Uzun dönemde tarımın verimliliğinin arttırılarak ihraç edilebilir bir tarımsal ürün fazlasının muhafaza edilmesi,
- Yatırım mallarında yurt içi üretim payının arttırılması hususları önem kazanmaktadır.

Diğer taraftan izlenecek politikalarla

- Ekonomideki aşırı tüketim, aşırı talep baskısının kontrol altına alınması ve tasarruf oranının arttırılması,
- Özellikle kamu harcamalarının sağlam finansman kaynaklarına dayandırılması,
- Bu ve diğer tedbirlerle enflasyon hızının kontrol altına alınması,
- Döviz kazandırıcı faaliyetlerin, özellikle mal ve hizmet ihracının teşviki ve bunu sağlayacak gerçekçi bir kur politikası izlenmesi,

kalkınma hızının gelecek yıllarda arzu edilen düzeyde muhafazası için gereklidir. Ekonominin asgari bir hızda büyümesi ise dış mali kurumların risklerini hafifletecek en önemli bir teminattır.

ii) Türkiye'nin önümüzdeki birkaç yılda uluslararası piyasalardan yeterli ölçüde ve sağlıklı bir biçimde borçlanmasının diğer koşulu ise, DÇM sisteminin yarattığı sakıncalı durumun ve itibar kaybının giderilmesi için tedbir alınmasıdır. Bu konuda akla gelen temel çözüm yolları şunlardır:

a) 1977 yılından itibaren DÇM'lerin ticaret bankaları yerine Merkez Bankasına kaydırılması ve bankaların bu yolla sağlanacak fonlardan orta vadeli reeskont kredisi yolu ile yararlanmalarını

b) Mevcut DÇM'lerin bir program dahilinde vade bakımından daha avantajlı orta vadeli kredilerle değiştirilmesi.

107. Yukarıdaki iki konuda olumlu gelişmeler sağlanması ve uluslararası para piyasalarına Türk kamu ve özel kurumlarının koordine edilmiş bir tarzda başvurmaları halinde halen yılda 200 milyon dolardan daha düşük verimi olan bu kaynaklardan daha yüksek miktarlarda borçlanılması söz konusu olabilir. Kamu kuruluşlarının Hazine garantisıyla yapacağı borçlanmalarla bu kaynaktan 500 milyona yakın fon sağlanabilir. (Bu tutarın içine DÇM'lerin konsolidasyonu için gerekli bir defalık miktarlar dahil edilmemiştir.)
108. EUROMARKET'tan bilinçli bir yaklaşımla önemli tutarlara varan kaynak sağlanması söz konusu ise de, Türkiye'nin 4.Beş Yıllık Plan Döneminde ve ondan önceki 1977 yılında yatırım ve üretim için gerekli dış kaynakların tamamının bu yolla temini beklenmemelidir. Öyleyse Türkiye bu dar boğazdan nasıl çıkacaktır? Bu konuda dikkate alınması gereken bir potansiyel Türkiye'nin önümüzdeki plan döneminde gerçekleştirmek durumunda olduğu çok sayıda yatırım projesidir.
109. Yatırım malı üreten ülkeler söz konusu mallarına pazar arayışı içinde olduklarından, bu amaçla cazip şartlarla krediler açmayı da önerebilmektedirler. Söz konusu kredilerin vade ve ödemesiz süreleri projelerin termin tarihleriyle ilişkili oldukları için ekonomiye diğer orta vadeli dış kredilere kıyasla daha az yük yaratmaktadır.
110. Türkiye geçmişte de çeşitli uluslararası kuruluşlardan veya ikili anlaşmalar kanalıyla ihracatçı ülkelere bu tip krediler almıştır. 1975 yılında toplam makine teçhizat ithalatının 1.7 milyar dolar olduğuna ve 1977'de de bu rakamın altınadüşülmesi beklenmediğine göre, yatırım mallarının mümkün olduğu ölçüde kredili ithali dış finansman ihtiyacını önemli ölçüde karşılayacaktır. Bu amaçla Türkiye'nin klasik ticaret ortaklarının dışında da işbirliği imkanları aramakta olduğu şimdiden dikkati çekmektedir. Özellikle kamu sektörünün büyük yatırım projeleri için çok uygun bir kaynak olabileceği anlaşılan bu yoldan özel yatırımların da yararlanabilmesi 1976 yılından itibaren kolaylaştırılmıştır.

X KAMU MALİYESİ

1976 yılının Genel Görünümü

111. 1976 yılı konsolide bütçe uygulamasının 12 milyar liralık bir açıklarla sonuçlanabileceği bu açıkların da iç borçlanma ile kapatılabileceği anlaşılmaktadır.

1976 KONSOLİDE BÜTÇE DENGESİ

(Milyon TL.)		
	Kanunlaşan	Gerçekleşme Tahmini
<u>Ödenekler</u>		
1.Cari	78.500	79.300
2.Yatırım	38.000	34.697
3.Transfer	37.541	41.953
Toplam	154.041	155.950
<u>Gelirler</u>		
1.Vergiler.	121.000	126.095
2.Vergi Dışı Normal Gelirler	14.553	12.837
3.Özel Gelirler		
Fonlar	4.167	2.992
4.Katma Bütçe	2.572	2.000
5.Toplam Gelir	142.292	143.924
6.İç Borçlanma	12.000	12.000
7.Fark	+ 251	-26

112. 1976 yılında vergi gelirlerinde %34 oranında bir artış sağlanmıştır. Bu durumda vergi yükü (GSMH/Vergi Gelirleri) %19.4'e yükselmiştir. Ulaşılan oran son yıllar içinde önemli bir gelişmenin işaretidir. 1969 yılından bu yana vergi yüklerinin gelişmesi şöyledir:

1969	% 14.9	1973	% 16.3
1970	15.6	1974	15.4
1971	16.3	1975	17.7
1972	16.4	1976	19.4

KONSOLİDE BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ

(Milyon TL.)									
	1973	1974	1975	1976 ^{1/}	1977 ^{1/}	Yüzde Artışlar			
						73/72	74/73	75/74	76/75
Gelirden Alınan Vergi	21.471	29.401	43.107	58.560	78.305	47.4	36.9	46.6	33.7
Servetten Alınan Vergi	570	727	942	1.475	2.700	12.0	27.5	29.6	83.1
Mallardan Alınan Vergi	12.460	13.114	20.717	28.220	39.115	24.8	5.2	58.0	38.6
Hizmetlerden Alınan Vergi	5.843	7.343	9.829	12.940	17.530	25.2	25.7	34.0	35.5
Dış Ticaretten Alınan V.	11.614	14.572	19.481	24.900	32.250	25.1	25.5	33.7	29.5
Toplam Vergi Gelirleri	51.958	65.157	94.076	126.095	169.900	33.2	25.4	44.4	34.7

Kaynak: 1977 Bütçe Gerekçesi

1/ Tahsilat Tahmini

2/ Bütçe Tahmini

1977 Yılı Bütçesi

113. 1977 mali yılı bütçe teklifi 217.4 milyon liradır. 1976 bütçesine göre % 40'ın üzerinde bir artış getirmektedir.

1976 VE 1977 YILI BÜTÇESİ

	1976		1977		1977 ^{2/} 1976
	1/Milyon TL.	%	1/Milyon TL.	%	
Cumhuriyet Senatosu	94	0.1	105	0.1	11.9
Millet Meclisi	351	0.2	425	0.2	20.7
Cumhurbaşkanlığı	29	-	40	-	33.0
Sayıştay	129	0.1	139	0.1	7.9
Anayasa Mahkemesi	10	-	11	-	6.5
Başbakanlık	810	0.4	852	-	5.1
Devlet Planlama Teşkilatı	198	0.1	213	0.4	7.2
Danıştay Başkanlığı	76	-	83	0.1	9.3
Yargıtay Başkanlığı	84	-	89	-	6.1
Devlet İstatistik Enstitüsü	114	0.1	183	0.1	59.5
Diyanet İşleri Başkanlığı	1.240	0.8	1.427	0.7	15.0
Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü	629	0.4	716	0.3	13.7
Adalet Bakanlığı	2.246	1.4	2.957	1.4	31.6
Milli Savunma Bakanlığı	33.500	21.8	42.500	19.5	26.9
İçişleri Bakanlığı	743	0.4	1.091	0.5	46.8
Emniyet Genel Müdürlüğü	3.802	2.4	4.939	2.3	29.9
Jandarma Genel Komutanlığı	3.075	2.0	3.918	1.8	27.4
Dışişleri Bakanlığı	1.410	0.8	1.437	0.7	1.9
Maliye Bakanlığı	58.240	37.9	83.666	38.5	43.6
Milli Eğitim Bakanlığı	21.661	14.0	25.527	11.7	17.8
Bayındırlık Bakanlığı	2.735	1.8	3.823	1.8	39.9
Ticaret Bakanlığı	145	0.1	183	0.1	25.6
Sağlık ve Sosyal Yardım Bak.	5.338	3.4	6.458	2.9	21.0
Gümrük ve Tekel Bakanlığı	271	0.1	372	0.2	37.3
Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bak.	3.072	2.0	4.432	2.0	44.2
Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müd.	220	0.1	269	0.1	20.1
Ulaştırma Bakanlığı	176	0.1	181	0.1	2.6
Çalışma Bakanlığı	202	0.1	272	0.1	34.6
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	904	0.5	14.756	6.8	1.531.7
Turizm ve Tanıtma Bakanlığı	509	0.3	786	0.4	54.3
İmar ve İskân Bakanlığı	1.251	0.8	2.459	1.1	96.5
Köy İşleri Bakanlığı	7.242	4.7	8.049	3.7	11.1
Toprak ve İskân İş.Gn.Müd.	407	2.6	630	0.3	54.5
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bak.	1.674	1.0	2.321	1.1	38.6
Orman Bakanlığı	208	0.1	930	0.4	346.1
Gençlik ve Spor Bakanlığı	135	0.1	211	0.1	56.1
Kültür Bakanlığı	657	0.4	900	0.4	36.9
Sosyal Güvenlik Bakanlığı	32	-	47	-	45.9
TOPLAM	153.637	100	217.436	100.0	41.5

1/ Yuvarlatılmış rakamlar

2/ Esas yüzdeler

114. Türkiye'nin kamu gelirlerinde mevcut koşullarla sağlanan gelir artışı karşısında (vergi kanunlarında 1977 yılında değişiklik yapılamayacağı, vergi toplamada belli sınırlarda da kalsa ıslahata başlayabileceği, ekonominin normal işlerliğini engelleyecek büyük ekonomik olayların ortaya çıkmayacağı ve % 20'den az olmayan bir fiyat artışının devam edeceği varsayımı ile) 1977 yılında Türkiye 220 milyar liralık bir bütçeyi, 18 milyar liralık iç istikrazla dengeleyebilir.
115. Mevduat munzam karşılıklarının Devlet Tahvillerine yatırılmasına imkan sağlayan 7 Kasım 1976 tarihli karar 18 milyarlık borçlanmayı mümkün kılacaktır.

KİT Çıkmazı

116. 1977 yılının en önemli sorunlarının başında gene Kamu İktisadi Kuruluşlarının (KİT) finansman sorunu gelmektedir. KİT, 1976 yılını 50 milyar liralık bir finansman açığı ile kapatmıştır. Bu finansman gereği 1977 yılında 81 milyar lirayı aşacaktır.

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ FİNANSMAN DENGESİ

(Cari Fiyatlı.)
(Milyon TL.)

	1974	1975	1976 ^{1/}	1977
İşletme Açığı	-5.443	-4.686	14.540	-19.000
Yatırımlar	16.883	26.000	35.133	62.000
<u>Temini Gereken Finansman</u>	<u>22.326</u>	<u>30.686</u>	<u>49.673</u>	<u>81.000</u>
FİNANSMAN KAYNAKLARI				
Bütçe	7.176	10.479	16.496	18.000
Dış Proje Kredisi	2.088	1.430	6.110	-
Devlet Yatırım Bankası	5.670	6.968	12.835	20.000
Fonlar (20. sayılı ve özel)	7.392	8.889	9.908	16.000
Dış Borçlanma	-	1.957	4.324	25.000 ^{2/}
Mevduat Munzam Karşılığı		963		
Kuruluşların İşletme İçi Tedbirlerinden				2.000
<u>TOPLAM</u>	<u>22.326</u>	<u>30.686</u>	<u>49.673</u>	<u>81.000</u>

1/ Gerçekleşme tahmini

2/ Dış borçlanma kredisi tahminini de kapsar.

117. 1977 yılı için KİT'in finansman gerekleri içinde işletme açıklarının payı 20 milyar lira dolayında tahmin edilmektedir. Önemli olan bu işletme açıklarının giderek artan miktarda devamlılık göstermesi ve devamlı işletme açığı veren KİT'lere gene giderek artan büyüklüklerde yatırım sorumlulukları verilmesidir. 1977 yılında bu kuruluşlara verilen yatırım sorumluluğunun ek finansman gereği 60 milyar liranın üzerindedir.

118. Mevcut yatırımlarının faaliyetlerini büyük işletme açığıyla kapatan, öte yandan ek yatırım sorumlulukları ile ekonomi içindeki sorumlulukları artan bu kuruluşların durumu ekonomi için giderek büyüyen bir yük haline gelmektedir.
119. 1960 yılından buyana her yıl ciddi bir KİT reformu çabasından söz edilmesine rağmen bu konuda bir gelişme sağlanamadığına göre daha radikal çözüm yolları aramak, hiç olmazsa yeni yatırımların politik ve sosyal faktörlerden etkilenen klasik KİT havuzu içinde yok olmasını sağlayıcı tedbirler aramak zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

1977 YILI İKTİSADİ DEVLET TEŞEKKÜLLERİ
VE BENZERİ MÜESSESELERİN GENEL YATIRIM
VE FİNANSMAN PROGRAMI

(Milyon TL.)			
Kuruluşun Adı	Finansman		Gereği
	Kaynak	Yatırım	Temini
	Ödeme Farkı		Gereken Finansman
M.K.E.K.	+ 130	2.323.0	2.193.0
Sümerbank	- 549	2.243.0	2.792.0
Çimento S.	- 163	1.461.0	1.624.0
T.Demir Ç.	- 730	4.676.0	5.406.0
SEKA	- 974	3.616.0	4.590.0
Etibank	- 1.424	1.917.0	3.341.0
TEK	+ 678	13.201.2	12.523.2
Petkim	- 135	3.900.0	4.035.0
Petrol Ofisi	+ 189	345.0	156.0
TPAO	+ 273	4.359.4	4.086.4
TKİ	- 5.674	2.800.0	8.473.0
Karadeniz Bakır	- 389	443.8	832.8
Azot	- 130	2.186.0	2.316.0
Et Balık	- 660	520.0	1.180.0
TMO	+ 480	832.0	352.0
T.Süt End.	- 35	475.0	510.0
T.Şeker	- 1.485	2.554.0	4.039.0
Yapağı Tif.	+ 80	80.0	-
Yem San.	- 62	90.0	152.0
TZKD	- 2.036	1.490.0	3.526.0
Çay-Kur	- 233.7	110.9	364.6
D.B.Deniz Nak.	- 265	1.600.0	1.865.0
Denizcilik B.	- 1.203	1.175.0	2.378.0
PTT	- 2.095	3.972.0	6.067.0
TCDD	- 2.555	3.300.0	5.855.0
THY	- 436	297.0	733.0
TRT	+ 120	400.0	280.0
DMO	+ 48.5	48.5	280.0
TUSAŞ	- 30	1.077.0	1.107.0
İşletmeciler Kuruluşları	-19.284.2	61.492.8	80.777.0
Bankalar ve Sigorta Ş.	+ 284.2	507.2	223.0
Genel Toplam	-19.000	62.000.0	81.000.0

120. 1976 yılında konsolide bütçe gereklerinde % 44.4 bin artış gerçekleşmesi karşısında 1977 yılında öngörülen % 34.7 oranındaki gelir artışı gerçekçi bir hedef görülmektedir.

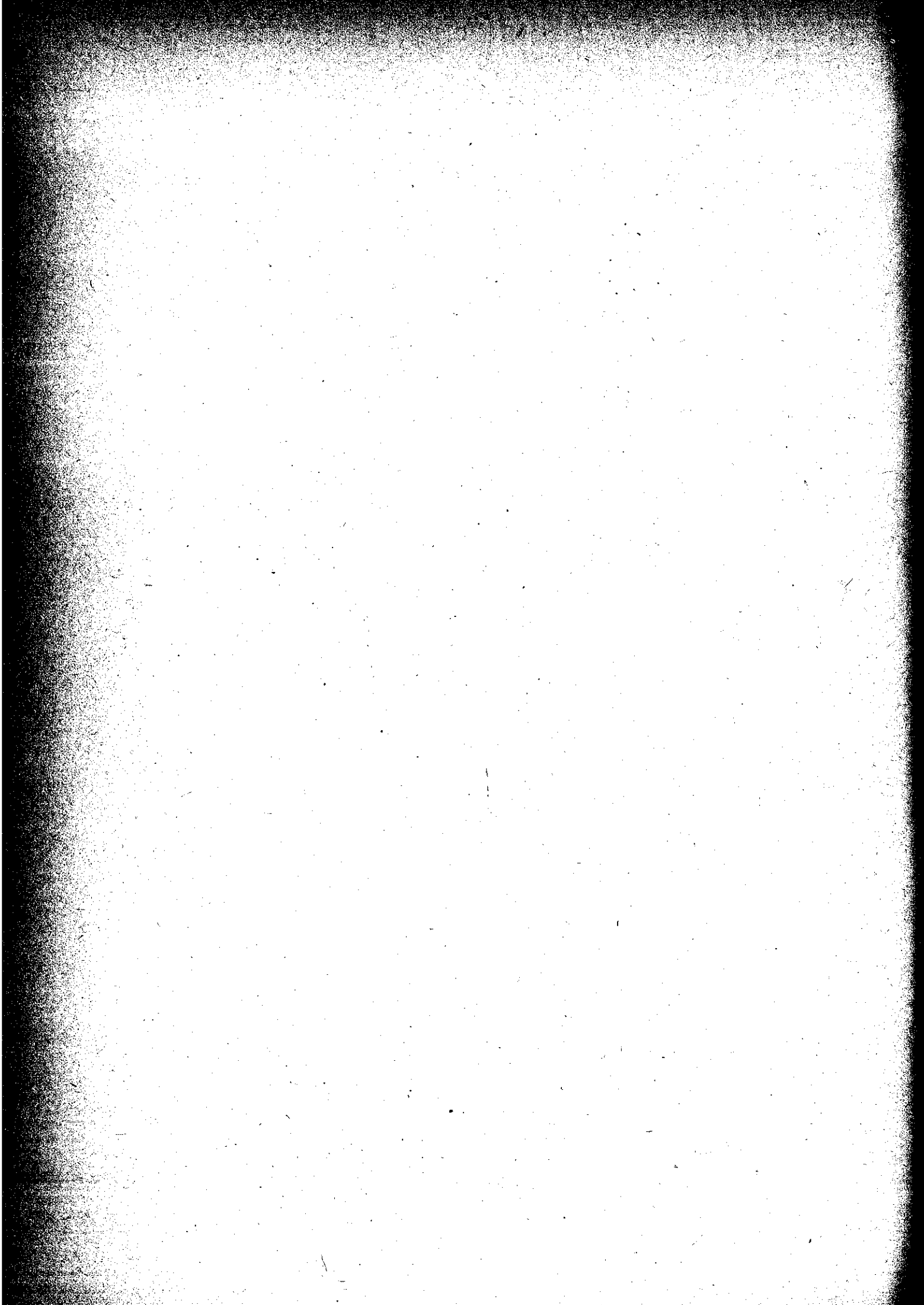
BÜTÇE KANUNU TASARISINA GÖRE
1977 YILI GENEL BÜTÇE GELİRLERİ
TAHMINİ

	1 9 7 6 Mali Yılı Gerçekleşme Tahmini	1 9 7 7 Mali Yılı Bütçe Tahmini	1977 için Öngörülen Artış Oranı %
GENEL BÜTÇE GELİRLERİ TOPLAMI	141.924.2	199.436.1	40.5
VERGİ GELİRLERİ TOPLAMI	126.095.0	169.900.0	34.7
GELİRDEN ALINAN VERGİLER	58.560.0	78.305.0	33.7
Gelir Vergisi	45.810.0	61.565.0	34.4
Kurumlar Vergisi	6.500.0	8.080.0	24.3
Gayrimenkul Kıymet Artışı Vergisi	600.0	700.0	16.7
Mali Denge Vergisi	5.650.0	7.960.0	40.9
SERVETTEN ALINAN VERGİLER	1.475.0	2.700.0	83.0
Emlak Vergisi	600.0	1.400.0	133.3
Motorlu Kara Taşıtları Vergisi	325.0	500.0	53.8
Veraset ve İntikal Vergisi	550.0	800.0	45.4
MALLARDAN ALINAN VERGİLER	28.220.0	39.115.0	38.6
Dahilde Alınan İstihsal Vergisi	11.600.0	15.700.0	35.3
Akaryakıttan Dahilde Al.İstihsal Ver.	1.200.0	1.400.0	16.7
Tekel Mad.Alınan İstihsal Vergisi	9.350.0	12.500.0	33.7
İşletme Vergisi	1.100.0	1.500.0	36.4
Şeker İstihlak Vergisi	900.0	1.100.0	22.2
Taşıt Alım Vergisi	1.600.0	2.300.0	43.7
Emlak Alım Vergisi	2.450.0	4.600.0	87.7
Kaldırılan Vergiler Artıkları	20.0	15.0	-25.0
HİZMETLERDEN ALINAN VERGİLER	12.940.0	17.530.0	35.5
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	6.000.0	8.200.0	36.7
Nakliyat Vergisi	350.0	400.0	14.3
PTT Hizmetleri Vergisi	300.0	375.0	25.0
Bina İnşaat Vergisi	250.0	325.0	30.0
Spor-Toto Vergisi	15.0	20.0	33.3
Damga Vergisi	4.800.0	6.700.0	39.6
Harçlar	1.225.0	1.510.0	23.3
DIŞ TİCARETTEN ALINAN VERGİLER	24.900.0	32.250.0	29.5
Gümrük Vergisi	6.000.0	7.900.0	31.7
Akaryakıt Gümrük Vergisi	500.0	600.0	20.0
Tek ve Maktu Vergi	100.0	100.0	-
İthalde Alınan İstihsal Vergisi	7.200.0	9.250.0	28.5
Akaryakıttan İthalde Al.İstihsal Ver.	5.100.0	6.300.0	23.5
İthalat Damga Resmi	5.350.0	7.200.0	34.6
Rıhtım Resmi	650.0	900.0	38.5
Diş Seyahat Harcamaları Vergisi	-	-	-
VERGİ DIŞI NOR.GELİR.TOPLAMI	12.837.2	19.560.0	52.4
ÖZEL GELİRLER VE FON.TOPLAMI	2.992.0	9.976.1	233.4

1/ Eylül 1976 sonu tahsilat durumuna göre yapılan tahmini gösterir.

BASLICA EKONOMİK GÖSTERGELER

Temel Ekonomik Göstergeler	53
Emisyon Hacmi	54
Emisyon Hacmini Belirleyen Faktörler	55
Para Arzı	56
Bankalardaki Mevduat	57
Banka Kredileri	58
Merkez Bankası Kredileri	59
Toptan Eşya Fiyatları Endeksi	60
Toptan Eşya Fiyatları ve Geçinme Endekslerindeki Artışlar	61
Ankara Geçinme Endeksi	62
İstanbul Geçinme Endeksi	62
Geçinme Endeksleri	63
Geçinme Endeksleri (Yıl Sonuna Göre Aylık Değişmeler)	63
Tüketici Endeksleri Yüzde Değişmeleri	64
Tüketici Endekslerindeki Yüzde Değişmeler(Yıl Sonuna Göre)	65
Ekonomist Dergisi Dünya Fiyatları Endeksi	66
Aylık İnşaat	67
Ortalama Günlük Ücretler	68
İstihdam	69
Mal İhracatı	70
Ocak-Kasım Dönemi İhracatı	71
Mal İthalatı	72
Ocak-Ekim Dönemi İthalatı	73
İşçi Gelirleri	74
Ocak-Ekim İhracatının Ülke Gruplarına Göre Dağılımı	75
Ocak-Ekim İthalatının Bölgelere Göre Dağılımı	75
Turizm ve Dış Seyahat	76
Ödemeler Dengesi	77
TL.Değerindeki Değişmeler	78

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	1974	1975	1976	% Değişmeler	
				1975	1976
GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA (Milyar TL)					
GSMH (Cari Fiyatlarla)	427.1	535.1	649.5	25.3	21.4
GSMH (1968 Fiyatlarıyla)	168.0	181.5	194.5	8.0	7.2
Tarım	36.3	40.3	41.8	11.0	3.7
Sanayi	33.8	36.8	41.0	8.9	11.4
- İmalat Sanayii	28.9	31.3	34.8	8.3	11.2
TARIMSAL ÜRETİM (Bin Ton)					
Buğday	9.900	13.275	14.175	34.1	6.8
Arpa	3.330	4.500	4.500	36.4	-
Tütün	196	193	220	-1.5	14.0
Şeker Pancarı	5.707	6.949	7.900	21.8	13.7
Pamuk	598	480	476	-19.7	-0.8
Fındık	244	317	240	29.9	-24.3
SİNAİ ÜRETİM (Ocak-Haz.) (Bin Adet)					
Buzdolabı	165.4	211.8	291.0	28.1	37.4
Çamaşır Makinesi	71.7	85.0	122.0	18.5	43.5
Televizyon	164.7	334.0	315.0	102.8	-5.7
Otomobil	29.6	34.9	36.0	17.9	3.2
Kamyon	5.7	6.5	9.0	14.0	38.5
Kamyonet	5.3	9.2	10.0	73.6	8.7
PARA-BANKA-KREDİ (Milyar TL.)					
Emisyon Hacmi	32.9	40.9	51.0	24.3	24.7
Para Arzı	90.0	118.5	151.0	31.7	27.4
Mevduat	99.1	132.4	160.0	33.6	20.8
Banka Kredileri	95.7	139.0	182.5	45.2	31.3
M.B.Kredileri	45.8	54.8	108.1	19.7	97.3
DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER (Milyon \$)					
İthalat	3.778	4.739	5.200	25.4	9.7
İhracat	1.532	1.401	1.950	-8.6	39.2
Dış Ticaret Dengesi	-2.245	-3.338	-3.250	-	-
İşçi Dövizleri	1.426	1.312	980	-8.0	-25.3
FİYAT ENDEKSLERİ (% Değişme Oranı)					
Toptan Eşya	29.9	10.1	15.9	-	-
- Gıda	35.5	17.2	15.0		
- Sınai Hammadde	21.8	-1.2	17.3		
- İstanbul Geçinme	23.8	21.2	16.6		
YATIRIMLAR (Milyar TL.)					
Kamu Yatırımları	33.0	53.8	76.5	63.0	42.2
Özel Kesim İmalat Sanayii	14.5	17.2	19.3	18.6	12.2

Kesin rakamlar elde edilemediğinden 1976 yılı rakamları geçicidir.

TABLO 1

EMİSYON HACMİ

(Milyon TL.)

	1973		ZİNCİRLEME ENDEKS		1974		ZİNCİRLEME ENDEKS		1975		ZİNCİRLEME ENDEKS		1976		ZİNCİRLEME ENDEKS	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)				
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	20.055	100.0	-	25.332	100.0	-	32.860	100.0	-	40.938	100.0	-				
OCAK	19.552	97.5	97.5	24.294	95.9	95.9	31.278	95.2	95.2	40.118	97.9	98.0				
ŞUBAT	19.305	96.3	98.7	24.335	100.2	96.1	32.564	99.1	104.1	41.536	101.5	103.5				
MART	20.163	100.5	104.4	25.470	104.7	100.5	32.055	97.5	98.4	42.242	103.2	101.7				
NİSAN	19.659	98.0	97.5	24.975	98.5	98.0	33.438	101.8	105.6	41.079	100.3	97.2				
MAYIS	19.219	95.8	97.8	25.385	100.2	101.6	32.358	98.5	96.8	40.565	99.1	98.7				
HAZİRAN	20.650	103.0	107.4	26.823	105.9	119.8	33.671	102.5	104.1	44.845	109.5	110.5				
TEMMUZ	21.510	107.3	104.2	31.193	123.1	116.2	38.677	117.7	114.8	48.428	118.3	107.9				
AĞUSTOS	23.042	114.9	107.1	33.807	133.4	108.3	38.798	118.1	100.3	50.143	122.5	103.5				
EYLÜL	24.586	122.6	106.7	33.079	130.6	101.0	40.375	122.8	114.3	54.282	132.6	108.3				
EKİM	26.482	132.0	107.7	34.864	137.6	105.4	42.753	130.1	105.8	53.298	130.2	98.2				
KASIM	25.586	127.6	96.6	32.663	128.8	96.2	40.847	124.3	95.5	56.021	136.8	105.1				
ARALIK	25.332	126.3	99.0	32.860	129.7	100.6	40.938	124.6	100.2	50.996(x)	124.6	91.0				

Kaynak: TC.Merkez Bankası

(x) 24 Aralık itibarıyla

TABLO 2

EMİSYON HACMİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER

	(Milyon TL.)					D E Ğ İ Ş M E L L E R		
	1973	1974	1975	1975	1976	(2-1)	(3-2)	(5-4)
	Aralık (1)	Aralık (2)	Aralık (3)	Kasım (4)	Kasım (5)			
EMİSYON HACMİ	25.332	32.860	40.938	40.847	52.604	7.528	8.078	11.757
I. ARTIRICI FAKTÖRLER	69.628	87.139	121.094	116.208	172.749	17.511	33.955	56.541
1. Altın ve Döviz	28.556	22.303	14.961	15.996	11.743	-6.253	-7.342	-4.223
2. Reeskont ve Avanslar	19.363	32.754	35.800	31.076	65.878	13.391	3.046	34.802
a. Haz. Bono ve Haz.								
Kef. Haz. Banka	4.959	8.970	12.339	12.352	34.422	4.011	3.369	22.070
b. Ticari Senetler	11.829	20.568	22.534	18.315	28.552	8.739	1.966	10.237
- İ. D. T.	849	1.097	1.435	1.210	735	248	338	-475
- Özel	10.980	19.471	21.099	17.105	27.817	8.491	1.628	10.712
c. Ziraî Senetler	2.575	3.215	927	408	2.904	640	-2.288	2.496
3. Diğer Avans	8.524	13.062	18.956	17.147	27.544	4.538	5.894	10.397
- Hazine Kısa Vad.								
Avans.	7.843	12.484	16.761	17.051	22.953	4.641	4.277	5.902
4. Diğer Aktifler	13.185	19.020	51.377	49.990	67.584	5.835	32.357	17.594
II. AZALTICI FAKTÖRLER	44.296	54.279	80.156	75.361	120.145	9.983	25.877	44.784
1. Mevduat	20.955	26.119	36.927	34.141	42.634	5.164	10.808	8.493
a. Resmi	1.424	1.210	1.680	1.992	2.152	-214	470	160
b. Bankalar	18.552	23.225	34.241	30.869	37.109	4.673	11.016	6.321
c. Diğer	949	1.656	979	1.253	986	707	-677	-267
d. Dış Yardım	30	28	27	27	2.386	-2	-1	2.359
2. Sermaye ve Diğer	22.117	27.183	41.306	39.513	68.459	5.066	14.123	28.946
Pasif Hesaplar	1.224	977	1.923	1.707	9.052	-247	946	7.345
3. İthalat Dep.								

Kaynak: TC Merkez Bankası
1/ Ziraî ve Özel finansman "Diğer Aktifler" içinde bulunmaktadır.

TABLO 3

PARA ARZI

(Milyon TL.)

	ZİNCİRLEME		ZİNCİRLEME		ZİNCİRLEME		ZİNCİRLEME		ZİNCİRLEME		ZİNCİRLEME	
	1973	ENDEKS	1974	ENDEKS	1975	ENDEKS	1976	ENDEKS	1977	ENDEKS	1978	ENDEKS
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
BİR ÖNCEKİ												
YIL SONU	53.253	100.0	-	70.528	100.0	-	90.045	100.0	-	118.470	100.0	-
OCAK	52.608	98.8	98.8	69.883	99.1	99.1	87.194	96.8	96.8	115.392	97.4	97.4
ŞUBAT	53.468	100.4	101.6	71.063	100.8	101.7	90.528	100.5	103.8	118.490	100.0	102.7
MART	54.657	102.6	102.2	71.956	102.0	101.3	89.043	98.8	98.3	118.031	99.6	99.6
NİSAN	54.875	103.0	100.4	71.782	101.8	99.8	90.381	100.4	101.5	118.763	100.2	100.6
MAYIS	54.372	102.1	99.1	72.567	102.9	101.1	90.378	100.4	99.9	117.567	99.2	98.9
HAZİRAN	55.482	104.2	102.0	73.426	104.1	101.2	91.993	102.2	101.8	119.868	101.2	101.9
TEMMUZ	57.792	108.5	104.2	76.142	108.0	103.7	100.941	112.1	109.7	127.814	107.8	106.6
AĞUSTOS	60.705	114.0	105.0	79.190	112.3	104.0	103.637	115.1	102.7	130.823	110.4	102.3
EYLÜL	62.519	117.4	103.0	78.774	111.7	99.4	107.038	118.9	103.3	136.848	115.5	104.6
EKİM	66.853	125.5	106.9	83.943	119.0	106.5	112.299	124.7	104.9	140.213	118.4	102.5
KASIM	67.564	126.9	101.1	84.689	120.1	100.7	112.120	124.5	99.8	142.314	120.1	101.5
ARALIK	70.528	132.4	104.4	90.045	127.7	106.3	118.470	131.6	105.7	-	-	-

Kaynak: TC.Merkez Bankası

TABLO 4

BANKALARDAKİ MEVDUAT

(Milyon TL.)

	1973	ENDEKS	1974	ENDEKS	1975	ENDEKS	1976	ENDEKS	1977	ENDEKS	1978	ENDEKS
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	62.994	100.0	-	80.392	100.0	-	99.068	100.0	-	132.374	100.0	-
OCAK	61.642	97.9	97.9	78.963	98.2	98.2	95.340	96.2	96.2	126.925	95.9	95.9
ŞUBAT	62.378	99.0	101.2	80.007	99.5	101.3	96.927	97.8	101.7	128.609	97.2	101.2
MART	64.235	102.0	103.0	81.740	101.7	102.7	99.617	100.6	102.7	132.022	99.7	102.7
NİSAN	65.549	104.1	102.0	82.108	102.1	100.5	99.842	100.8	100.2	133.409	100.8	101.1
MAYIS	64.739	102.8	98.8	81.200	101.0	98.9	99.796	100.7	100.0	131.370	99.2	98.5
HAZİRAN	65.140	103.4	100.6	82.292	102.4	101.3	103.729	104.7	103.9	132.706	100.3	101.0
TEMMUZ	66.980	106.3	102.8	81.007	100.8	98.4	108.853	109.9	104.9	135.363	102.3	102.0
AĞUSTOS	67.751	107.6	101.2	80.067	99.6	98.8	109.776	110.8	100.8	137.307	103.7	101.4
EYLÜL	69.353	110.1	102.4	82.492	102.4	103.0	114.920	116.0	104.7	139.084	105.1	101.3
EKİM	71.963	114.2	103.7	85.743	106.0	103.9	118.633	119.7	103.2	142.342	107.5	102.3
KASIM	73.561	116.8	102.8	87.468	108.5	102.0	119.857	121.0	101.0	144.300	109.0	101.4
ARALIK	80.392	127.6	109.3	99.068	123.2	113.3	132.374	133.6	110.4			

Kaynak: TC.Merkez Bankası

TABLO 5
BANKA KREDİLERİ

(Milyon TL.)

	1973	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1974	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1975	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1976	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	55.993	100.0	-	75.068	100.0	-	95.749	100.0	-	138.953	100.0	-
OCAK	54.833	97.9	97.9	73.493	97.9	97.9	94.646	98.8	98.8	136.476	98.2	98.2
ŞUBAT	55.810	99.7	101.8	73.910	98.5	100.6	97.965	102.3	103.5	138.546	99.7	101.5
MART	57.392	102.5	102.8	75.049	100.0	101.5	101.456	106.0	103.6	141.314	101.7	102.0
NİSAN	58.623	104.7	102.1	75.360	100.4	100.4	102.224	106.8	100.7	146.274	105.3	103.5
MAYIS	60.340	107.8	102.9	76.262	101.6	101.2	104.761	109.4	102.5	147.969	106.5	101.1
HAZİRAN	61.886	110.5	102.6	78.176	104.1	102.5	109.998	114.9	104.9	148.283	106.7	100.2
TEMMUZ	62.259	111.2	100.6	77.717	103.5	99.4	112.707	117.7	102.5	152.934	110.1	103.1
AĞUSTOS	63.049	112.6	101.3	76.858	102.4	98.9	113.223	118.2	100.5	154.218	111.0	100.8
EYLÜL	67.512	120.6	107.1	81.045	108.0	105.4	120.330	125.7	106.3	159.448	114.7	103.3
EKİM	70.517	125.9	104.5	85.326	113.7	105.3	124.917	130.5	103.8	166.544	119.9	104.4
KASIM	72.081	128.7	102.2	89.020	118.6	104.3	128.852	134.6	103.2	170.960	123.0	102.7
ARALIK	75.068	134.1	104.1	95.749	127.5	107.5	138.953	145.1	107.8			

Kaynak: TC.Merkez Bankası

TABLO 6

MERKEZ BANKASI KREDİLERİ

(Milyon TL.)

	1973	ENDEKS	ZİNCİRLEME	1974	ENDEKS	ZİNCİRLEME	1975	ENDEKS	ZİNCİRLEME	1976	ENDEKS	ZİNCİRLEME
		ENDEKS	ENDEKS		ENDEKS	ENDEKS		ENDEKS	ENDEKS		ENDEKS	ENDEKS
BİR ÖNCEKİ	19.534	100.0	-	27.886	100.0	-	45.816	100.0	-	54.757	100.0	-
YIL SONU	17.768	91.0	91.0	26.611	95.4	95.4	43.335	94.6	94.6	52.422	95.7	95.7
Ocak	19.361	99.1	109.0	26.825	96.2	100.8	45.415	99.1	104.8	54.738	100.0	104.4
Şubat	18.628	95.4	96.2	28.841	103.4	107.5	45.187	98.6	99.5	53.961	98.5	98.6
Mart	18.266	93.3	98.1	28.391	101.8	98.4	47.528	103.7	103.7	55.189	100.8	102.3
Nisan	17.944	92.0	98.2	29.434	105.5	103.7	48.218	105.2	101.4	56.355	102.9	102.1
Mayıs	21.033	107.7	117.2	31.630	113.4	107.5	48.135	105.1	99.8	66.490	121.4	118.0
Haziran	21.403	109.6	101.8	36.272	130.0	114.6	54.930	119.9	114.1	78.054	142.5	117.4
Temmuz	20.623	105.6	96.4	35.910	128.7	99.1	54.551	119.1	119.1	80.859	147.7	103.6
Ağustos	22.899	117.2	111.0	35.228	126.3	98.2	58.452	127.6	103.7	87.701	160.2	108.5
Eylül	24.956	127.8	109.0	40.694	145.9	115.5	49.682	108.4	107.2	89.250	163.0	101.8
Ekim	25.565	130.9	102.4	41.978	150.5	103.2	50.223	109.6	101.1	96.880	176.9	108.5
Kasım	27.886	142.8	109.1	45.816	164.3	109.1	54.757	119.5	109.0	108.117 (x)		
Aralık												

Kaynak : T.C. Merkez Bankası

(x) 24 Aralık itibariyle

TABLO 7

Toptan Eşya Fiyatları Endeksi

	Endeks	Zincirleme Yüzde De- ğişmeler	Geçen Yılın Aynı Ayın- dan Artışlar	Bir Önceki Yıl Sonuna Göre Değ.
1963	100		-	-
1970	145.7	6.7	-	-
1971	168.9	15.9	-	-
1972	199.0	18.0	-	-
1973	240.1	20.5	-	-
1974	311.8	29.9	-	-
1975	343.2	10.1	-	-
1974 Ocak	281.0	2.4	31.7	2.4
Şubat	289.7	3.1	29.4	5.6
Mart	303.1	4.5	34.4	10.5
Nisan	311.8	2.9	37.3	13.6
Mayıs	320.7	2.9	39.0	16.9
Haziran	310.4	-3.2	34.0	13.1
Temmuz	310.8	0.1	32.0	13.3
Ağustos	312.3	0.5	29.6	13.8
Eylül	321.5	2.9	27.7	17.2
Ekim	320.3	-0.4	24.0	16.7
Kasım	321.8	0.5	22.8	17.3
Aralık	326.7	1.5	19.1	19.1
1975 Ocak	339.1	3.8	20.6	3.8
Şubat	346.7	2.2	19.6	6.1
Mart	350.2	1.0	15.5	7.2
Nisan	350.7	0.1	12.5	7.3
Mayıs	346.1	-1.3	7.9	5.9
Haziran	339.5	-1.9	9.4	3.9
Temmuz	336.8	-0.8	8.4	3.1
Ağustos	338.7	0.6	8.5	3.7
Eylül	340.3	0.5	5.8	4.2
Ekim	345.1	1.4	7.7	5.6
Kasım	347.6	0.7	8.0	6.4
Aralık	360.8	3.8	10.4	10.4
1976 Ocak	369.1	2.3	8.8	2.3
Şubat	377.1	2.2	8.7	4.5
Mart	381.3	1.1	8.8	5.7
Nisan	393.8	3.3	12.3	9.2
Mayıs	404.0	2.6	16.7	12.0
Haziran	407.7	0.9	20.1	13.0
Temmuz	393.4	-3.5	16.8	9.1
Ağustos	400.4	+1.8	18.2	11.0
Eylül	407.0	+1.6	19.6	12.9
Ekim	415.4	+2.1	20.4	15.1
Kasım	424.0	2.1	22.0	17.5
Aralık				

TABLO 8

TOPTAN EŞYA FİYATLARI VE GEÇİNME

ENDEKSLERİNDEKİ ARTIŞLAR

(Oniki aylık % değişme)

	Toptan Eşya Endeksleri			Geçinme Endeksleri			
	Genel	Gıda	Sanayi	Ankara		İstanbul	
				Genel	Gıda	Genel	Gıda
1973 Ocak	12.9	12.0	14.3	14.6	15.5	12.2	16.6
Şubat	14.7	15.9	12.8	14.6	15.2	11.3	15.1
Mart	16.0	17.0	14.6	13.6	13.3	11.4	14.8
Nisan	17.0	17.2	16.7	14.4	14.9	12.2	14.8
Mayıs	17.2	17.3	17.1	15.3	16.4	12.6	15.3
Haziran	17.0	17.7	16.0	17.5	19.1	12.1	13.8
Temmuz	17.1	20.9	12.0	14.2	13.3	11.0	11.8
Ağustos	19.3	21.3	16.5	15.1	13.7	12.0	13.0
Eylül	23.7	23.1	24.5	20.3	20.3	15.8	14.3
Ekim	26.3	26.6	25.8	17.2	16.1	17.6	14.4
Kasım	25.1	25.4	24.4	15.9	14.3	18.3	15.7
Aralık	29.2	32.3	24.8	16.6	16.0	19.9	16.7
1974 Ocak	31.7	36.0	25.5	15.9	15.4	19.7	16.4
Şubat	29.4	32.9	24.1	13.9	12.2	19.0	15.0
Mart	34.4	33.7	35.3	17.3	16.1	25.4	22.4
Nisan	37.0	39.1	34.0	16.9	15.9	26.1	24.3
Mayıs	39.0	42.8	33.2	17.1	15.2	26.1	23.5
Haziran	34.0	36.9	29.8	14.4	11.7	24.7	20.9
Temmuz	32.0	35.3	27.3	15.8	13.6	25.9	21.4
Ağustos	29.6	34.3	23.3	15.4	14.0	25.5	21.1
Eylül	27.8	38.9	13.0	12.6	11.3	23.1	22.5
Ekim	24.0	34.6	9.6	14.6	14.6	22.6	25.0
Kasım	22.8	34.1	7.3	15.9	15.0	23.8	26.2
Aralık	19.1	27.0	7.3	15.5	14.5	24.4	27.4
1975 Ocak	20.7	30.6	5.6	16.7	16.1	24.5	28.2
Şubat	19.7	28.7	5.1	21.1	21.1	30.2	37.7
Mart	15.5	29.0	- 4.4	19.7	20.9	25.9	33.2
Nisan	12.5	22.1	- 2.4	21.8	23.0	24.4	30.5
Mayıs	7.9	15.4	- 3.8	22.4	25.1	23.3	29.5
Haziran	9.4	18.0	- 3.6	21.3	22.8	21.1	27.6
Temmuz	8.4	16.6	- 4.1	18.3	18.9	19.7	27.3
Ağustos	6.5	16.7	- 3.9	18.2	18.9	19.2	26.8
Eylül	5.8	11.0	- 2.5	17.6	19.3	17.7	23.7
Ekim	7.2	12.2	2.0	17.2	18.1	18.1	22.9
Kasım	8.0	10.7	3.3	17.2	19.5	17.2	21.3
Aralık	10.4	13.5	5.0	17.7	20.6	16.2	21.2
1976 Ocak	8.8	10.0	6.6	16.9	19.8	19.3	25.6
Şubat	8.7	8.2	9.8	18.4	24.1	16.7	21.2
Mart	8.9	5.8	14.8	17.2	22.2	15.6	19.4
Nisan	12.3	11.4	14.0	16.5	20.6	15.4	19.3
Mayıs	16.7	16.9	16.3	15.5	18.3	15.0	18.6
Haziran	20.1	21.6	17.3	15.9	19.2	16.7	20.8
Temmuz	16.8	15.1	19.8	16.6	19.6	17.5	21.2
Ağustos	18.2	15.8	22.5	17.5	19.7	18.7	22.6
Eylül	19.6	18.1	22.4	17.2	19.2	19.3	24.0
Ekim	20.4	19.8	21.5	16.7	20.0	18.3	23.5
Kasım	22.0	22.1	25.8	15.1	18.3	17.4	20.2
Aralık							

TABLO 9

ANKARA GEÇİNME ENDEKSİ
(1963=100)

	(1) 1973	(2) 1974	(3) 1975	(4) 1976	Geçen Yılın Aynı Ayından Artışlar (%)			Zincirleme Artışlar %		
					(2/1)	(3/2)	(4/3)	1974	1975	1976
Ocak	226.2	262.1	305.8	357.5	15.9	16.7	16.9	0.7	1.7	+1.0
Şubat	227.9	259.5	314.3	372.1	13.9	21.1	18.4	-1.0	2.8	+4.2
Mart	227.0	266.2	318.7	373.4	17.3	19.7	17.2	2.6	1.4	+0.2
Nisan	229.1	267.9	326.2	380.1	16.9	21.8	16.5	0.6	2.3	+1.8
Mayıs	232.2	271.9	332.9	384.5	17.1	22.4	15.5	1.5	2.1	+1.2
Haziran	239.2	273.7	332.0	384.9	14.4	21.3	15.9	0.7	-0.3	+0.1
Temmuz	241.4	279.5	330.6	385.7	15.8	18.3	16.6	2.1	-0.4	+0.2
Ağustos	243.8	281.4	332.7	391.1	15.4	18.2	17.7	0.7	0.6	+1.4
Eylül	254.6	286.8	337.4	395.5	12.6	17.6	17.2	2.0	1.4	+1.1
Ekim	254.9	292.0	342.3	399.5	14.5	17.2	16.7	1.8	1.4	+1.0
Kasım	257.6	298.6	349.9	402.7	16.0	17.2	15.1	2.2	2.2	0.8
Aralık	260.3	300.6	354.0	-	15.5	17.7	-	0.6	1.2	-

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

TABLO 10

İSTANBUL GEÇİNME ENDEKSİ
(1963=100)

	(1) 1973	(2) 1974	(3) 1975	(4) 1976	Geçen Yılın Aynı Ayından Artışlar (%)			Zincirleme Artışlar %		
					(2/1)	(3/2)	(4/3)	1974	1975	1976
Ocak	226.5	271.1	337.6	402.9	19.7	24.5	19.3	0.8	0.9	3.6
Şubat	227.6	270.9	352.7	411.8	19.0	30.2	16.8	-0.1	4.5	2.2
Mart	228.0	286.0	360.0	416.2	25.4	25.9	15.6	5.5	2.1	1.1
Nisan	230.3	290.4	361.4	416.9	26.1	24.4	15.4	1.5	0.4	0.2
Mayıs	234.2	295.3	364.1	418.7	26.1	23.3	15.0	1.7	0.7	0.4
Haziran	240.7	300.2	363.5	424.2	24.7	21.1	16.7	1.7	-0.2	1.3
Temmuz	241.4	303.9	363.9	427.5	25.9	19.7	17.5	1.2	0.1	0.8
Ağustos	244.1	306.4	365.1	433.5	25.5	19.2	18.7	0.8	0.3	1.4
Eylül	255.2	314.1	369.8	441.3	23.1	17.7	19.3	2.5	1.3	1.8
Ekim	261.5	320.5	378.6	448.0	22.6	18.1	18.3	2.0	2.4	1.5
Kasım	264.4	327.4	383.7	450.4	23.8	17.2	17.4	2.1	1.3	0.5
Aralık	268.9	334.6	389.0	-	24.4	16.2	-	2.2	1.4	-

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

TABLO 14

TÜKETİCİ ENDEKSLERİNDEKİ YÜZDE DEĞİŞİMLER
(Yıl Sonuna Göre)

Yıl	Ay	Adana	Ankara	Antalya	Bursa	Diyarbakır	Erzurum	Eskişehir	Istanbul	Izmir	Ordu	Samsun
1974	Ocak	2.1	2.0	3.0	2.3	0.5	1.1	3.0	1.8	5.8	0.7	2.2
	Şubat	2.4	2.1	6.2	1.7	1.3	1.9	2.5	1.1	-	1.0	1.8
	Mart	8.4	5.5	7.9	5.6	4.8	3.5	4.8	5.6	4.5	7.3	7.7
	Nisan	10.4	7.8	14.4	7.5	7.3	4.3	7.8	7.8	5.4	12.1	7.7
	Mayıs	10.5	10.0	15.7	8.8	10.0	5.5	13.6	9.3	8.3	12.1	10.2
	Haziran	8.4	9.0	17.3	7.1	6.6	4.3	13.2	7.2	7.1	11.3	10.7
	Temmuz	12.9	12.7	14.7	9.7	9.8	8.5	11.4	10.0	9.0	13.1	13.5
	Ağustos	14.0	13.0	17.9	14.4	10.2	9.5	15.8	11.5	12.4	12.6	16.1
	Eylül	17.0	17.2	19.2	11.5	9.1	12.6	17.4	14.4	11.8	21.1	18.9
	Ekim	20.4	20.4	19.6	13.6	12.8	13.4	17.8	17.0	15.0	22.4	22.3
	Kasım	20.5	19.9	22.4	16.0	14.1	13.6	20.4	18.7	17.6	23.6	25.8
	Aralık	16.6	18.6	21.8	14.5	16.1	13.9	20.1	16.7	18.2	23.1	24.1
1975	Ocak	1.3	2.8	2.3	2.3	0.4	1.3	2.2	2.6	1.2	2.3	2.1
	Şubat	7.1	6.5	10.1	6.3	5.3	8.2	8.0	7.1	6.8	5.3	8.7
	Mart	10.9	10.8	14.8	11.5	7.7	11.6	10.4	9.5	10.3	6.8	8.6
	Nisan	13.4	13.4	15.3	12.5	10.0	11.7	8.9	11.0	10.2	6.7	8.6
	Mayıs	11.3	14.0	13.3	11.3	10.6	12.5	16.6	13.6	12.1	7.2	8.8
	Haziran	9.9	12.6	16.6	11.1	7.1	12.2	14.1	11.2	11.6	6.7	8.8
	Temmuz	13.2	11.8	11.8	12.9	9.1	13.8	12.6	10.9	13.1	9.0	9.9
	Ağustos	15.2	12.6	15.7	14.5	13.7	14.0	13.4	10.5	11.5	8.1	10.3
	Eylül	16.8	16.1	19.0	17.9	14.2	19.2	16.4	15.8	13.6	8.9	12.4
	Ekim	21.9	17.9	18.8	22.3	16.5	18.8	18.9	18.0	15.2	11.8	14.5
	Kasım	23.0	18.4	19.6	28.7	18.5	20.2	19.8	18.4	16.2	14.4	16.6
	Aralık	19.6	17.8	18.4	24.2	21.1	20.8	19.1	19.6	17.8	13.5	14.4
1976	Ocak	4.0	2.5	3.4	2.0	1.8	0.8	1.9	3.5	1.2	4.5	5.2
	Şubat	3.4	2.6	7.4	2.8	3.7	2.0	3.3	4.6	1.6	6.0	5.3
	Mart	7.2	7.0	7.0	6.5	1.9	3.4	6.2	7.5	4.1	7.5	7.9
	Nisan	12.3	9.6	10.9	6.5	7.6	4.0	12.6	9.2	5.6	9.1	10.0
	Mayıs	11.9	9.1	7.9	9.2	6.9	2.9	17.5	13.5	7.5	8.3	11.3
	Haziran	3.4	7.7	8.6	7.1	6.4	1.0	11.1	6.4	6.5	9.4	8.7
	Temmuz	6.8	8.7	6.4	11.0	7.2	7.6	9.7	8.3	8.7	10.2	10.2
	Ağustos	6.7	10.7	9.5	11.4	10.8	8.7	12.6	7.4	10.7	11.4	12.1
	Eylül	13.1	15.1	14.8	13.4	11.3	11.3	13.2	12.9	16.1	15.6	15.7
	Ekim	13.0	17.0	14.1	-	11.8	11.3	13.7	16.1	18.1	16.0	18.8
	Kasım											
	Aralık											

TABLO 15
EKONOMİST DERGİSİ DÜNYA FİYATLARI
ENDEKSİ

(1970=100)
(Aylık)

		Sterlin				Dolar		Endeksi		
		Sinai Mamuller						Sinai Mamuller		
1974	Bütün Maddeler	Gıda	Genel	Fiberler	Metal.	Bütün Maddeler	Gıda	Genel	Fiberl.	Metal.
Ocak	245.3	257.3	230.8	333.5	173.7	228.2	239.3	214.8	310.3	161.6
Şubat	256.9	273.5	236.0	313.2	195.0	243.3	259.2	223.6	296.6	184.8
Mart	257.3	270.7	240.7	286.6	217.8	251.9	265.0	235.6	280.6	213.3
Nisan	254.0	263.1	242.6	272.1	231.4	253.0	262.0	241.6	271.8	230.6
Mayıs	252.4	267.1	232.6	260.4	219.6	253.8	268.5	235.3	265.8	224.2
Haziran	240.7	263.5	212.3	254.7	193.9	240.0	262.7	211.6	253.9	193.4
Temmuz	237.2	276.4	188.3	250.7	158.9	236.4	275.4	187.6	249.8	158.3
Ağustos	244.8	290.5	187.8	246.6	158.3	239.1	283.7	183.4	240.8	154.6
Eylül	239.1	293.9	170.8	228.2	140.9	230.9	283.8	164.8	220.3	136.0
Ekim	246.7	315.7	160.3	207.6	131.5	240.0	307.2	156.0	202.4	127.9
Kasım	259.5	340.2	158.4	205.2	132.2	251.2	329.4	153.4	198.6	128.0
Aralık	240.2	310.8	152.0	202.2	123.3	233.5	302.1	147.7	196.5	119.7
1975										
Ocak	221.4	280.7	147.2	198.7	119.5	217.8	276.3	144.9	195.6	117.7
Şubat	217.6	264.4	147.8	197.8	120.7	217.2	263.9	147.0	197.5	120.5
Mart	214.0	254.5	151.2	198.4	125.1	216.3	256.8	152.8	200.4	126.3
Nisan	217.9	257.2	155.2	209.2	124.9	215.4	254.4	153.6	206.7	123.6
Mayıs	210.8	245.4	155.7	221.8	120.7	203.4	236.9	105.5	214.1	116.5
Haziran	210.5	246.9	152.7	217.5	116.4	201.0	235.8	145.7	207.7	111.1
Temmuz	221.0	258.6	161.5	221.8	123.4	201.5	235.7	147.3	202.2	112.5
Ağustos	248.4	297.9	170.1	229.8	131.8	219.1	262.8	150.1	202.7	116.3
Eylül	244.1	292.3	167.8	231.8	128.9	211.4	253.2	145.4	201.1	111.8
Ekim	240.8	287.0	167.8	238.1	126.0	206.1	245.5	143.6	204.0	108.0
Kasım	237.7	280.7	169.4	240.5	126.5	203.2	240.1	144.8	205.6	108.2
Aralık	244.9	290.7	172.2	251.1	125.3	206.3	244.9	145.1	211.5	105.5
1976										
Ocak	253.8	299.7	179.3	267.5	128.8	214.6	253.5	151.6	226.2	108.8
Şubat	259.3	305.6	184.2	271.0	131.2	218.8	257.9	155.5	228.7	110.7
Mart	275.0	320.4	201.5	284.7	147.2	222.6	259.4	163.2	230.5	119.1
Nisan	303.8	351.2	226.8	297.3	177.7	233.4	269.8	174.2	228.4	136.4
Mayıs	321.8	193.0	232.5	313.8	177.5	243.3	284.9	175.8	237.3	134.2
Haziran	350.5	415.2	249.0	343.2	187.9	258.9	305.4	183.2	253.3	138.5
Temmuz	355.5	415.6	258.2	361.0	195.1	265.0	309.7	192.4	269.0	145.4
Ağustos	342.3	400.5	248.0	354.5	184.2	254.7	297.8	184.5	263.3	137.0
Eylül	358.7	422.3	255.9	374.3	184.3	256.5	301.8	182.8	267.3	131.8
Ekim	372.8	440.7	263.0	411.4	176.4	254.6	300.9	179.5	281.0	120.5
Kasım	385.1	462.1	260.5	402.8	175.1	262.0	314.3	177.2	273.8	119.1
Aralık										

TABLO 16

AYLIK İNŞAAT
(İnşaat Ruhsatlarına Göre)

Yüzölçüm: 1000 m²
Değer : Milyon TL.

	1 9 7 3		1 9 7 4		1 9 7 5		1 9 7 6		1974/1973		1975/1974		1976/1975	
	Yüzölçümü	Değer	Yüzölçümü	Değer	Yüzölçümü	Değer	Yüzölçümü	Değer	Yüzölçümü	Değer	Yüzölçümü	Değer	Yüzölçümü	Değer
OCAK	1.049.3	530.2	875.2	528.4	1.175.4	1.142.7	1.252.6	1.297.8	-16.6	-0.3	34.3	116.3	6.6	13.6
ŞUBAT	1.193.6	565.1	1.151.2	745.7	1.246.1	1.225.9	1.358.2	1.375.5	- 3.6	32.0	8.2	64.4	9.0	12.2
MART	1.741.0	848.7	1.818.7	1.125.1	1.718.3	1.642.3	2.242.3	2.302.0	4.5	32.6	-5.5	46.0	30.5	40.2
NİSAN	2.379.5	1.129.1	2.031.3	1.367.9	2.457.6	2.368.6	2.976.6	3.222.1	-14.6	21.1	21.0	73.2	21.1	36.0
MAYIS	2.394.0	1.113.0	2.237.1	1.589.7	2.053.9	2.013.0	2.736.5	3.024.9	- 6.6	42.8	-8.2	26.6	33.2	50.3
HAZİRAN	2.709.4	1.540.3	2.211.0	1.550.8	2.605.8	2.713.9	3.058.0	3.150.0	-18.4	0.7	17.8	75.0	17.4	16.1
TEMMUZ	2.712.0	1.375.4	2.066.5	1.454.5	2.538.3	2.544.3			-23.8	5.8	22.8	74.9		
AĞUSTOS	2.717.0	1.372.4	1.725.1	1.179.8	2.233.3	2.257.9			-36.5	14.0	29.4	91.4		
EYLÜL	2.256.0	1.212.1	1.914.0	1.467.7	2.414.1	2.552.4			-15.2	21.0	26.1	73.9		
EKİM	1.871.0	998.2	1.482.7	1.303.5	1.407.8	1.389.6			-20.8	30.6	-5.5	6.6		
KASIM	1.424.3	812.1	1.377.8	1.348.0	1.820.3	1.929.4			- 3.3	66.0	32.1	43.1		
ARALIK	2.036.6	1.854.5	1.441.4	1.465.2	1.683.1	1.863.2			-29.2	-21.0	16.8	27.2		
TOPLAM	24.484.5	13.351.3	20.332.0	15.126.4	23.337.5	23.669.1			-17.0	13.3	15.0	56.5		

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLO 17

ORTALAMA GÜNLÜK ÜCRETLER^{1/}

	(TL.)					
	1971	1972	1973	1974	1975	1976 ^{2/}
OCAK	37.37	43.55	49.96	58.51	72.79	94.48
ŞUBAT	36.86	39.69	46.91	54.67	72.38	91.50
MART	37.85	40.68	54.52	57.81	77.89	92.75
NİSAN	38.99	40.79	47.86	59.60	78.43	98.44
MAYIS	39.59	42.47	51.55	63.18	79.66	100.30
HAZİRAN	36.13	41.60	50.11	60.35	78.46	105.20
TEMMUZ	37.90	42.63	51.40	67.86	82.71	107.36
AĞUSTOS	37.96	42.81	51.60	68.35	86.85	111.16
EYLÜL	39.51	42.68	51.73	65.11	87.05	
EKİM	39.55	45.05	56.03	72.29	93.43	
KASIM	39.95	47.64	51.80	68.34	86.39	
ARALIK	39.32	51.70	57.04	77.67	94.71	
1) Yıllık Ortalama	<u>38.42</u>	<u>43.88</u>	<u>54.41</u>	<u>64.50</u>	<u>82.56</u>	
2) Yıllık & Değ.	7.8	14.2	24.00	18.5	28.0	

^{1/} Sosyal Sigortaya Bağlı İşçiler İçin

Kaynak: S.S.K.

^{2/} rakamlar geçicidir.

TABLO 18

İSTİHDAM

AYLAR	AYSONU KAYITLI İŞSİZ SAYISI				YURT DIŞINA GİDEN İŞÇİ SAYISI			
	1973 (1)	1974 (2)	1975 (3)	1976 (4)	1973 (5)	1974 (6)	1975 (7)	1976 (8)
OCAK	40.885	47.730	106.129	122.000	5.062	2.610	327	719
ŞUBAT	49.720	52.908	108.893	131.639	8.408	2.568	386	438
MART	59.661	65.291	130.309	155.484	9.078	2.247	276	903
NİSAN	53.143	78.033	133.118	162.474	15.886	2193	342	606
MAYIS	48.391	89.208	130.401	162.469	12.662	2.537	317	303
HAZİRAN	42.535	89.597	119.489	153.350	14.082	1.999	337	689
TEMMUZ	40.348	86.673	109.735	145.265	15.454	1.791	276	520
AĞUSTOS	39.580	85.561	113.657	138.951	14.949	1.482	266	1.126
EYLÜL	40.868	76.271	109.080	129.670	14.565	1.337	311	1.346
EKİM	35.481	77.875	106.728	109.817	12.946	696	277	808
KASIM	42.240	105.012	114.714	-	8.202	473	629	1.626
ARALIK	44.267	97.212	116.934	-	4.546	278	675	-
YILLIK					135.820	20.211	4.419	-

Kaynak: İş ve İşçi Bulma Kurumu

TABLO 19

MAL İHRACATI (Milyon \$)

	1972 (1)	1973 (2)	1974 (3)	1975 (4)	1976 (5)	Yüzde Değişme		
						1973 (2/1)	1974 (3/2)	1975 (4/3) (5/4)
Ocak	97.2	101.5	156.6	112.4	302.7	4.2	54.3	-28.2 26.9
Şubat	96.1	100.4	153.7	124.1	223.8	4.5	53.0	-19.3 18.0
Mart	73.6	109.5	195.4	118.5	254.7	48.8	78.4	-39.4 21.5
Nisan	52.2	113.9	149.5	101.5	153.6	118.2	11.6	-32.1 51.3
Mayıs	56.6	99.7	127.6	76.8	115.1	76.1	28.0	-39.8 49.8
Haziran	56.3	96.3	99.3	104.4	114.8	71.0	3.1	5.1 10.0
Temmuz	41.5	80.7	70.9	99.8	123.4	94.5	-12.1	40.7 23.6
Ağustos	39.1	88.6	86.3	120.4	90.7	126.6	- 2.6	39.5 -24.7
Eylül	71.6	105.8	108.9	134.5	122.8	47.8	2.9	23.5 - 8.7
Ekim	78.6	146.5	98.5	105.5	106.9	86.4	-12.3	10.7 1.3
Kasım	91.3	113.3	123.2	133.4	142.0	24.1	8.7	10.8 6.4
Aralık	131.0	161.1	162.1	169.5	-	23.0	0.6	10.4 -
Ocak-Aralık	885.1	1.318.3	1.532.2	1.401.1		48.9	16.2	- 8.6

Kaynak:D.İ.E.

TABLO 20

OCAK-KASIM DÖNEMİ İHRACATI

	1975	1976
	(Ton)	(000 \$) (Ton) (000 \$)
I. TARIM VE HAYVANCILIK KESİMİ	684.000	1.111.478
A. Bitkisel Ürünler	630.802	1.046.700
a. Hububat	781	32.218
- Arpa	-	242.554
- Diğerleri	781	31.461
b. Baklagiller	23.087	28.975
c. Sanayi Bitkileri	346.220	658.523
- Tütün	53.113	138.700
- Pamuk (Ham)	216.841	198.952
- Diğerleri	8.568	23.218
d. Meyveler ve Sebzeler	250.468	312.979
- İncir	23.203	16.229
- Üzüm (Kuru)	65.208	41.254
- Fındık	85.245	142.735
- Antep Fıstığı	2.301	6.866
- Sert Kabuklu Diğer Mey.	3.358	2.753
- Portakal, Mandalina	31.504	6.206
- Limon	59.442	18.599
- Diğer Turuncgiller	5.191	868
- Diğer Taze Meyveler	12.760	4.580
- Diğerleri	4.499	5.014
- Sebzeler	36.338	5.364
e. Tohumlar, Yağlı Tohumlar	9.659	13.383
f. Diğer Bitkiler	587	620
B. Hayvan ve Hayvan Ürünleri	37.044	48.983
a. Canlı Hayvanlar	22.817	19.958
b. Yün, Kıl	10.322	23.939
c. Ham Deriler, Postlar	3.726	4.782
d. Diğer Hayvansal Ürünler	179	304
C. Su Ürünleri	11.970	11.244
D. Orman Ürünleri	4.184	4.551
II. MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI KESİMİ	96.702	100.118
A. Metalik Olmayan Taşocakçılığı		
Ürünleri	41.423	42.314
- Manyezit	71.898	11.674
- Ham Boratlar	363.170	25.997
- Diğerleri	3.752	9.522
B. Maden Cevherleri	55.262	57.756
- Krom Cevheri	595.710	46.662
- Çinko Cevheri	48.048	5.228
- Diğerleri	3.372	3.694
C. Yakıt Maddeleri	17	48
III. SANAYİ KESİMİ	450.820	539.220
A. Tarıma Dayalı İşlenmiş		
Ürünler	117.816	85.354
a. Gıda Sanayi Ürünleri	79.785	53.744
b. Gıda Sanayii Yan Ürünleri	26.929	20.581
c. İşlenmiş Tütün Mamulleri	9	8
d. İşlenmiş Orman Ürünleri	6.184	3.696
e. Dokumaya Elverişli İşlem		
görmüş elyaf	4.909	7.325
B. İşlenmiş Petrol Ürünleri	28.784	16.154
C. Sanayi Ürünleri	304.220	437.712
a. Çimento Sanayi Ürünleri	23.262	15.716
b. Kimya Sanayii Ürünleri	29.622	42.172
c. Lâstik-Piâstik Sanayii	4.742	2.183
d. Deri-KBsele İşleme Sanayii	59.211	55.729
e. Orman Ürünleri Sanayii	2.019	1.318
f. Dokumacılık Sanayii	111.248	237.549
g. Cam, Seramik, Tuğla, Kiremit Sanay.	16.134	19.052
h. Demir-Çelik Sanayii	17.690	20.966
i. Demir Dışı Metal Sanayii	11.981	13.970
j. Madeni Eşya Sanayii	3.150	3.781
k. Makine Sanayii	9.535	11.207
l. Elektrikli ve Elektronik		
Makine, Cihaz ve Eşyalar	791	1.065
m. Taşıt Araçları, Malzeme ve		
Parçaları	6.975	8.587
n. Diğer Sanayii Dalları	7.860	4.418
Genel Toplam	1.231.522	1.750.816

TABLO 21

MAL İTHALATI

	(Milyon \$)					
	1972 (1)	1973 (2)	1974 (3)	1975 (4)	1976 (5)	% A r t l \$ 1973 (2/1) 1974 (3/2) 1975 (4/3) (5/4)
Ocak	93.6	133.5	212.9	348.5	425.4	42.6 59.5 63.7 22.1
Şubat	118.8	127.9	227.7	365.7	319.9	7.7 78.0 60.6 -12.5
Mart	109.6	201.6	284.2	461.1	502.2	83.8 41.0 62.2 8.9
Nisan	122.6	158.0	319.6	397.8	435.3	28.9 102.2 24.5 9.4
Mayıs	135.7	153.3	324.4	314.2	274.7	13.0 111.6 - 3.2 -15.3
Haziran	133.6	185.4	295.4	536.6	400.1	38.8 59.3 81.6 -25.4
Temmuz	134.7	181.1	252.1	421.0	531.2	34.4 39.2 67.0 26.2
Ağustos	113.1	136.2	303.3	352.5	428.8	20.4 122.6 16.2 21.6
Eylül	155.8	183.3	318.0	364.0	420.6	17.7 73.5 14.5 15.5
Ekim	123.7	182.8	302.5	328.6	443.7	47.7 65.5 10.8 35.0
Kasım	119.8	214.1	403.2	476.4	473.2	78.7 88.3 11.8 - 0.7
Aralık	201.6	229.0	534.1	372.3		13.6 133.2 -30.3
Ocak-Aralık	1.562.6	2.086.2	3.777.5	4.738.5		33.5 81.1 25.4

Kaynak: D.İ.E.

TABLO 22
OCAK-EKİM DÖNEMİ İTHALATI

	1 9 7 5		1 9 7 6	
	(Ton)	(000 ₺)	(Ton)	(000 ₺)
TARIM VE HAYVANCILIK KESİMİ		184.148		64.935
- Buğday	457.537	102.496	-	-
- Pirinç	66.406	33.331	19.995	4.086
- Merinos	6.873	18.153	7.728	16.996
- Deriler	8.165	6.273	2.711	2.551
- Kahve	3.994	4.702	9.979	16.776
- Kakao	1.715	2.760	1.470	2.420
- Diğerleri		16.433		22.106
MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI KESİMİ		605.688		903.487
- Ham Petrol	6.778.739	546.728	9.697.054	837.633
- Kok Kömürü	-	-	11.912	1.379
- Diğerleri		58.960		64.475
SANAYİ KESİMİ		3.019.374		3.098.964
1. Tarıma Dayalı İşlenmiş Ürünler		170.759		128.570
- Tereyağı	1.428	1.994	100	156
- Hayvansal ve Bitkisel Yağlar	55.694	34.960	85.403	55.520
- Dokumaya Elverişli Lifler	17.321	21.177	17.232	16.842
- Şeker	83.803	50.759	10	6
- İçyağı	17.556	9.032	14.550	6.770
- Soyayağı	44.084	34.597	58.492	33.987
- Diğerleri		18.240		15.289
2. Petrol Ürünleri		75.175		76.215
- Fuel Oil	429.650	30.564	550.195	38.246
- Makine Yağları	89.098	21.785	27.353	7.296
- Petrol Gazları	83.147	12.222	195.240	27.045
- Diğerleri		10.604		3.628
3. Sanayi Ürünleri		2.773.440		2.894.179
- Çimento Sanayii		195		100
- Kimya Sanayii Ürünleri		502.176		515.454
- Lastik-Plastik		126.320		132.049
- Deri-Kösele		576		411
- Orman Ürünleri		1.760		1.748
- Dokumacılık Sanayii		53.887		49.555
- Cam Seramik Sanayii		21.611		21.522
- Demir-Çelik Sanayii		603.591		429.259
- Demirdışı Metaller San.		92.108		68.742
- Madeni Eşya Sanayii		12.520		25.203
- Makine Sanayii		779.236		891.226
- Elektrikli Cihazlar Sanayii		225.964		223.870
- Taşıt Araçları Sanayii		257.033		430.145
- Diğer Sanayi Dalları		96.463		104.895
Toplam		3.809.210		4.067.386
Bedelsiz İthalat		80.691		114.677
GENEL TOPLAM		3.889.901		4.182.063

TABLO 23

İŞÇİ GELİRLERİ

(Milyon Dolar)

	1972 (1)	1973 (2)	1974 (3)	1975 (4)	1976 (5)	Yüzde Değişme			
						1973 (2/1)	1974 (3/2)	1975 (4/3)	1976 (5/4)
Ocak	38.4	82.6	122.1	143.9	70.9	115.1	47.8	17.8	-50.7
Şubat	41.7	55.6	78.9	73.2	57.3	133.9	42.9	- 7.2	-21.7
Mart	40.1	60.5	88.7	69.1	58.4	50.9	46.6	-22.1	-15.5
Nisan	34.5	69.5	61.2	80.9	59.3	101.4	-12.2	32.2	-26.7
Mayıs	45.0	83.0	107.8	68.3	66.1	84.4	29.9	-36.6	- 3.3
Haziran	51.0	96.2	106.7	81.8	87.3	88.6	10.9	-23.3	+ 6.7
Temmuz	109.0	180.2	209.1	183.1	110.9	65.3	16.0	-12.4	-39.4
Ağustos	119.1	165.7	204.8	171.7	109.2	39.1	23.5	-16.2	-36.4
Eylül	75.6	105.1	135.8	139.4	98.8	39.0	29.2	2.6	-29.1
Ekim	55.9	83.5	95.0	111.8	86.4	49.4	9.9	17.7	-22.7
Kasım	49.6	81.4	84.4	89.7	81.7	64.1	3.7	6.3	-8.9
Aralık	80.1	119.9	131.8	99.3	-	50.0	10.0	-24.3	-
Ocak-Aralık	740.0	1.183.2	1.426.3	1.312.3		59.8	20.5	-8.0	

TABLO 24

OCAK-EKİM İHRACATININ ÜLKE GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI

Ülkeler	1 9 7 5		1 9 7 6	
	(000 \$)	(%)	(000 \$)	(%)
I. OECD Ülkeleri	743.274	67.7	1.209.289	75.2
A. Avr. Ekonomik Top.	465.157	42.4	752.868	46.8
a. Altı'lar	400.467	36.5	632.430	39.3
Batı Almanya	236.253	21.5	288.396	18.0
Belçika-Lüks.	21.084	1.9	65.658	4.1
Fransa	47.739	4.3	85.430	5.3
Hollanda	33.750	3.1	49.456	3.1
İtalya	61.041	5.6	142.990	8.9
b. Üç'ler	64.690	5.9	120.433	7.5
Danimarka	7.791	0.7	9.439	0.6
İngiltere	54.715	5.0	108.482	6.7
İrlanda	2.184	0.2	2.512	0.2
B. Diğer OECD Ülkeleri	278.117	25.3	456.426	28.4
Birleşik Amerika	97.854	8.9	168.671	10.5
Japonya	25.392	2.3	34.047	2.1
İsviçre	-	-	-	-
Diğerleri	154.871	14.1	253.708	15.8
II. Anlaşmalı Ülkeler 1/	67.353	6.1	67.587	4.2
III. Diğer Ülkeler	287.478	26.2	331.951	20.6
Toplam	1.098.105	100.0	1.608.827	100.0

1/ Anlaşmalı Ülkeleri: Doğu Almanya, Arnavutluk, Çekoslovakya, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Macaristan, Sovyetler Birliği

Kaynak: D.İ.E.

TABLO 25

OCAK-EKİM İTHALATININ BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI

Ülkeler	1 9 7 5		1 9 7 6	
	(000 \$)	(%)	(000 \$)	(%)
I. OECD Ülkeleri	2.918.718	75.0	2.889.498	69.1
A. Av. Ekonomik Top.	1.922.205	49.4	1.915.806	45.8
a. Altı'lar	1.617.935	41.6	1.565.087	37.4
Batı Almanya	880.885	22.6	717.768	17.2
Belçika-Lüks.	110.377	2.8	81.066	1.9
Fransa	225.282	5.8	248.253	5.9
Hollanda	109.521	2.8	132.750	3.2
İtalya	291.870	7.5	325.241	7.8
b. Üç'ler	304.270	7.8	350.728	8.4
Danimarka	23.488	0.6	13.770	0.3
İngiltere	278.401	7.2	336.184	8.0
İrlanda	2.381	0.1	774	0.0
B. Diğer OECD Ülkeleri	996.513	25.6	973.692	23.3
Birleşik Amerika	379.579	9.8	352.836	8.4
Japonya	185.311	4.8	173.336	4.1
İsviçre	-	-	-	-
Diğerleri	431.623	11.1	447.520	10.7
II. Anlaşmalı Ülkeler 1/	63.244	1.6	79.416	1.9
III. Diğer Ülkeler	907.943	23.4	1.213.146	29.0
Toplam	3.889.905	100.0	4.182.060	100.0

1/ Anlaşmalı Ülkeler: Doğu Almanya, Arnavutluk, Çekoslovakya, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Macaristan, Sovyetler Birliği

Kaynak: D.İ.E.

TABLO 26

TURİZM VE DİŞ SEYAHAT

(Milyon 9)

	1973			1974			1975			1976			Yüde Değıeme			1977			1978		
	Gelir	Gider	Net	Gelir	Gider	Net	Gelir	Gider	Net	Gelir	Gider	Net	Gelir	Gider	Net	Gelir	Gider	Net	Gelir	Gider	Net
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)
Ocak	5.9	5.4	0.5	10.0	5.9	4.1	10.9	10.0	0.9	9.6	9.9	-0.3	9.2	10.2	69.5	9.5	9.0	69.4	-11.9	-1.3	
Şubat	6.4	5.0	1.4	7.5	4.5	3.0	12.3	9.5	2.8	5.6	7.6	-2.0	28.0	56.3	17.2	-10.0	64.5	111.1	-54.5	-19.8	
Mart	5.9	4.9	1.0	9.2	7.4	1.8	12.7	9.3	3.4	10.8	11.0	-0.2	51.3	8.9	55.9	51.0	38.0	25.6	-15.0	18.3	
Nisan	7.9	5.4	2.5	13.5	7.2	6.3	10.7	11.0	-0.3	8.9	12.0	-3.1	43.3	-5.3	70.9	33.3	-20.8	52.7	-16.8	9.0	
Mayıs	10.0	6.0	4.0	14.6	14.6	-	12.8	11.0	1.8	11.6	12.3	-0.7	61.3	42.9	46.0	143.3	-12.3	-24.7	-9.4	11.5	
Haziran	11.3	5.6	5.7	28.5	21.0	7.5	13.9	8.3	5.6	21.0	15.8	+5.2	91.5	21.7	152.2	275.0	-51.3	39.5	+51.0	90.4	
Temmuz	20.0	6.2	13.7	21.9	8.4	13.5	26.2	13.5	12.7	20.5	16.2	+4.3	65.3	17.0	9.5	35.5	19.6	60.7	-21.8	19.8	
Ağustos	15.8	5.9	9.9	30.4	9.9	20.5	27.4	11.2	16.3	21.5	12.1	+9.4	21.8	9.3	92.4	67.8	-9.9	13.1	-21.5	8.4	
Eylül	33.9	16.3	17.6	15.7	22.1	-6.4	23.7	12.7	11.0				-49.3	226.0	-53.7	35.6	50.9	-42.5			
Ekim	14.0	8.2	5.8	11.6	11.5	0.1	20.6	17.1	3.5				21.7	86.4	-17.1	40.2	77.5	48.7			
Kasım	11.2	7.0	4.2	13.6	17.3	-3.7	11.2	19.9	-8.7				28.7	59.1	21.4	147.1	-17.6	15.0			
Aralık	29.2	17.1	12.1	17.2	22.0	4.8	18.1	21.3	-3.2				403.4	122.1	-41.1	27.9	+5.2	-3.2			
Ocak-Aralık	171.5	93.0	78.5	193.7	151.8	41.9	200.5	154.8	45.7				65.2	57.0	12.9	63.2	3.5	2.0			

TABLO 27

ÖDEMELER DENGESİ
(Ocak-Eylül)

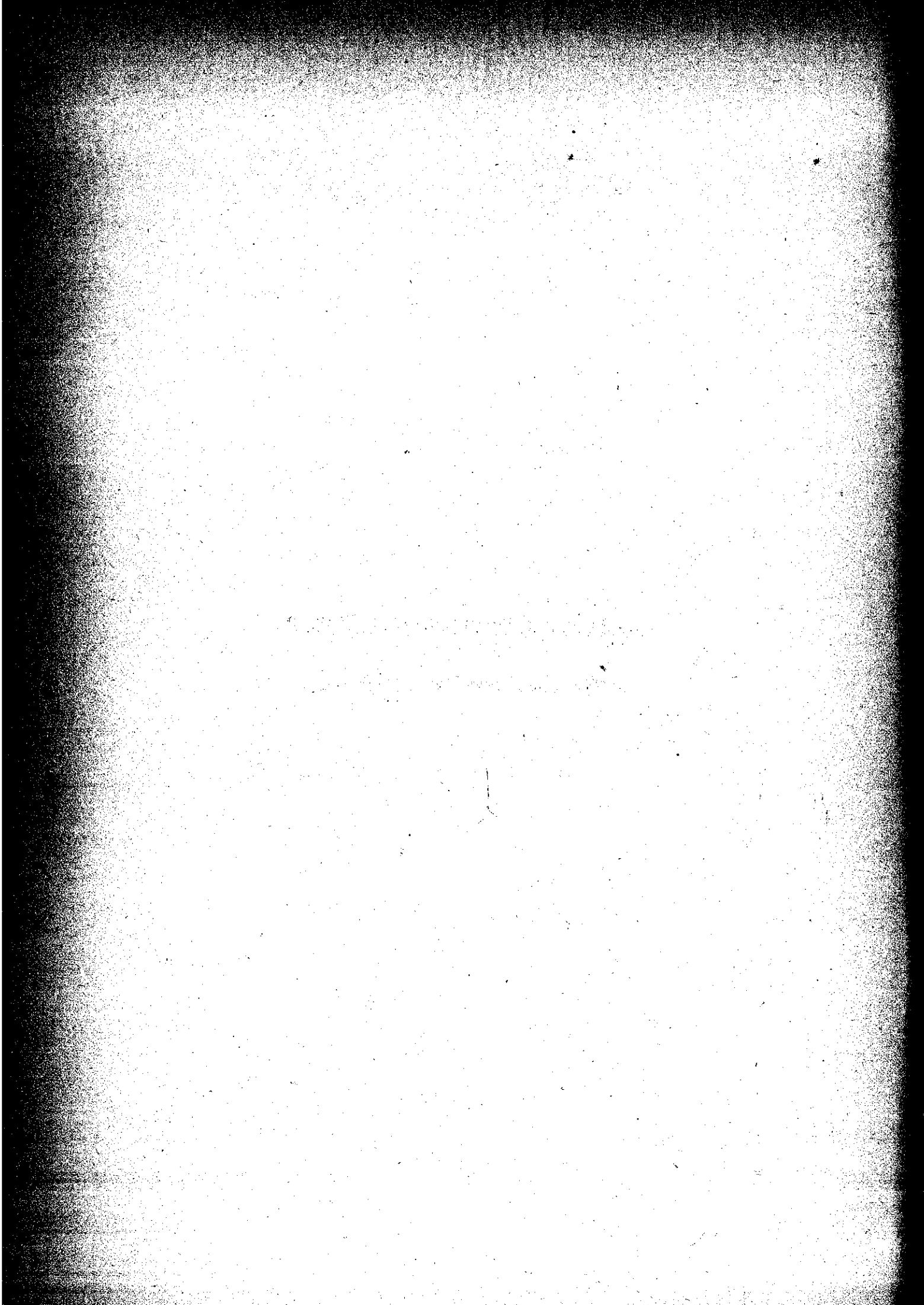
	1 9 7 5	1 9 7 6
CARİ İŞLEMLER		
A. Dış Ticaret		
1. İhracat (FOB)	992.6	1.501.8
2. İthalat (CIF)	-3.561.4	-3.738.5
DIŞ TİCARET DENGESİ	-2.568.8	-2.236.7
B. Görünmeyen Kalemler		
1. Dış Borç Faiz Ödemeleri	- 75.2	- 136.3
2. Turizm ve Dış Seyahat	54.4	14.2
3. İşçi Gelirleri	1.011.4	718.5
4. Kâr Transferleri	- 23.8	- 43.7
5. Proje Kredileri Hizm.Öd.	- 9.0	..
6. Diğer Görünmeyenler	179.8	163.0
Görünmeyen Kalemler	1.137.6	715.7
C. Enfrastrüktür ve Off-Shore Gel.	22.6	10.4
CARİ İŞLEMLER DENGESİ	-1.408.6	-1.510.6
SERMAYE HAREKETLERİ		
1. Dış Borç Ödemeleri	- 69.7	- 69.0
2. TL. Gıda İthalatı ve Bağış	-	-
3. Özel Yabancı Sermaye	104.9	23.2
4. Proje Kredileri	154.3	302.9
5. Bedelsiz İthalat	73.4	104.2
6. Program Kredileri	4.3	5.6
SERMAYE HAREKETLERİ DENGESİ	267.2	366.9
GENEL DENGİ	-1.141.4	-1.143.7
REZERV HAREKETLERİ (+Azalış)	+ 337.3	+ 139.7
ÖZEL ÇEKİŞ HAKLARINDAN KULLANMA	256.5	149.0
KISA VADELİ SERMAYE HAREKETLERİ	661.0	1.122.1
NET HATA VE NOKSAN	- 113.4	- 267.1

TABLO 28

TL DEĞERİNDEKİ DEĞİŞMELER

	A.B.D. Doları	Alman Markı	Sterlin	Fransız Frankı	İsviçre Frankı	Avusturya Şilini	Belçika Frankı	Hollan. Florini	Norveç Kronu	Danimarka Kronu	İsveç Kronu	100 İtalyan Lireti	Kanada Doları
1 Ocak	14.00	5.25	32.30	3.04	4.34	0.72	0.35	5.03	2.43	2.23	3.07	2.28	14.10
24 Ocak	-	-	-	2.80	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6 Şubat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.14	-
14 Mayıs	13.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1974 20 Eylül	13.85	-	-	2.88	4.00	0.74	-	-	-	-	-	-	-
30 Eylül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4 Kasım	-	-	31.81	2.90	4.77	-	0.30	5.17	2.47	2.29	3.11	2.09	-
27 Kasım	-	5.65	-	2.93	5.21	0.79	0.37	5.40	2.59	2.40	3.25	2.04	13.85
13 Ocak	-	5.77	32.45	3.13	5.38	0.81	0.39	5.56	2.67	2.44	3.40	2.12	-
30 Ocak	-	5.95	33.00	3.28	5.60	0.84	0.40	5.77	2.79	2.53	3.48	2.16	-
6 Mart	-	-	-	3.26	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17 Nisan	14.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13 Mayıs	-	-	-	3.41	-	-	-	-	-	-	3.52	2.24	-
21 Haziran	-	-	32.32	3.48	-	-	-	-	2.85	2.57	-	-	-
1975 4 Temmuz	-	-	32.05	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8 Temmuz	14.25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14 Ağustos	14.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28 Ağustos	14.75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20 Eylül	-	-	-	-	-	-	-	-	2.65	2.45	3.35	-	-
28 Ekim	15.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31 Aralık	15.00	5.95	32.05	3.48	5.60	0.84	0.40	5.77	2.66	2.45	3.35	2.21	13.85
31 Ocak	15.00	5.95	31.05	3.48	5.60	0.84	0.40	5.77	-	-	3.35	2.21	13.85
1976 16 Mart	15.50	6.15	30.00	3.40	6.12	-	-	-	2.75	-	3.48	1.90	15.50
2 Nisan	16.00	6.40	29.90	3.35	6.35	0.88	0.41	5.96	2.91	2.64	3.65	-	16.25
27 Ekim	16.50	6.85	26.40	3.33	6.80	0.96	0.44	6.50	3.12	2.80	3.90	-	16.95

BASLICA EKONOMIK BOYOKLOKLERDE
GENEL EGILIMLER VE 1976 YILI

BAŞLICA EKONOMİK BÜYÜKLÜKLERDE GENEL EĞİLİMLER VE 1976 YILI

Türkiye'de başlıca ekonomik büyüklüklerde genel aylık eğilimleri belirlemek için yapılan çalışmanın bulguları aşağıda verilmektedir.

1972-1976 dönemine ait başlıca göstergelerin aylık zincirleme endeks değerlerinin geometrik ortalamaları alınarak tesbit edilen aylık çizgileri müteakip sayfalarda verilmektedir.

Fiyat endekslerinde, sanayi ve tarım ürünleri ihracatında 1976 yılı zincirleme endeksleri önceki yıllara göre büyük sapmalar gösterdiğinden bu konularda 1972-1975 dönemlerini kapsayan eğilim çizgileri bulunmuştur.

Fiyat endekslerinde eğilimler bir önceki yılın aynı ayından artışlar esas alınarak hesaplanmıştır.

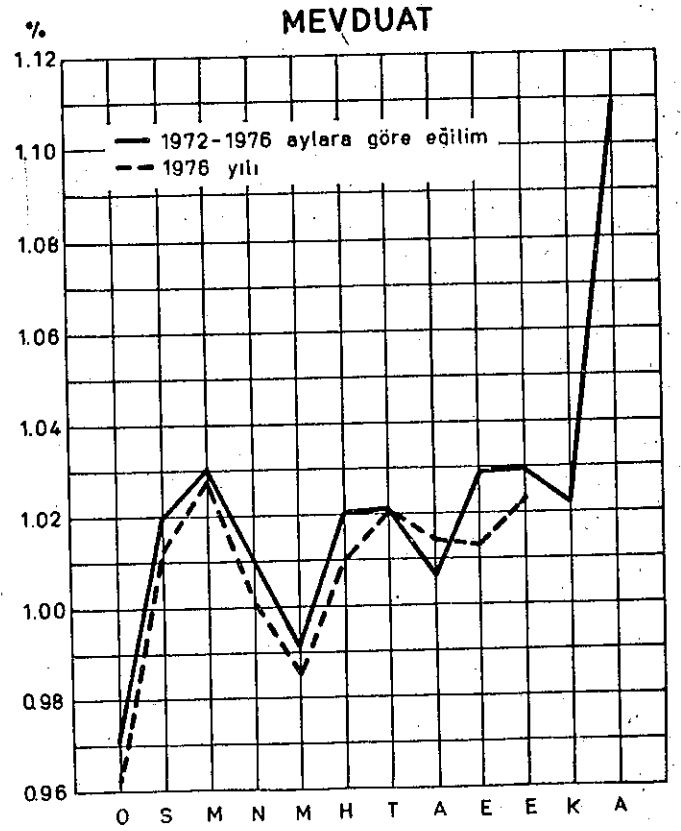
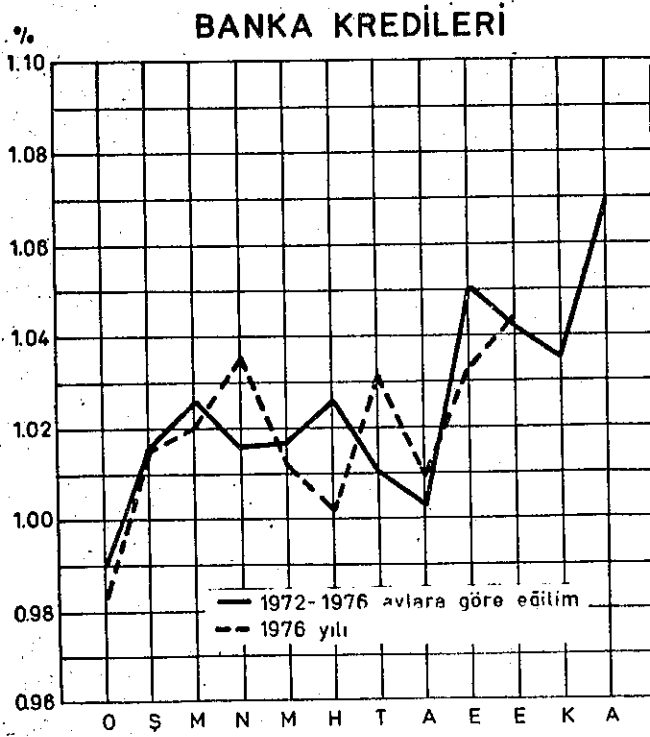
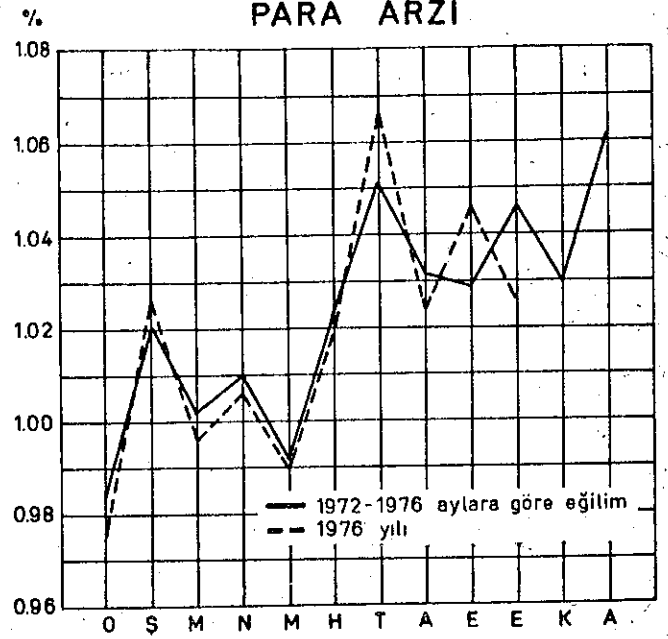
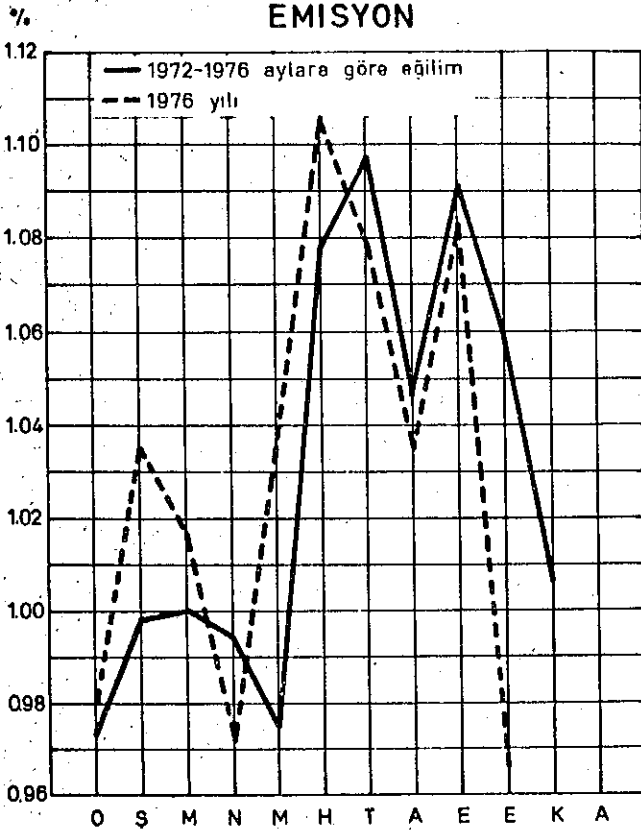
Bu genel eğilim çizgileri önümüzdeki yıllara ait bekleyişler konusunda ilgilenenlere büyük ölçüde yarar sağlayabilir.

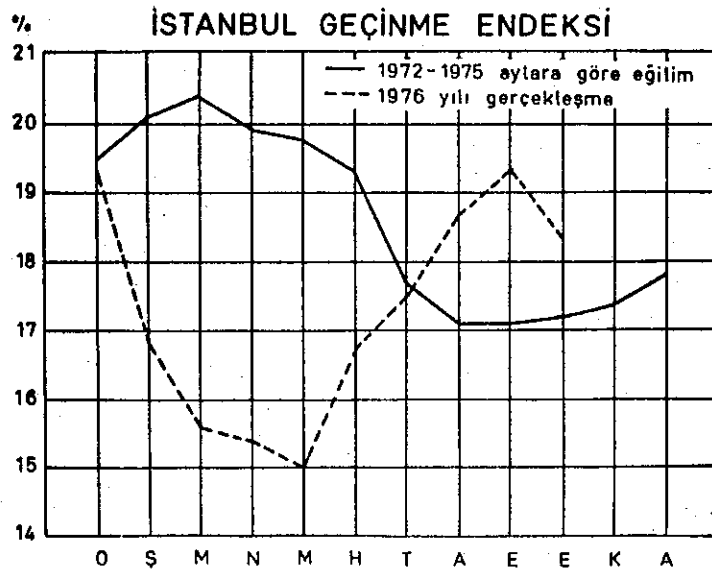
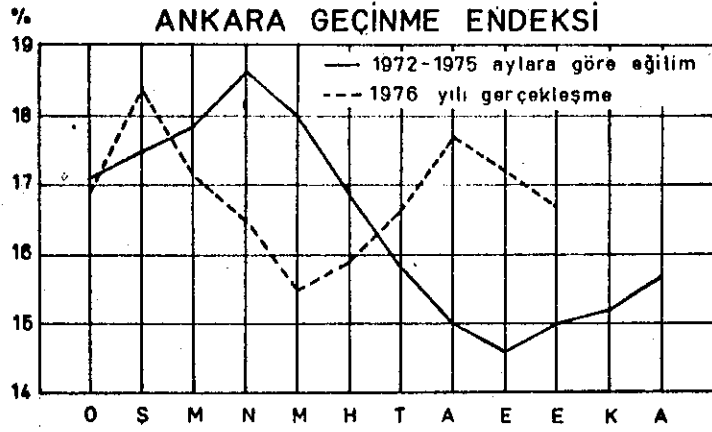
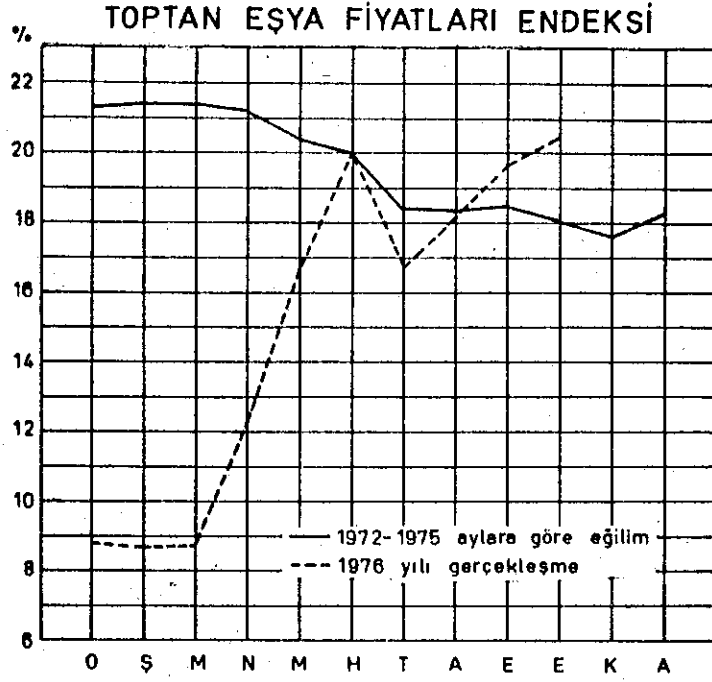
Müteakip sayfalarda verilen çizelgelerde, genel eğilim çizgileri üzerine ek olarak 1976 gerçekleşme çizgileri de eklenmiştir.

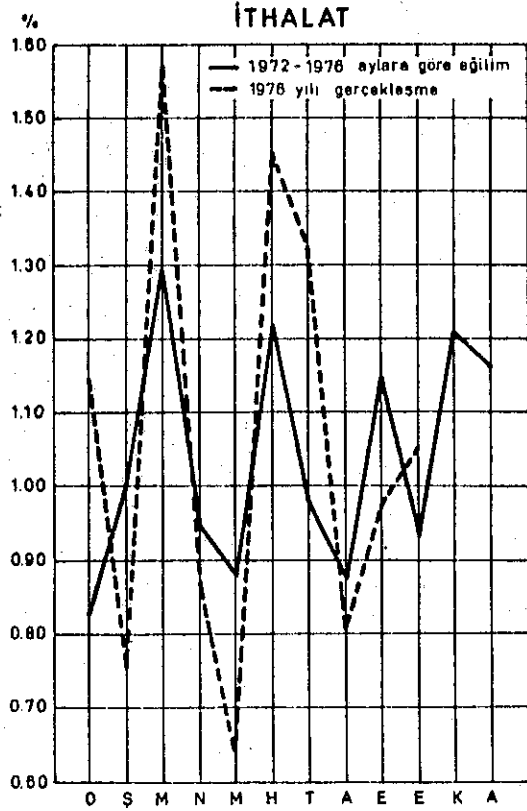
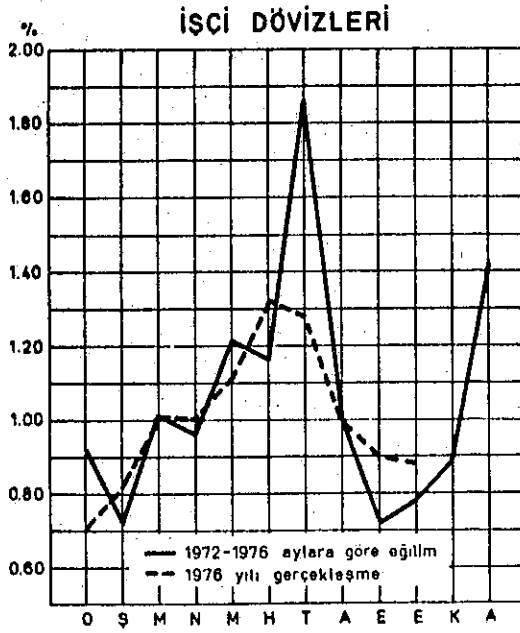
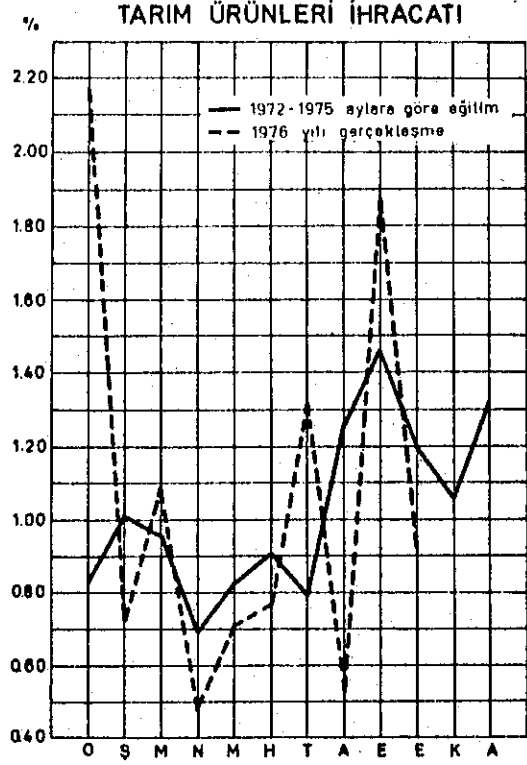
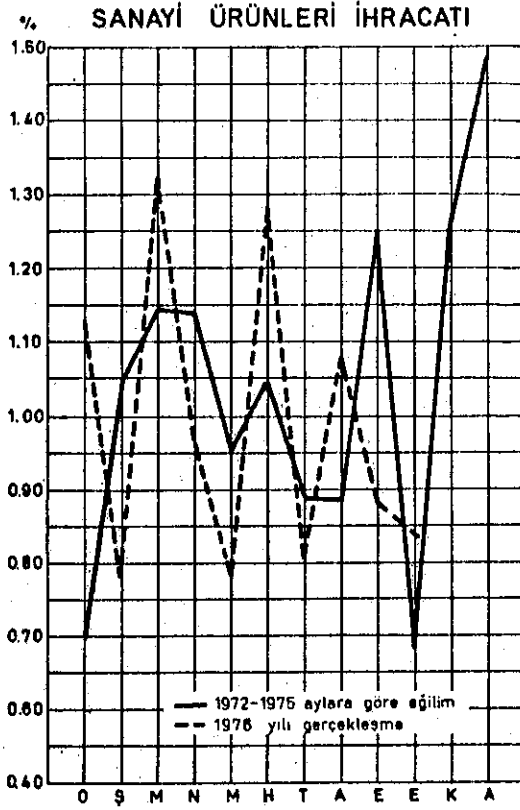
1976 yılı gerçeklerinin genellikle genel eğilimler doğrultusunda olduğu görülmektedir. Tek farklılık fiyat endekslerinde ortaya çıkmıştır.

1976 yılında eğilimler büyük sapmalar göstermiştir. Fakat yıl sonuna doğru fiyat gelişmelerinin de genel eğilim doğrultusuna girdiği görülmektedir.

Kısaca 1976 yılındaki ekonomik gelişmelerin, ekonominin genel eğilimlerini yansıttığı, ufak sapmalar dışında pek büyük bir farklılık göstermediği söylenebilir.

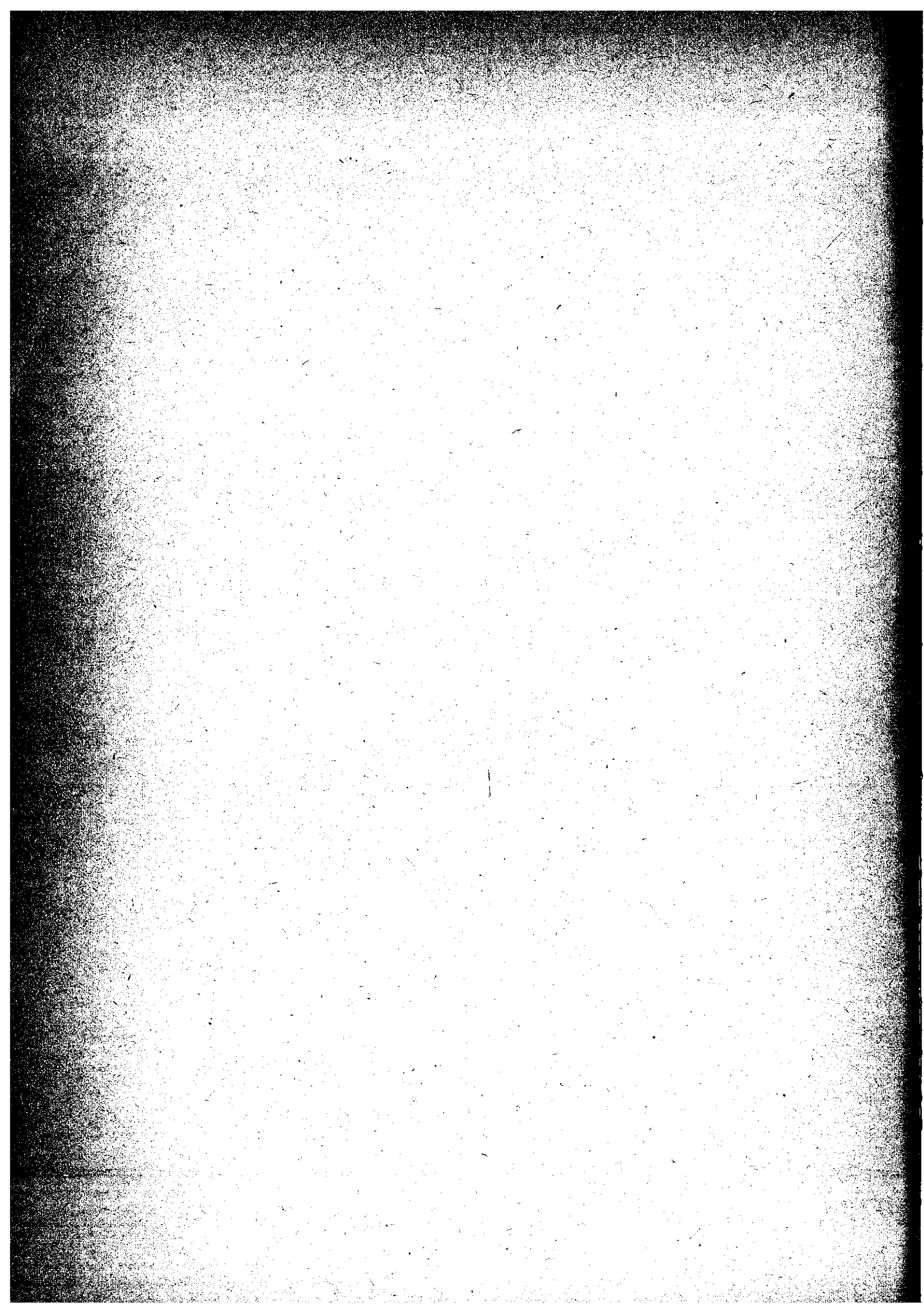

EKONOMİNİN GELECEK 5 YILI

(1978-1982)

EKONOMİNİN GELECEK 5 YILI (1978-1982)

Başlıca Batı Ülkelerinde her yıl sonunda gelecek beş yılın ekonomisi üzerine bazı tahminler yapmak olağan hale gelmiştir. Türk ekonomisinin gelecek beş yılı -bugün bilinen verilerin ışığında- acaba nasıl olabilir?

En önemli göstergelerin geçmiş yıllardaki gelişmeleri ve ekonominin birikimi dikkate alınarak yapılan bir çalışmanın kaba bulguları aşağıda özetlenmektedir.

Bu bulgular ayrıca geçmiş dönemdeki eğilimleri de kapsayan tablolar halinde müteakip sayfalarda verilmektedir.

Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın önümüzdeki 6 yılda ortalama olarak % 7.7'lik bir gelişme göstermesi beklenmektedir. En düşük yıllık gelişme hızı % 6.8 ile 1978'de en yüksek kalkınma hızı % 8.8 ile 1979'da beklenmektedir.

GSYİH'nın yıllık dalgalanmalarında etkenler geçmiş yıllar kadar olmasa da, bir oranda tarımın hava şartlarına paralel dalgalanmaları ve sanayi ve inşaat kesimlerinde taleple ilgili konjonktürel değişimler olacaktır.

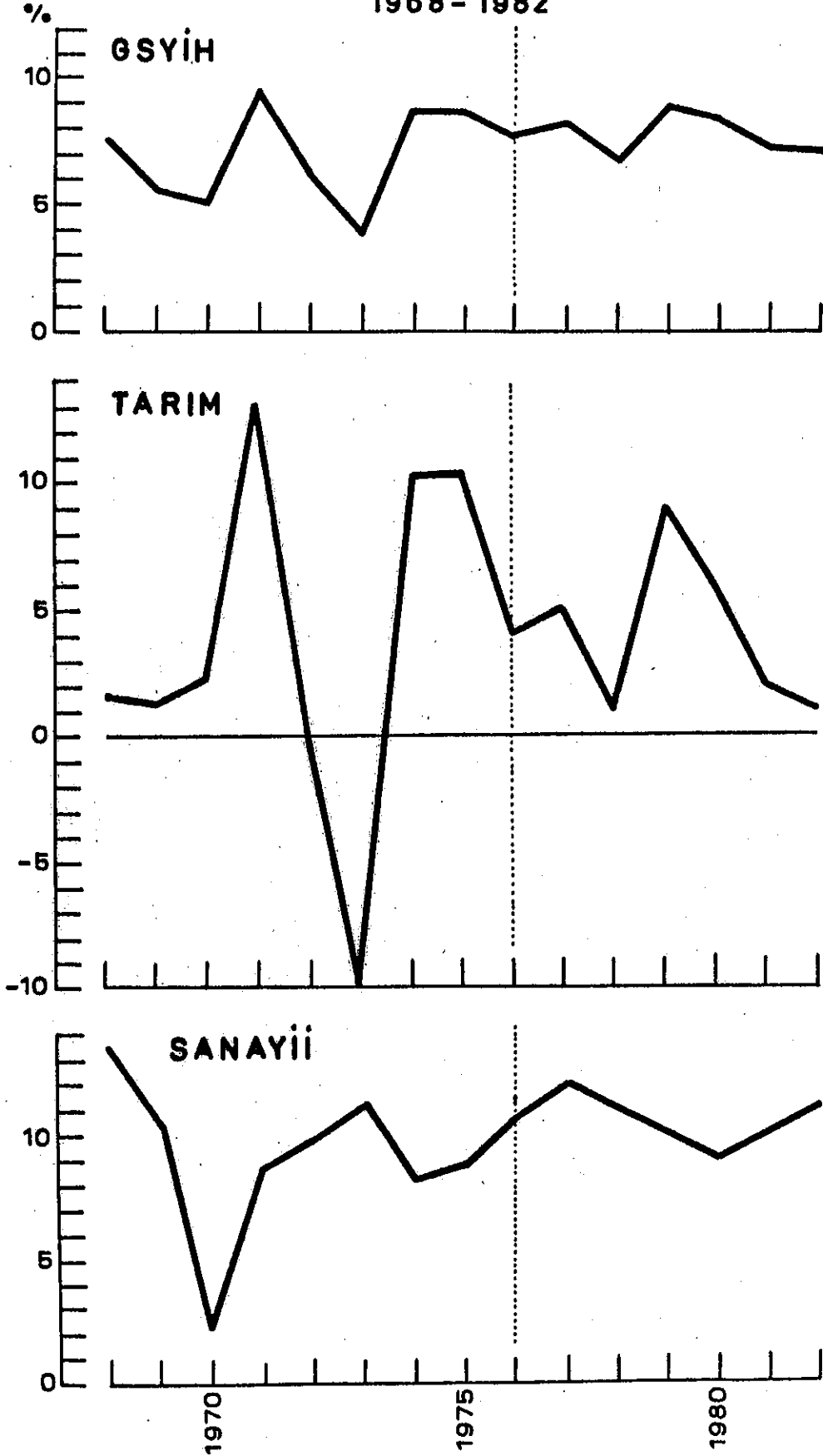
Tarımda bir yıl daha geçmiş eğilimlere yakın % 5'lik bir artış beklenmektedir. Ancak 1978'in çok düşük bir gelişme hızı göstermesi muhtemeldir. Daha sonraki dönemin ilk yılında kalkınma hızında yükselme, iki yılın kalkınma hızında düşme beklenmektedir.

Önümüzdeki altı yılda sanayiinin ortalama kalkınma hızı % 10.5 ile plan hedeflerine oldukça yakın bir düzeyde gerçekleşebilecektir. Ancak son yıllarda görülen hızlanmanın enflasyoncu talep artışları etkisiyle bir yıl daha devam edeceği daha sonraki üç yılda giderek yavaşlayacağı tahmin edilmektedir. Devrenin son yıllarında giderek artan hızlanma beklenebilir.

İnşaat % 8.5 gibi oldukça yüksek bir ortalama gelişme hızı göstereceği tahmin edilmektedir. Ancak inşaat kesiminde yıllık değerlerin son yıllarda gösterdiği dalgalanmalar devam edebilir. Buna göre düşük gelişme hızı gösteren her yılı, yüksek gelişme hızı gösteren bir yıl izleyecektir.

Enflasyoncu şartların etkisinden kurtulmak için gayri menkul talebinde görülen artış konut kesiminde kârlılığını artırmakta ve inşaatın hızını yükseltmektedir. Ancak piyasaya henüz bitmemiş katların arzı zaman zaman bir arz fazlası yaratmakta ve inşaatların geçici olarak yavaşlamasına yol açarak bu sektörde dalgalanmalara neden olmaktadır.

TÜRKİYE EKONOMİSİ 1968 - 1982

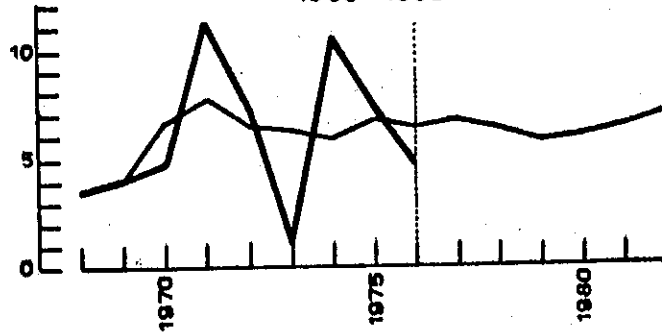

Hizmetler kesiminin gelişme hızında önemli değişimler beklenmemektedir.

Sabit yatırımların GSYİH'ya oranının altı yıllık ortalama olarak % 21.2' ye yükselmesi muhtemeldir.

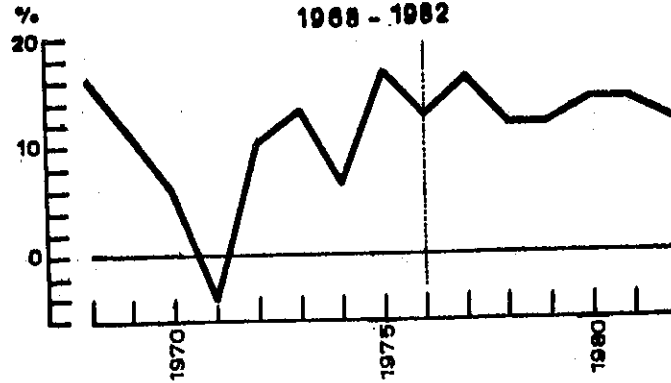
ÖZEL TÜKETİM

1968 - 1982

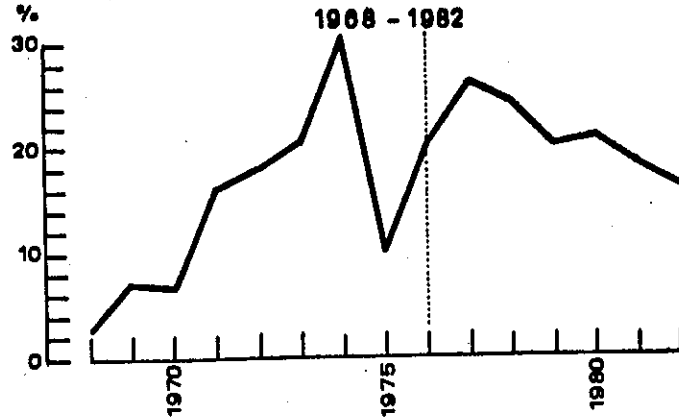
SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

1968 - 1982

TOPTAN EŞYA FİYATLARI ENDEKSİ

1968 - 1982

Türk sanayicileri ve iş adamları derneği

Eli Acıman
Yılmaz Adigüzel
Yılmaz Akar
Necati Akçağlılar
Orhan Aker
İshak Alaton
E. Yılmaz Akçal
Haydar Akın
Rüştü Akın
Cabi Akman
Haluk Aksüyek
Hulki Alisbah
Erdem Alp
Cahit Aral
Şener Aral
Sinâ Arbel
Fethi Arman
Haydar Aryal
Oktay Atasü
Cemal Atay
Cahit Aydoğan
Lütfi Banat
Pekın Baran
Lütfü Barutçu
Ergun Baskan
Ziya Bengü
Korkut Beriker
Feyyaz Berker
Fuat Bezmen
Refik Bezmen
Ahmet Binbir
Adnan Birgi
İbrahim Bodur
Osman Boyner
Ekrem Bulgun
Fred Burla
Mücahit Büktaş
Umur Büktaş
Haluk Cansın
Ali Rıza Çarmıklı
Orhan Çarmıklı
Fahir Çelikbaş
Hulusi Çeltinoğlu

Özer Çiller
S. Rahmi Çolak
Süreyya Çolak
A. Oğuz Dağdelen
Samî Day
Rasin Demirsoy
Kemal Derinkök
Raif Dinçkök
Ömer Dinçkök
Bülent Eczacıbaşı
Nejat Eczacıbaşı
Şakir Eczacıbaşı
Ünver Eğrikavuk
Muhittin Ekiz
Orhan Elam
Ekrem Elginkan
Tevfik Ercan
Esat Erda
Ayhan Erkaya
Mümin Erkunt
Bahri Ersöz
Şinasi Ertan
Muharrem Eskiyanan
İ. Şevki Figen
Üzeyir Garih
Muzaffer Gazioğlu
Şaban Gazioğlu
Rahmi Girginkoç
Nurullah Gezin
Erdoğan Gönül
Nihat Gökyiğit
Asaf Güneri
Burhan Günergün
Hasan Güven
Kemal Haraççı
Kadir Hasoğlu
Mehmet Huntürk
Kemal Ilıcak
M. Orhan Işık
Kemal İnce
M. Fahir İlkel
Jak Kamhi
Firuz Kanatlı

Ercüment Karacan
Oğuz Karahan
Demir Karamancı
Hami Kartay
İ. Halil Kaya
Nallı Keçeli
Eren Kemahlı
Can Kırac
İnan Kırac
Asım Kocabıyık
Şahap Kocatopçu
M. Rahmi Koc
Vehbi Koc
Nurettin Koçak
Ali Koçman
Necmi Komili
Sabri Küçükönat
Sinan Kuraner
Arman Manukyan
Ali Mansur
Bercis Morova
Kemal Müderrisoğlu
Bernar Nahum
Halit Narin
Ali Nayzi
Kâmil Oba
Behçet Osmanağaoğlu
Ergün Özakat
Melih Özakat
Korkut Özal
Turgut Özal
İsmail Özdoğuran
Kemal Özdoğuran
Ahmet Özköseoğlu
Ergül Özkurt
Raşit Özsaruhan
Abdurrahman Özöner
Bedrettin Öztanır
Vedat Özsezen
Erol Sabancı
Sakıp Sabancı
Salahattin Sabuncuoğlu
Altan Sağanak

Faruk Sarç
Ahmet Sapmaz
Sefa Selgeçen
Kâmuran Sertel
Orhan H. Sertel
Erol Simavi
Dündar Soyer
Ertuğrul Soysal
Hüseyin Sungur
Ayhan Şahenk
Sabahattin Şenocak
M. Turgut Şeyhun
Mehmet Şuhubi
Fethi Tanalay
Sabri Tanık
Ziya Tansu
Şarik Tara
Hâmit Tatari
M. Osman Tatarlı
Bahattin Tatış
Çetin Tokcan
Enis Tokcan
Nail Tokcan
Nezih Tunçsiper
Oktay Türegün
T. Güngör Uras
Ahmet Uzel
Sabri Ülker
Ferdî Vardarman
Mustafa Yalman
İdris Yamantürk
Hüseyin Yavuz
Özdemir Yazar
Memduh Yaşa
Selçuk Yaşar
Selman Yaşar
Hayrettin Yorgancıoğlu
Atilla Yurtçu
Tayyar Zaimoğlu
Mazhar Zorlu

KÂR AMACI GÜTMİYEN BİR KURULUŞ OLAN TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞ ADAMLARI DERNEĞİNİN
ARAŞTIRMA VE YAYINLARI ÜYELERİNİN DESTEK VE KATKILARIYLA GERÇEKLEŞTİRİLMEKTEDİR.